

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AFYONKARAHİSAR İLİNDE COĞRAFI
FAKTÖRLERİN ÖRGÜN EĞİTİME ETKİLERİ

Hazırlayan

Alpaslan AY

Danışman

Prof. Dr. Hakkı YAZICI

AFYONKARAHİSAR 2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Afyonkarahisar İlinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitime Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/08/2009
Alpaslan AY

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

.....

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL

.....

Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK

.....

İlköğretim anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi ALPASLAN AY'ın, "Afyonkarahisar İlinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitime Etkileri" başlıklı tezi .../.../..... tarihinde, saat’da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

AFYONKARAHİSAR İLİNDE COĞRAFI FAKTÖRLERİN ÖRGÜN EĞİTİME ETKİLERİ

Alpaslan AY

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ağustos, 2009

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Bu araştırmanın temel amacı; Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörlerin örgün eğitim üzerine etkilerini belirlemektir. Belirtilen amaca uygun olarak çalışmada, belge taraması ve gözlem yöntemleri kullanılmış ve bölge ile ilgili istatistiksel bilgilerden faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda, Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörlerin örgün eğitim üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri belirlenmiştir. Kırsal yerleşmenin fazla olması, ülke içi ve ülke dışına göç olaylarının gerçekleşmesi, yer şekilleri ve iklimin bölgeye olumsuz yansımaları, eğitimde kaliteyi ve başarıyı doğrudan etkileyen faktörler arasında yer almıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde örgün eğitimde yaşanan sorunların çözümü için ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Örgün Eğitim, Coğrafi Faktörler, Kırsal yerleşme, Göç

ABSTRACT

MASTER THESIS

GEOGRAPHIC FACTORS' EFFECTS ON FORMAL EDUCATION IN THE PROVINCE, AFYONKARAHISAR

Alpaslan AY

Primary Education Department

Afyon Kocatepe University Social Science Institute

August – 2009

Supervisor: Prof.Dr. Hakkı YAZICI

The main goal of this study is to determine geographic factors' effects on formal education in the province, Afyonkarahisar which is located in the area, Inner West Anatolia Section of Aegean Region. For this reason, by being appropriate to the goal, document research and observation methods were used and also statistical knowledge about the region was profited in this study.

At the end of the study, negative and positive effects of geographic factors on formal education were determined in the province, Afyonkarahisar. High rural settlement, internal migration and emigration activities, the negative reflection of climate and surface shapes to the region are among the factors which affect directly the quality and success in education. After the analysis of the study's outcomes, the study will be useful for the solutions of the problems lived in formal education process.

Key Words: Education, Formal Education, Geographic Factors, Rural Settlement, Migration.

ÖNSÖZ

Afyonkarahisar İlindeki Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitim Üzerine Etkileri adlı bu çalışmada, Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörlerin örgün eğitime etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinin çevresel yapısının farklı olması ve il genelinde coğrafi faktörlerin eğitimde yaşanan sorunlara ve başarıya etkisi üzerine bir araştırma yapılmaması bu konunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Eğitimde sorunlar yaşanması günümüz koşullarında kaçınılmazdır. Yaşanılan sorunlara çözüm yolları bulunmadıkça eğitimde kalitenin ve başarının yükselmesi beklenemez. Sorunları tam anlamıyla ortadan kaldırmak mümkün olmayabilir. Fakat eğitimde istenilen düzeye gelmek için başarıya olumsuz etki eden faktörlerin tespiti ve çözüm yollarının aranması eğitim kalitesini arttıracaktır.

Araştırma konusunun belirlenmesinde ve çalışmalarında konuyla ilgili desteklerinden dolayı danışman hocam Prof. Dr. Hakkı YAZICI' ya teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışmada benden desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Doç. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK, Doç. Dr. Erdal AKPINAR, Araş. Gör. M. Kürşat KOCA'ya saygılarımı sunar, bana verdikleri destek için çok teşekkür ederim. Son olarak çalışmamın her aşamasında hep yanımda olan ve çalışmamda en büyük desteğini benden esirgemeyen öğretmen arkadaşım Semra ZİREKOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Alpaslan AY
AĞUSTOS -2009

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xv
HARİTALAR LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR.....	xvii
GİRİŞ	1
1. PROBLEM	2
2. AMAÇ	2
3. ÖNEM	3
4. VARSAYIMLAR	4
5. SINIRLILIKLAR	4
6. YÖNTEM	4

BİRİNCİ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİNİN BAŞLICA COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	6
1.1. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER	10
1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ	13
1.3. BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ.....	22
1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ.....	22
1.5. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ.....	22
2. BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	24
2.1. NÜFUS ÖZELLİKLERİ.....	24
2.1.1. Nüfus Hareketleri	30
2.2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ.....	33
3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	35
3.1. TARIM VE HAYVANCILIK	36
3.2. SANAYİ	38
3.3. ULAŞIM	39
3.4. TURİZM	41
3.5. SOSYO-EKONOMİK BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI	41
3.6. İLÇELERİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI	45

İKİNCİ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİNDE ÖRGÜN EĞİTİM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	49
2. İLKÖĞRETİM	54
3. ORTAÖĞRETİM	59
4. YÜKSEKÖĞRETİM	63
5. TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI	66
6. YATILI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM BAŞARILARININ (SBS, OKS, ÖSS) COĞRAFYA İLE İLİŞKİSİ

1. ALTINCI SINIF SBS GENEL DEĞERLENDİRMESİ	71
2. ALTINCI SINIF SBS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMES	74
3. YEDİNCİ SINIF SBS GENEL DEĞERLENDİRMESİ	75
4. YEDİNCİ SINIF SBS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ	76
5. OKS GENEL DEĞERLENDİRMESİ (2008)	78
6. OKS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ	79
7. ÖSS GENEL DEĞERLENDİRMESİ (2008)	84
8. ÖSS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ (2008)	86
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	90
KAYNAKÇA.....	95

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Afyonkarahisar İli Sıcaklık Değerleri (1975-2007)	14
Tablo 2: Afyonkarahisar İli En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (1975-2007)	15
Tablo 3: Afyonkarahisar İli Donlu günler Sayısı (2007-2008)	16
Tablo 4: Afyonkarahisar İli Yıllık Toplam Yağış Değerleri (1971-2000)	17
Tablo 5: Afyonkarahisar İli Aylık Toplam Yağış Değerleri (2007-2008)	17
Tablo 6: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışlı Gün Sayısı (1975 – 2006)	19
Tablo 7: Afyonkarahisar Şehrinde Kar Yağışlı Günler ve Karın Örtü Oluşturduğu Günlerin Yıllık Değişimi (28 Yıllık)	20
Tablo 8: Afyonkarahisar İli Aylık Ortalama Bağıl Nem Miktarı (2008)	20
Tablo 9: Afyonkarahisar İlinin Yıllara Göre Nüfus Sayımları Sonuçları	24
Tablo 10: Afyonkarahisar İlçelerinin Toplam Nüfusları (2007 ADNKS)	28
Tablo 11: Ege Bölgesi İlleri Nüfusları (2008 ADNKS)	29
Tablo 12: Afyonkarahisar ve Çevre İllerin Nüfusları (2008 ADNKS)	29
Tablo 13: Afyonkarahisar İli Göç hareketlerinin Yaşlara Göre Dağılımı (2007-2008 ADNKS verileri)	32
Tablo 14: Afyonkarahisar İlinde Arazinin Dağılımı	36
Tablo 15: Ege Bölgesi İlleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sıralaması	42
Tablo 16: Gelişmişlik Endekslerine Göre Afyonkarahisar ve Çevre İllerin Gelişmişlik Sıralaması	43
Tablo 17: Ege Bölgesi İlleri Sağlık Sektörü Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sıralaması	44
Tablo 18: Ege Bölgesi İlleri Eğitim Sektörü Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik	

Ülke Sıralaması	45
Tablo 19: Afyonkarahisar İli Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik İlçeler Sıralaması	46
Tablo 20: Afyonkarahisar İlinde Öğrencilerin Öğretim Kademelerine Göre Dağılımı (2008-2009)	47
Tablo 21: Afyonkarahisar İli Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı (2008-2009)	47
Tablo 22: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesi Okullaşma Oranları	51
Tablo 23: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesinde Öğrenci Sayıları	52
Tablo 24: Afyonkarahisar İlçelerinin Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesinde Öğrenci Sayıları	53
Tablo 25: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre İlköğretimde Okullaşma Oranları	56
Tablo 26: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre İlköğretimde Okul-Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	57
Tablo 27: Afyonkarahisar İli Yıllarına Göre İlköğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	58
Tablo 28: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre Ortaöğretimde Okul-Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	60
Tablo 29: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre Ortaöğretimde Okullaşma Oranları	61
Tablo 30: Afyonkarahisar İli Yıllarına Göre Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	62
Tablo 31: Afyonkarahisar İli Yıllara Göre Öğretim Elemanı Sayıları	64

Tablo 32: Afyonkarahisar İli Yıllara Yükseköğretimde Öğrenci Sayıları	65
Tablo 33: Afyonkarahisar İli Taşınmalı İlköğretim Uygulaması Kapsamında Taşınan Öğrenci ve Okul Sayıları (2008-2009)	67
Tablo 34: Afyonkarahisar İli Yatılı İlköğretim Uygulaması Kapsamında Okul Sayıları, Kapasiteleri ve Barınan Öğrenci Sayıları (2008-2009)	69
Tablo 35: 2008 yılı 6.Sınıf SBS İl Sıralaması	74
Tablo 36: 2008 yılı 6.Sınıf SBS Ege Bölgesi İl Sıralaması	74
Tablo 37: 2008 yılı 7.Sınıf SBS Ege Bölgesi İl Sıralaması	76
Tablo 38: 2008 yılı 7.Sınıf SBS İl Sıralaması	77
Tablo 39: 2008 Yılı OKS TM Alanı Ege Bölgesi İl Sıralaması	79
Tablo 40: 2008 Yılı OKS MF Alanı Ege Bölgesi İl Sıralaması	80
Tablo 41: Yıllara Göre Afyonkarahisar İli OKS Bilgileri	81
Tablo 42: 2008 Yılı OKS İl Sıralaması	82
Tablo 43: Afyonkarahisar İli Yıllara Göre ÖSS Başarı Sıralaması	85
Tablo 44: Afyonkarahisar İli Yıllara Göre ÖSS Yerleştirme Sıralaması	86
Tablo 45: 2008 Yılı ÖSS Ege Bölgesi İl Sıralaması	86
Tablo 46: 2008 Yılı ÖSS İl Sıralaması	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1: Afyonkarahisar İli Ortalama Aylık Sıcaklık Dağılımı (1975-2007)	15
Şekil 2: Afyonkarahisar İli Donlu Günlerin Aylara Göre Dağılımı	16
Şekil 3: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışların Aylara Göre Dağılımı (1971–2000)	18
Şekil 4: Afyonkarahisar İlinde Yağışların Mevsimlere Göre Dağılımı	18
Şekil 5: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışların Aylık Dağılımı (1975-2006).....	19
Şekil 6: Afyonkarahisar İlinde Bağıl Nem Oranının Aylara Göre Dağılımı (2008)	20
Şekil 7: Afyonkarahisar İlinde Nüfusun Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı	25
Şekil 8: Afyonkarahisar İlinde Tarım Arazilerinin Dağılımı	36
Şekil 9: Afyonkarahisar İlinde Arazinin Dağılımı	38
Şekil 10: Afyonkarahisar İli'nde Öğrencilerin Öğretim Kademelerine Göre Dağılımı	48
Şekil 11: Afyonkarahisar İli Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı (2008-2009).....	48
Şekil 12: Afyonkarahisar İli Okul Öncesi Kademesinde Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı(2008-2009)	49
Şekil 13: Afyonkarahisar İli İlköğretim Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı (2008-2009)	55
Şekil 14: Afyonkarahisar İli Ortaöğretim Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Öğrencilerin Dağılımı (2008-2009)	59
Şekil 15: Afyonkarahisar İli YİBO'larda Öğrenim Gören İlköğretim Öğrencilerinin Oranı (2008-2009)	70

Şekil 16: Afyonkarahisar İli YİBO'larda Barınan İlköğretim Öğrencilerinin

Oranı (2008-2009) 70

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 1: Afyonkarahisar Şehri'nden Görünüm	8
Fotoğraf 2: Afyonkarahisar Kalesi'nden Şehrin Görünüm	9
Fotoğraf 3: Afyonkarahisar Şehrinden Bir Görünüm	12
Fotoğraf 4: İscehisar İlçesi, Seydiler Beldesi'ndeki Peribacaları	12
Fotoğraf 5: Eber Gölü'nden Görünüm	23
Fotoğraf 6: Afyonkarahisar Şehri'nden Görünüm	34

HARİTALARLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Harita 1: Afyonkarahisar İli Haritası	6
Harita 2: Afyonkarahisar İli Lokasyon Haritası	7
Harita 3: Afyonkarahisar İli Fiziki Haritası	11
Harita 4: Ege Bölgesi İllerinin Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları (2007)	27
Harita 5: Afyonkarahisar İli Ulaşım Haritası	40

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
KKDF	Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu
M.E.B	Milli Eğitim Bakanlığı
M.E.M	Milli Eğitim Müdürlüğü
MYO	Meslek Yüksek Okulu
OKS	Ortaöğretim Kurumlar Sınavı
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
SBS	Seviye Belirleme Sınavı
PİO	Pansiyonlu İlköğretim Okulu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YESÖP	Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

GİRİŞ

Eğitim toplumların geleceğine yön veren bir faaliyettir. Toplumların gelişmişlik düzeyleri, eğitim düzeyleriyle değerlendirilmekte olup, ülkeler halklarına daha iyi eğitim verme çabası ierisindeirler. Eğitim faaliyetleri sadece eğitim alanında yapılan politika, planlar ve eğitim sistemindeki değişikliklerle değerlendirilmemeli, eğitimin ilişkili olduğu evre gibi unsurlarla da bağlantısı kurulmalıdır. Çünkü insanın sosyal bir varlık olması evre ile etkileşimini doğurmaktadır (Coşkun, 2008: 2).

Eğitimin en önemli ögesinden birisi kuşkusuz nüfustur. Çünkü eğitim için öncelikle bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumlar için eğitim, gelişmenin ve kalkınmanın en temel ögesidir. Eğitimi birey ise toplumlar için bir güç kaynağıdır. Toplumların varlığını sürdürebilmeleri ve gelişimlerini sağlayabilmeleri eğitimi bireyler ile mümkün olacaktır. Sağlıklı bir toplumu oluşturmanın yolu, o toplumda eğitimin yapısını ve eğitim hizmetlerinin dağılımını sağlam temellere dayandırmaktan geçmektedir. Bunun için eğitim kriterleri iyi belirlenmelidir. Eğitim kriterlerinin belirlenmesinde coğrafi faktörlerin etkisi ise kaçınılmazdır.

Toplumların kalkınması ve refahı, iyi eğitilmiş bir nüfus kitlesinin varlığı ile mümkündür. Bu gerçek günümüzde çok daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağımız koşullarında başarı ya da başarısızlık, bilgi ve teknoloji üretme ve bunları kullanmayla orantılı hale gelmiştir. Nüfusunu eğitebilen, nitelikli ve üretken insanlar yetiştirebilen ülkeler, tarihin derinliklerinden beri sürüp gelen uluslar lemindeki yarışta sürekli nde olmuşlardır. Benzer durum, büyük ölçüde bir ülke içerisindeki farklı coğrafi bölgeler için de geçerlidir. Özellikle Türkiye gibi coğrafi bölgeleri arasında gelişmişlik farkı belirgin olan ülkelerde, bu farkı azaltmanın ve top yekn kalkınmanın yolu eğitimden geçer.

Coğrafi faktörlerin sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde rolü büyüktür. Bu durum kırsal kesimde çok daha belirgindir. Kır yerleşmelerinde özellikle kültür hayatının en önemli ögesi durumundaki örgün eğitim kurumlarının niteliği ve organizasyonu üzerinde doğal ve beşeri faktörlerin etkisi oldukça fazladır. Eğitim

hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde işleyişi bu faktörlerin iyi analiz edilmesine bağlıdır (Akpınar, 2003: 171-172).

Çevresel şartlar, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıyı etkilemektedir. Bu etkileşim eğitim hizmetlerine de yansımaktadır. Coğrafi faktörler eğitim üzerinde kimi zaman olumlu etki bırakırken kimi zaman olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Örneğin dağlık ve engebeli arazi yapısı, ağır iklim şartları, nüfusun dağılımındaki dengesizlikler ve göç hareketleri eğitim hizmetlerine olumsuz etki etmektedir.

1. PROBLEM

Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alan Afyonkarahisar, 1914 yılında il statüsüne kavuşmuştur. Bulunduğu konumu itibariyle bir geçiş noktası olması, şehri tarih boyunca önemli kılmıştır. Afyonkarahisar ili bugün ülkemizin üç bölgesine komşu olması sebebiyle aslında önemli bir konuma sahiptir. Fakat ilin bu konumu, ilin gelişmesine olumlu katkılar sağladığı gibi, olumsuzlar da getirmektedir. Bölgede etkili olan sert iklim koşulları, yeryüzü şekilleri, nüfusun yapısı ve göç hareketleri Afyonkarahisar'ın gelişimine olumsuz etki etmektedir.

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı ilde eğitim hizmetleri sağlıklı bir şekilde yürütülememektedir. Bölgenin ikliminin sert oluşu ve yer şekilleri eğitimi olumsuz şekilde etkilemektedir. Ayrıca ilin büyük ölçüde dışarıya özellikle de yurt dışına göç vermesi eğitim alanında yaşanan sıkıntıların bir başka nedenidir. Bunun yanında il sınırları içerisindeki kırsal nüfus oranının fazla olması da eğitim-öğretim sorunlarını arttırmaktadır.

Afyonkarahisar ilinde eğitimde başarıyı olumsuz etkileyen faktörler arasında, okulların fiziksel açıdan yetersiz oluşu, birleştirilmiş sınıf uygulaması ile taşınmalı eğitim sistemi uygulamaların devam etmesi bulunmaktadır. İklimin sert oluşu, yer şekillerinin olumsuz etkisi, il dışına verilen göçler vb. olumsuzluklara rağmen, ülke genelinde gerçekleşen ve Afyonkarahisar iline de yansıyan bir takım sosyo-ekonomik gelişmeler ilin eğitim kalitesini olumlu yönde etkilemektedir.

2. AMAÇ

Araştırmada coğrafi faktörlerin örgün eğitim üzerine etkileri ile eğitim başarısına etkileri incelenmiştir. Afyonkarahisar ilindeki coğrafi faktörlerin örgün

eğitim üzerindeki olumsuz etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Yaşanan sorunların coğrafi açıdan bir etkisinin olup olmadığı, varsa etkinin hangi ve nasıl şekilde ortaya çıktığı ve etkinin olumsuz sonuçları tespit edilerek değerlendirilmiştir. Ayrıca evresel şartların eğitim başarısı üzerindeki etkileri de gözlemlenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Konu ile ilgili istatistik bilgiler verilmiştir. Yaşanan sorunlar arasında durum tespiti yapılarak eğitim alanında yaşanılan sorunların çözümü için öneriler sunulmuştur.

3. ÖNEM

Topluların gelişmeleri ve kalkınabilmeleri için gerekli olan önemli unsurlardan birisi de eğitimidir. Çünkü eğitilmiş insan, toplum için önemli bir güçtür. Toplum için bu gücün sürekliliği, eğitimin yapısının sağlamlığı ile devam ettirilebilmektedir. Burada önemli olan doğru eğitim politikasının uygulanması ve eğitim hizmetlerinin dağılımının hemen her bölgede eşit olmasıdır. Ayrıca yaşanan sorunların tespiti ve kalıcı çözüm yollarının bulunması eğitimde işleyişin sürekliliğini sağlamaktadır.

Günümüzde toplumsal kalkınmanın ve gelişmenin unsurlarını bir zincir halkaları olarak düşündüğümüzde, eğitim bu halkanın ilk basamağıdır. Eğitimin uygulamasını ve işleyişini sağlam bir temele oturtmak, gelişim için bir zorunluluktur. Dünyadaki gelişmiş ülkelere bakıldığında, bu ülkelerin eğitime çok büyük önem verdikleri görülür. Çünkü eğitim, gelişmenin, çağdaşlaşmanın ve modernleşmenin en büyük anahtarıdır.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinde eğitimde çeşitli sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmektedir. Özellikle ilin sosyo-ekonomik açıdan yeterli düzeyde gelişmiş olmaması, ikliminin karasal ve sert oluşu nüfusun önemli bir bölümünün il ve ülke dışına kaymasına neden olmuştur. Bu nedenlerden dolayı eğitimde bazı sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca eğitimde özellikle taşımali eğitimden kaynaklanan olumsuz sonuçlar eğitim alanında önemli sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Bu alışma Afyonkarahisar ilinde eğitim alanında kalitenin sağlanması için yaşanan başlıca sorunların tespiti ve bu sorunların giderilmesi için kalıcı çözüm yollarının sunulması açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın Afyonkarahisar ilinin eğitim yapısının değerlendirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

4. VARSAYIMLAR

* Araştırmada Afyonkarahisar ili ile ilgili resmi ve özel kurumlardan edinilen bilgilerin gerçeği tamamen yansıttığı varsayılmaktadır.

5. SINIRLILIKLAR

Araştırma Afyonkarahisar ili ile sınırlıdır. Afyonkarahisar ilinde örgün eğitim alanında yaşanılan sorunlardan coğrafi açıdan değerlendirilebilecek sorunlar ele alınmıştır. Ayrıca Afyonkarahisar ili ile ilgili veri temininde bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Verilerin yetersiz olması ulaşılabilen verilerin yeterli düzeyde ve güncel olmaması gibi olumsuzluklar araştırma süresince en önemli sınırlılığı oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen bilgiler doğrultusunda eğitim alanında yaşanan başlıca sorunlar tespit edilmiş, ancak bu sorunlardan coğrafi olarak değerlendirilebilecek olanlar ele alınmıştır.

6. YÖNTEM

Araştırmada sosyal bilimlerin ilke ve tekniklerine bağlı kalınarak, betimsel ve tarama yöntemleri kullanılmıştır. Afyonkarahisar ilindeki örgün eğitim faaliyetleri ile bölgede yaşanan başlıca eğitim sorunları ele alınmış ve bu sorunlar eğitim-çevre ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Böylece coğrafi etkenlerin örgün eğitime etkileri ortaya konmuş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma konusu ve araştırma sahası seçilirken Afyonkarahisar ilinin ülke ve bölge içerisindeki konumu dikkate alınmıştır.

Araştırma için öncelikle konunun genel yapısıyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili istatistiksel bilgiler toplanmış ve bu bilgiler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Okul öncesi kademesinden başlanarak okul sayıları, öğretmen ve öğrenci durumları, okullaşma oranları, bina ve derslik sayıları, uygulanan eğitim türü ile ilişkilendirilerek başarı sıralamaları doğrultusunda ele alınmıştır. Elde edilen sayısal veriler tablo ve grafik halinde gösterilerek değerlendirilmiştir. Bilgiler dağılım haritaları ile gösterilmiş, böylece sorunlar üzerindeki fiziki ve beşeri faktörlerin etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörlerin örgün eğitime etkisi ve örgün eğitimdeki başarıları değerlendirilmesi yapılmıştır. Eğitim başarıları yıllara göre incelenerek konuyla ilgili sebep-sonuç ilişkileri kurulmaya çalışılmıştır. Başarı ile sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralaması ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Eğitimdeki başarı istatistikleri doğrutusunda Afyonkarahisar ili ile aynı bölgede ve çevrede bulunan, benzer yapıda olan diğer illerle ve kendi bölgesindeki illerle karşılaştırılarak aradaki farkın sebebi açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda konuyla ilgili çözüm yolları ve öneriler sunulmuştur.

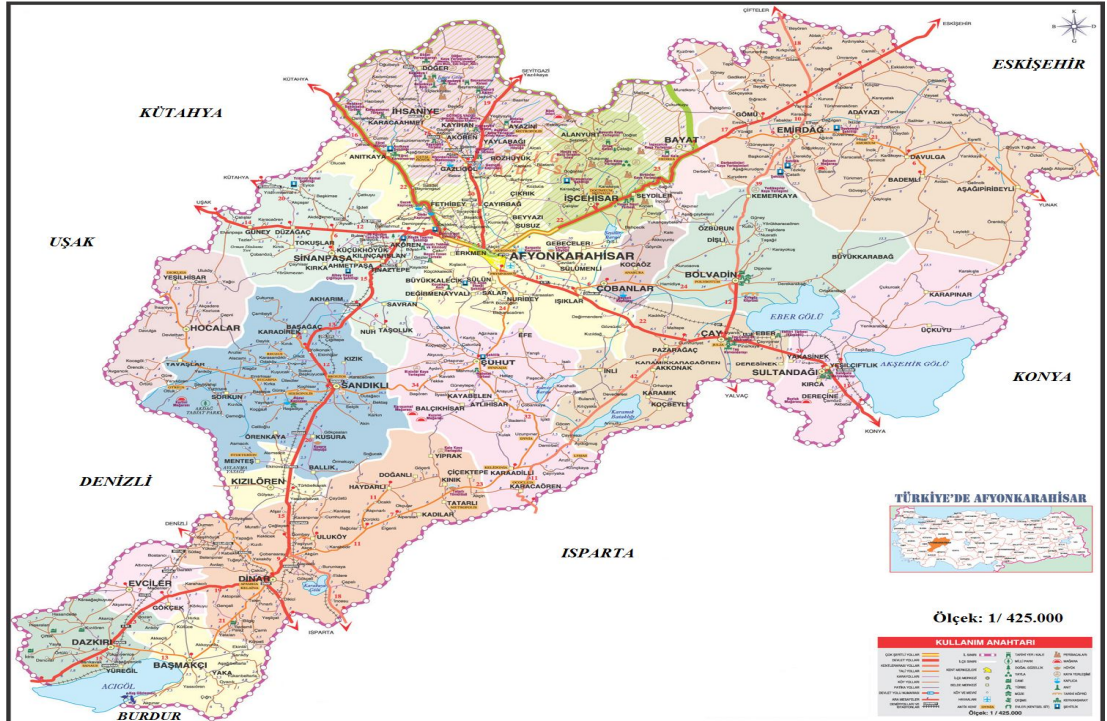
BİRİNCİ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİNİN BAŞLICA COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar, tarihin ilk dönemlerinden itibaren varlığını sürdüren bir yerleşim yeridir. Bölge M.Ö.7000 yılından günümüze kadar birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Bu dönemden günümüze kadar Afyonkarahisar'da Hitit, Frig, Grek, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı uygarlıklarının hüküm sürdüğü bilinmektedir.

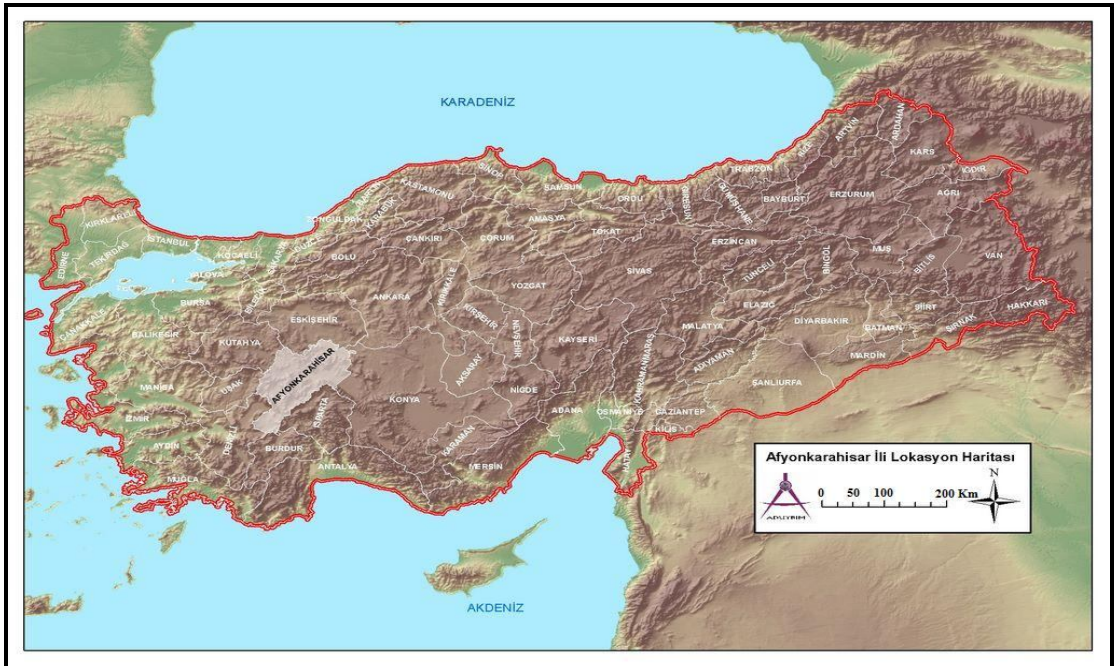
Afyonkarahisar ili, 1941 yılında Ankara'da toplanan Birinci Coğrafya Kongresi'nde çizilmiş olan bölge ve bölüm sınırlarına göre; Ülkemizin Ege Bölgesi- İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer almaktadır. Büyük kesimi Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü içinde yer alan Afyonkarahisar ilinin, doğudaki kesimi İç Anadolu Bölgesi'nin, güneybatıdaki küçük kesimi ise Akdeniz Bölgesi'nin sınırları içinde yer alır. Böylece Afyonkarahisar ili İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri ile komşudur. Diğer yandan Afyonkarahisar şehri, Ege bölge sınırlarının doğuya doğru en fazla sokulduğu kesimin en büyük yerleşim birimi durumundadır (Yılmaz, 2001: 3).

Afyonkarahisar İç Anadolu Bölgesi'nin Ege kıyılarına açılan bir eşiği ve geçidi durumundadır. Bu nedenle Afyonkarahisar, önemli bir bağlantı noktası durumundadır. Bölgesel nitelikli kara ve demiryolları Afyonkarahisar ilinden geçmektedir.

Topraklarının büyük bir bölümü Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu Bölümü'nde bulunan Afyonkarahisar ilinin doğuda kalan bölümü İç Anadolu Bölgesi'nde, güney ve güneybatıda kalan bölümü ise Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilinin güney kısmında kalan Basmakçı, Dinar, Dazkırı ve Evciler ilçeleri Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde, doğu ve kuzeydoğuda kalan toprakları ise İç Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ilinin doğusunda Konya, batısında Uşak, kuzeybatısında Kütahya, güneybatısında Denizli, güneyinde Burdur, güneydoğusunda Isparta ve kuzeyinde Eskişehir illeri bulunmaktadır. İlin kuzey sınırı olan Eskişehir ilinden güney sınırı olan Denizli iline olan mesafesi 210 km'dir. Yine Kütahya sınırından Isparta sınırına kadar olan mesafe ise 112 km'dir. Afyonkarahisar ilinin komşu illerle olan toplam sınırı 616 km'dir. İlin komşu diğer illerle sınırları ise Isparta ile 152 km, Denizli ile 128 km, Konya ile 96 km, Kütahya ve Uşak ile 48 km ve Eskişehir ile 12 km'dir.

Harita 2: Afyonkarahisar İli Lokasyon Haritası (www2.adyubim.org)

Fotoğraf 1: Afyonkarahisar Şehri'nden Görünüm

Afyonkarahisar'da jeomorfolojik açıdan en fazla göze çarpan özellik, dağlık alanlar ve bu dağlık alanlar arasında farklı uzanış ve genişlikte yer alan ovalardır. Dağlık alanların bir bölümü volkanik oluşumludur ve dağlık alanların yükseklikleri 1600 m. ile 2600 m. arasında değişir. İlin kuzeyinde Ağın Dağı (1808 m), Ağın Dağı'nın güneybatısında Paşa Dağı (1595 m) yer alır. İl sınırlarının doğu-kuzeydoğusunda Emir Dağları (2307 m), Sandıklı doğusunda Kumalar Dağı (2247 m), Afyonkarahisar'ın güneydoğusunda bir duvar gibi Karakuş Dağları (1846 m) ve Sultan Dağları (2610 m) yükselir. Akdağ (2343 m) güneybatıda Sandıklı Ovasını sınırlar. Afyonkarahisar ilinin en batısında Ahır Dağları (1940 m) yer alır. Afyonkarahisar'da dağlar arasında genelde tektonizma ve karstik kökenli olaylar sonucu oluşmuş, Sandıklı, Büyük ve Küçük Sincanlı, Şuhut Ovası gibi ovalar bulunmaktadır (Uçar, 2007: 5).

Afyonkarahisar ilinin en önemli akarsuyu Akarçay'dır. Akarçay kaynağını Sincanlı Ovasının güneyinde bulunan Kumanlar ve Ahır Dağlarından almaktadır. İl, doğal göl bakımında da zengindir. Bölgedeki göller daha çok ilin doğusunda ve

güneybatısında bulunmaktadır. İldeki önemli göller arasında Akşehir Gölü, Eber Gölü, Karamık Gölü, Acı Göl ve Emre Gölleri bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ilinin yüzölçümü 14295 km² olup, ilin denizden yüksekliği 1021 m'dir. İl arazisinin % 47,5'ini dağlar, % 32,6 'sını platolar ve % 19,9'unu ovalar oluşturmaktadır. Afyonkarahisar ilinde merkez ilçe ile birlikte toplam 18 ilçe, 107 belediye ve 389 köy bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ilinde karasal iklim koşulları etkili olmaktadır. İl, Ege Bölgesi sınırları içerisinde yer almasına rağmen iklim olarak bu bölge ile benzerlik göstermemektedir. Afyonkarahisar ve çevresinde karasal iklim koşullarının etkili olmasında ilin denizden uzak olması ve yükseltisinin fazla olması etkilidir. İlde yıllık ortalama sıcaklığı 0,3 °C ile 22,2 °C arasında değişmektedir. Yıllık ortalama yağış ise 361,2 mm ile 580,7 mm arasındadır.

Fotoğraf 2: Afyonkarahisar Kalesi'nden Şehrin Görünümü

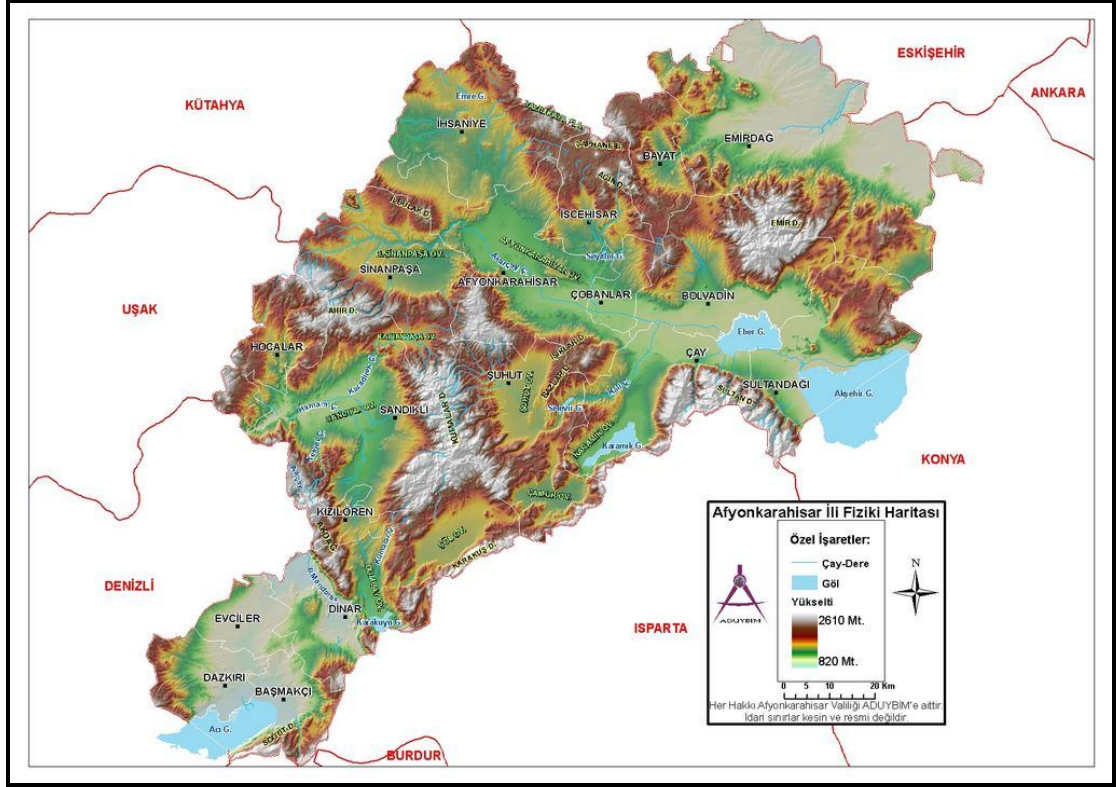
1.1. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

Afyonkarahisar ili İç Batı Anadolu eşiğinin orta derecede yükseltiye sahip dağları ve dağlık alanlar arasında yer yer daralan ve genişleyen ovalardan oluşmaktadır. Dağlar arasındaki alüvyonlu ovalar, yerleşme ve tarım için elverişlidir. Fakat il topraklarının büyük bir bölümü akarsular tarafından parçalanmış plato görünümündedir. Arazinin parçalı olma nedeni, eski masiflerin Tersiyer’de meydana gelen kırılmalara çeşitli yön vermesi, kırılmalar, kıvrımların volkan topraklarıyla örtülü olması ve bu volkanik toprakların dış kuvvetlere karşı dayanıksız olmasındandır (Akgül, 2006: 11).

Burası, ovalık ve dağlık kısımların birbirlerini takip ettiği bir bölgedir. Kuzey ve güneyi dağlık olan bölgeyi Afyonkarahisar Ovası ikiye ayırır. Kuzeyde Eymir Deresi ile sınırlanmış olup, NW-SE istikametinde uzanan ve az metamorfik Paleozoik formasyonlardan meydana gelmiş olan 1500 metrenin üzerinde bir dağlık alan yer alır (Kösten Sivrisi 1500, Eşeköldü Tepe 1505, Kırkkızlar Tepesi 1550 ve Oyuklu Tepe 1570 m). Buradan doğuya doğru gidildikçe yükselti daha da artar. Burada 1750 m ve bundan daha yüksek 3 dağ yer alır (Ağık Dağı 1816, Şaphane Dağı 1770 ve Bey Dağı 1750 m). Güneye doğru inildikçe yükselti azalır. Burada dağlar, yerlerini hafif tepelik alanlara bırakırlar ve böylece 1000 metreden biraz daha yüksek olan Afyonkarahisar Ovası’na geçilir (Ardos, 1978: 29).

Morfolojik bakımdan Afyonkarahisar ili dağlık kütlelerle birbirinden ayrılmış ovalık alanlardan oluşur. Şehir, aynı adı taşıyan bu ovalardan biri üzerinde, Afyonkarahisar çöküntü ovasında yer almaktadır (Aliağaoğlu, 2003: 18).

Afyonkarahisar Ovası, alüvyal çöküntü ovasıdır. Ova, Pliyosen ve Kuvaterner başlarında çökmüş ve alüvyallerin dolması ile oluşmuştur. Afyonkarahisar Ovası’nın eğimi kuzeybatıdan doğu ve güneydoğuya doğrudur. Afyonkarahisar Ovası’nın güney bölümündeki dağlar volkanit yapılıdır. Afyonkarahisar ilindeki diğer ovalar karstik ve tektonizma hareketleri sonucunda oluşmuştur. Bu ovalar Sandıklı, Büyük ve Küçük Sincanlı, Dombay, Çamur ve Şuhut ovalarıdır.

Harita 3: Afyonkarahisar İli Fiziki Haritası (www2.adybim.org).

Afyonkarahisar Ovası'nın içinde yer aldığı Akşehir-Afyon depresyonu kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanarak, kuzeyi ve güneyi dağlık olan bölgeyi ikiye ayırır. Depresyonunun kuzeyinde Paleozoyik yaşlı mermer, metakonglomera ve şistler, Mesozoyik yaşlı rekristalize kireçtaşlarından meydana gelmiş dağlar yer almaktadır. Depresyonun güneyinde bölgenin yüksek kesimlerini oluşturan sert volkanitler ve domsal yapılar görülmektedir. Volkanik dağlık kütle kuzey yamacı Hıdırlık, volkanik domlar; Kale Tepe, Sarıkız Tepesi ve Ciritler Kayalığı'dır (Uçar, 2007: 11).

Başlangıçta kuzey yönlü hava akımlarını engelleyerek, yerleşme için uygun ortam hazırlayan jeomorfolojik birimler (volkanik kütle ve domlar), şehrin gelişmesi ile hava akımlarına engel olarak, kullanılan yakıtlar ve diğer iklimik nedenlerle birlikte hava kirliliğini artıran bir faktör olarak ortaya çıkmışlardır. Kuşkusuz jeomorfolojik birimlerin şehre etkisi bunlarla da sınırlı kalmamıştır (Aliağaoğlu, 2003: 20).

Fotoğraf 3: Afyonkarahisar şehrinden bir görünüm. Fotoğrafta jeomorfolojik birimlerden bir olan volkanik domlar da görülmektedir. Kaynak: (Aliğaoğlu, 2003: 327).

Fotoğraf 4: İncehisar ilçesi, Seydiler beldesindeki peribacaları Kaynak: (Aliğaoğlu, 2003: 337).

1.2. İKLİM ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar ili ve çevresi, coğrafi konumu itibariyle iklim özellikleri bakımından çeşitlilik göstermektedir. İl, batısındaki Akdeniz iklimi ile doğusunda yer alan İç Anadolu'nun karasal iklimi arasında bir geçiş iklimi bölgesinde bulunmaktadır. Afyonkarahisar ve çevresi farklı çevrelerden gelen basınç ve rüzgâr sistemlerinin etkisi altında kaldığı için hava koşulları yıl içinde sürekli değişiklik göstermektedir. Çevresindeki illere göre yükseltisinin ve denizden yüksekliğinin fazla olmasından dolayı İç Anadolu iklimi özellikleri daha çok hissedilmektedir (Akgül, 2006: 13-14).

Afyonkarahisar ve çevresi, tüm ülkede olduğu gibi, hava kütleleri ve cephe sistemleri bakımından geçiş kuşağı üzerinde bulunur. Bilindiği gibi ülkemiz, kuzeyde "Batı Rüzgârları sisteminin" etkisinde bulunan Orta ve Batı Avrupa'nın her mevsimi yağışlı ılıman iklimi ile Doğu Avrupa'nın karasal iklimi ve güneyde subtropikal yüksek basınç rejimimin etkisinde bulunan her mevsimi kurak tropikal bölge arasında bir geçiş kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Buna bağlı olarak çalışma alanı farklı mevsimlerde farklı cephe sistemleri ve hava kütlelerinin etkisinde kalmaktadır (Aliağaoğlu, 2003: 21).

Afyonkarahisar, bulunduğu konum itibariyle Karasal iklim ve Akdeniz iklimi arasında geçiş özelliğine sahiptir. Ancak İç Batı Anadolu Bölümü eşığının doğusunda yer alması ve yükseltinin etkisiyle Karasal (Step) iklim etkilidir. Kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır (Uçar, 2007: 11).

Afyonkarahisar, Ege Bölgesi sınırları içerisinde bulunmasına rağmen ilin iklimi bölgenin iklimi ile çok benzerlik göstermemektedir. Bunun en büyük sebebi Afyonkarahisar ilinin denizden uzak ve yükseltisinin fazla olmasıdır. Bu sebepten dolayı bölgede karasal iklim koşulları etkili olmaktadır. İlin daha çok İç Anadolu Bölgesi'ne yakın olması, kış aylarında soğuk hava kütlelerinin bölgede etkili olmasına neden olmaktadır. Afyonkarahisar il merkezinde meteorolojik gözlemler 1929 yılından itibaren yapılmaktadır. İl merkezinde bir gözlem istasyonu bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ilindeki meteoroloji istasyonlarının verilerine göre, bölgede yıllık ortalama sıcaklık 0,3 °C ile 22,2 °C arasındadır. İlde en soğuk ay Ocak, en sıcak ay ise Temmuz ayıdır. Ocak ayı ortalama sıcaklık 0,3 °C ve Temmuz ayı ortalama sıcaklık ise 22,2 °C'dir (Tablo 1).

Afyonkarahisar ilinin ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında kış aylarında (Aralık, Ocak, Şubat) sıcaklığın 0°C ile 2,5°C arasında olduğu görülür. En düşük ortalama sıcaklık 0,3°C ile Ocak ayında görülmektedir. Ocak ayından itibaren ortalama sıcaklık sürekli artarak Temmuz ayında en yüksek seviyeye (22,2°C) ulaşmaktadır. Ağustos ayında da ortalama sıcaklık yüksektir (21,8°C). Ağustos ayından sonra sıcaklık düşmektedir ve Aralık ayında 2,1°C'ye düşmektedir. Yaz aylarının (Haziran, Temmuz, Ağustos) ortalama sıcaklığı 21°C iken kış aylarının ortalama sıcaklığı 1,3°C'dir. En soğuk ay (Ocak 0,3°C) ile en sıcak ay (Temmuz 22,2°C) arasındaki sıcaklık farkı ise 21,9°C'dir. Gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı hemen hemen bütün yıl görülmektedir.

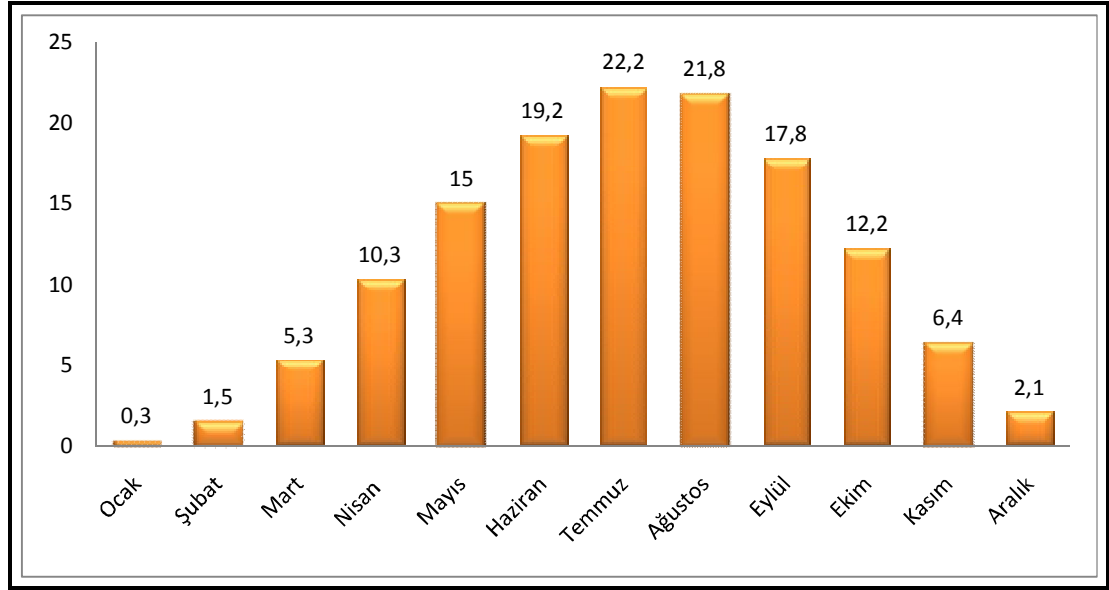
Tablo 1: Afyonkarahisar İli Sıcaklık Değerleri (1975-2007)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ort. Sıc.(°C)	0.3	1.5	5.3	10.3	15.0	19.2	22.2	21.8	17.8	12.2	6.4	2.1
Ort. En Yüksek Sıc. (°C)	4.5	6.2	11.0	16.2	21.1	25.5	29.2	29.0	25.2	19.1	12.1	6.1
Ort. En Düşük Sıc. (°C)	-3.3	-2.6	0	4.6	8.3	11.6	14.3	14.0	10.3	6.2	1.6	-1.4
Ort. Güneşlenme Süresi (saat)	2.8	4.0	5.2	6.1	8.0	9.9	11.1	10.6	8.8	6.4	4.5	2.4

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Ortalama yüksek ve düşük sıcaklıkların yıl içerisindeki dağılımı ortalama sıcaklık verileri ile paralellik göstermektedir. Bu değerlerde de Ocak ayından Temmuz ayına kadar bir yükselme, Ağustos ayından Aralık ayına kadar sürekli düşmeler gözlenmektedir. Ortalama yüksek sıcaklıkta en yüksek değer 29,2°C ile Temmuz ayına, ortalama düşük sıcaklıkta ise en düşük değer -3,3°C ile Ocak ayına aittir. Afyonkarahisar ilinde ortalama güneş süresinin en fazla olduğu ay 11,1 saat ile Temmuz ayı, en az olduğu ay ise 2,4 saat ile Aralık ayıdır.

Şekil 1: Afyonkarahisar İli Ortalama Aylık Sıcaklık Dağılımı (1975-2007)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Ortalama düşük sıcaklıklarının aylara göre gidişi incelendiğinde, yılın üç ayında sıcaklığın 0°C'nin altına düştüğü görülmektedir. Bu değerler Aralık ayında -1,4°C, Ocak ayında -3,3°C ve Şubat ayında -2,6°C'dir. Ortalama yüksek sıcaklıkların aylara göre dağılımı ele alındığında, sıcaklığın 25°C'nin üzerinde olduğu görülür. Ortalama yüksek sıcaklık Haziran ayında 25,5°C, Temmuz ayında 29,2°C ve Ağustos ayında ise 29°C'dir.

1975-2007 yılları arası yapılan ölçümlerde ilde en yüksek sıcaklık 39,8°C ile Temmuz ayına, en düşük sıcaklık ise -19,4°C ile Şubat ayına aittir. Yaz aylarında en yüksek sıcaklıkların 35°C'nin üzerindedir. En düşük sıcaklık dağılımında ise kış aylarında sıcaklık -18°C'nin altındadır.

Tablo 2: Afyonkarahisar İli En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (1975-2007)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
En Yüksek Sıc. (°C)	17	19.4	25.8	30.2	32	35.8	39.8	38	35.6	30.6	24.4	21
En Düşük Sıc. (°C)	-19.0	-19.4	-17.0	-7.6	-3.1	3.9	5.6	6.0	1.2	-4.6	-13.2	-18.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Araştırma bölgesinde nemin az olması ve soğuk hava kütlelerinin etkili olduğu dönemlerde yerden ışıma yoluyla sıcaklık kaybını arttırmakta ve gece saatlerinde sıcaklığın düşmesine neden olmaktadır. Bu durumdan dolayı bölgede don olayları etkili olmaktadır.

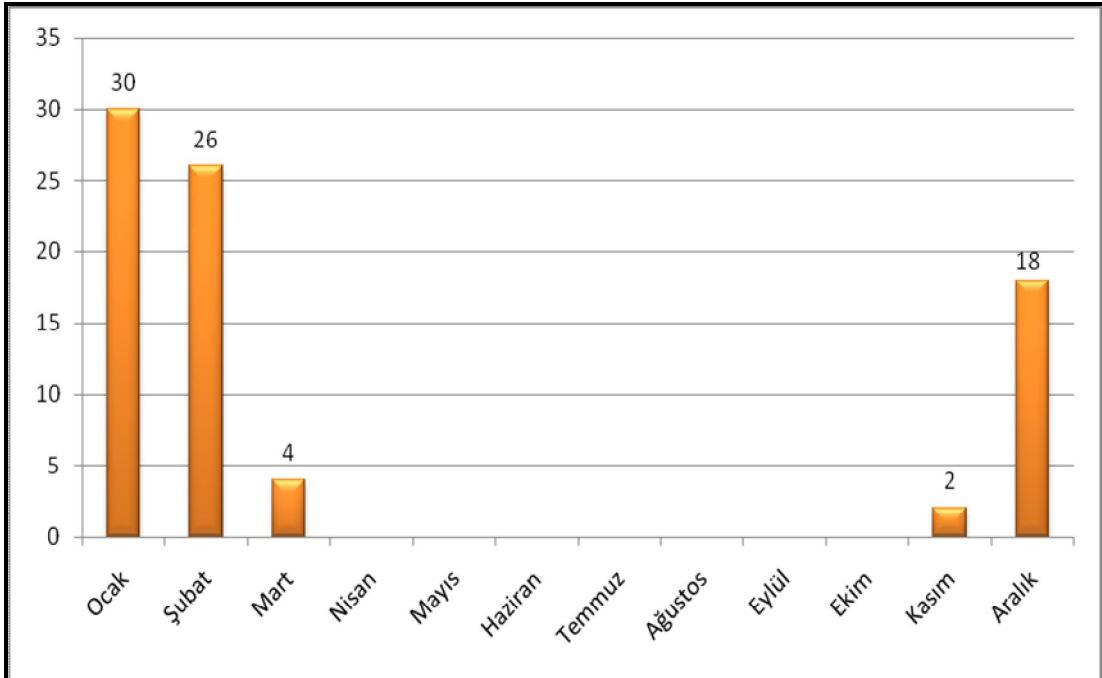
Afyonkarahisar ilinde don olaylarının etkili olduğu dönemin il üzerinde cephe oluşum koşullarının en sık etkili olduğu ve güneşlenme süresinin kısa ve doğal olarak ısınmanın az olması, yükseltinin de çevresine göre fazla oluşu gibi topografik etki ile birlikte bağıl nemin de az olmasıyla, belirtilen dönemlerde Afyonkarahisar ilinde sık sık don olayları oluşmaktadır (Yılmaz, 2001: 22).

Tablo 3: Afyonkarahisar İli Donlu günler Sayısı (2007-2008)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
2007	17	12	9	7	-	-	-	-	-	-	9	20	74
2008	30	26	4	-	-	-	-	-	-	-	2	18	80

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Şekil 2: Afyonkarahisar İli Donlu Günlerin Aylara Göre Dağılımı

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinde don olayları Kasım ayında başlamakta ve Nisan ayına kadar devam etmektedir. Bölgede Kasım ayında başlayan don olayları Aralık ayında 20 güne ulaşmakta, Ocak ve Şubat aylarında ise 30 güne kadar ulaşmaktadır. Şubat ayından sonra don olaylarının etkisi azalmaktadır.

Afyonkarahisar ve çevresi İç Anadolu Karasal Geçiş Tipi ile Akdeniz iklim bölgesi arasında olmasından dolayı farklı yağış rejiminin etkisindedir. Afyonkarahisar’da kış aylarında karasallık ve yükseltinin etkisiyle yağışlar kar şeklindedir. Kar yağışları Ekim ayında başlar, Mart ayına kadar devam eder, bazı yıllar Nisan ayında da görülür. Ocak ayında kar yağışı en yüksek düzeye ulaşır (16,9 gün) (Uçar,2007: 14).

Tablo 4: Afyonkarahisar İli Yıllık Toplam Yağış Değerleri (1971-2000)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Yıllık Yağış (mm)	37,0	33,8	42,6	47,5	47,8	34,1	20,7	16,5	12,2	38,0	34,8	42,7	407,7

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinin ortalama yağış miktarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, en fazla yağış ilkbahar aylarında, en az yağış ise yaz aylarında görülmektedir. En fazla yağış 47,5 mm ile Mayıs ayında, en az yağış 12,2 mm ile eylül ayında görülür.

Tablo 5: Afyonkarahisar İli Aylık Toplam Yağış Değerleri (2007-2008)

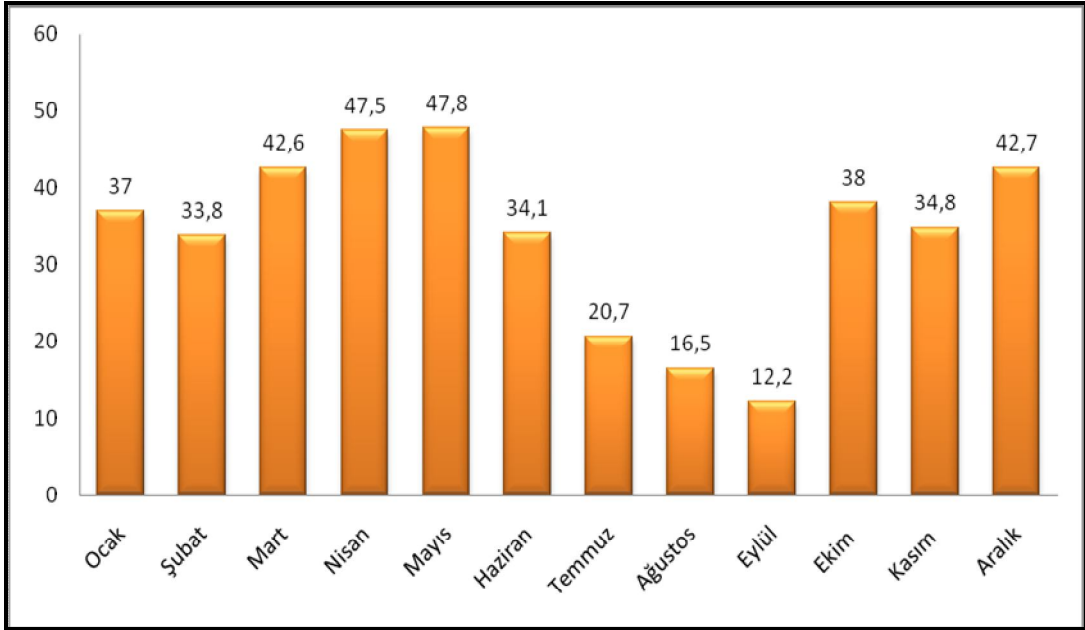
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
2007	77,4	28,4	40,8	26,4	8,9	33,7	0,4	9,9	-	25,1	87,4	70,0
2008	12,6	18,2	53,7	32,6	28,3	27,0	-	7,6	92,7	58,0	37,2	27,2

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

2007 ve 2008 yıllarının aylık yağış miktarı dağılımları incelendiğinde, yağışların düzensiz olduğu görülmektedir. Nitekim 2007 yılında en fazla yağış 87,4 mm ile Kasım ayına ait iken 2008 yılında 92,7 mm ile Eylül ayına aittir. Ayrıca toplam yağış miktarında azalmalar meydana gelmektedir. Örneğin 1971-2000 yılları arası ortalama toplam yağış miktarı 407,7 mm iken bu oran 2007 yılında 408 mm’ye, 2008 yılında ise 395 mm’ye düşmüştür.

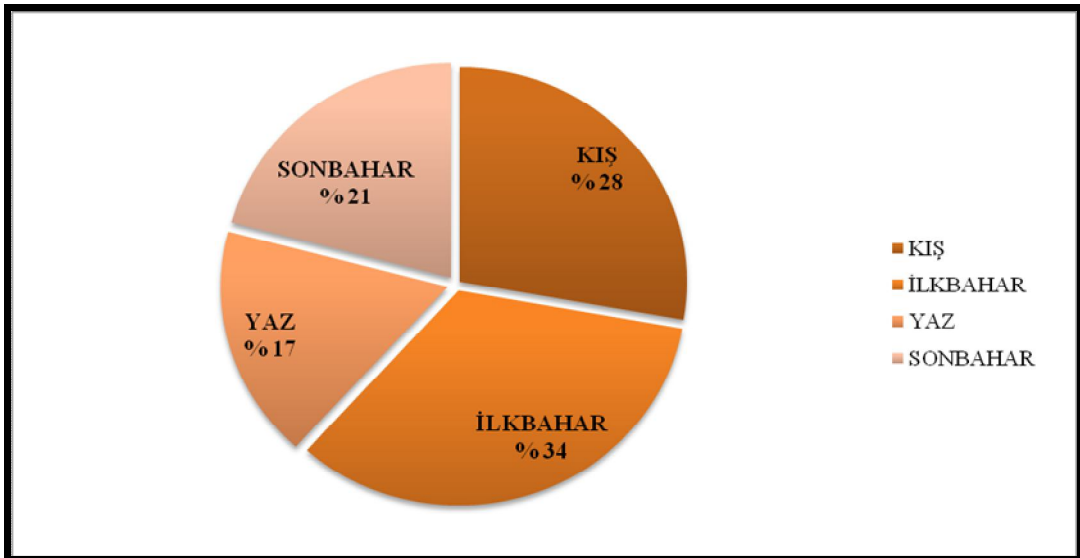
Yağışların mevsimlere göre dağılımına bakıldığında bölgeye en fazla yağış ilkbahar mevsiminde (%34) düşmektedir. En az yağış yaz mevsiminde (% 17) düşmektedir. Ayrıca yağışların % 28'i kış mevsiminde, % 21'i ise sonbahar mevsiminde düşmektedir.

Şekil 3: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışların Aylara Göre Dağılımı (1971–2000)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Şekil 4: Afyonkarahisar İlinde Yağışların Mevsimlere Göre Dağılımı

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

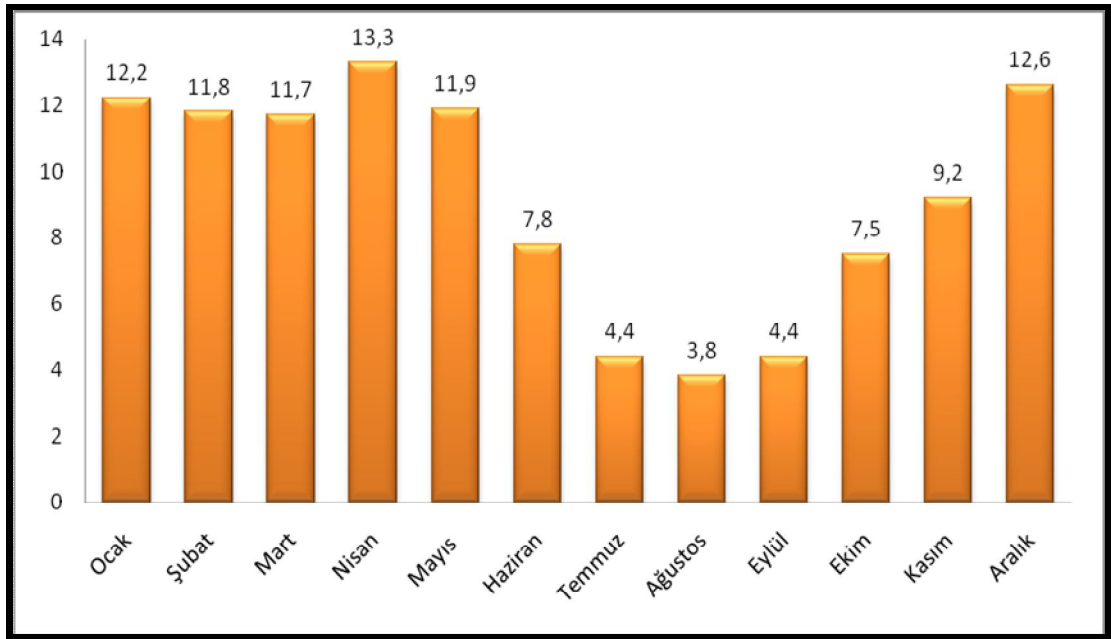
Tablo 6: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışlı Gün Sayısı (1975 – 2006)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ort. Yağışlı Gün Sayısı	12.2	11.8	11.7	13.3	11.9	7.8	4.4	3.8	4.4	7.5	9.2	12.6

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinde yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 110,6'dır. İlde yıllık ortalama yağışlı gün sayılarının dağılımı incelendiğinde düzensiz bir dağılım görülmektedir. En fazla yağışlı gün sayısı 13,3 ile Nisan ayna, en az yağışlı gün sayısı ise 3,8 ile Ağustos ayna aittir. İlde ortalama yağışlı gün sayısı mevsim olarak ilkbahar ve kış aylarında fazla, yaz aylarında ise azdır (Tablo 6).

Şekil 5: Afyonkarahisar İli Ortalama Yağışların Aylık Dağılımı (1975-2006)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Kar yağışları şehir hayatını etkileyen bir diğer yağış şeklidir. Çalışma alanında 28 yıllık verilere göre ortalama kar yağışlı günler sayısı 66,8 gündür. Yılın dört ayında (haziran, temmuz, ağustos, eylül) kar yağışı görülmemekte, kar yağışı ekim ile nisan ayları arasındaki dönemde etkili olmaktadır. Kar yağışlı günler ekim ayından itibaren başlamakta, ocak ayından itibaren en yüksek değerini (16,9 gün) bulmakta, bu aydan itibaren ise azalmaktadır. Afyonkarahisar şehrinde kar yağışları

kasım ayından itibaren örtü oluşturmaktadır. Yıllık ortalama karla örtülü günler sayısı 37,3 gündür. Karın yerde kalma süresi en yüksek değerini ocak ayında (12,5 gün) bulmakta, bu aydan sonra ise havaların ısınmaya başlamasıyla azalmaktadır (Aliağaoğlu, 2003: 34).

Tablo 7: Afyonkarahisar Şehrinde Kar Yağışlı Günler ve Karın Örtü Oluşturduğu Günlerin Yıllık Değişimi (28 Yıllık)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar. Yağ. Gün Say.	16,9	14,9	13,6	3,5	0,7					0,1	4,3	12,8	66,8
Ort. Kar. Ört. Gün Sayısı	12,5	8,8	5,0	0,5	0,0						1,5	9,0	37,3

Kaynak: (Aliağaoğlu, 2004: 34)

Kar yağışları ilde yaşamı olumsuz etkilemektedir. Özellikle şehir içi ve ilçeler arası ulaşımda aksaklıklar meydana gelmektedir. Kar yağışı, Taşınmalı İlköğretim Uygulaması yapılan kesimlerde ulaşımı zorlaştırmakta ve bazı dönemlerde eğitimin aksamasına neden olmaktadır.

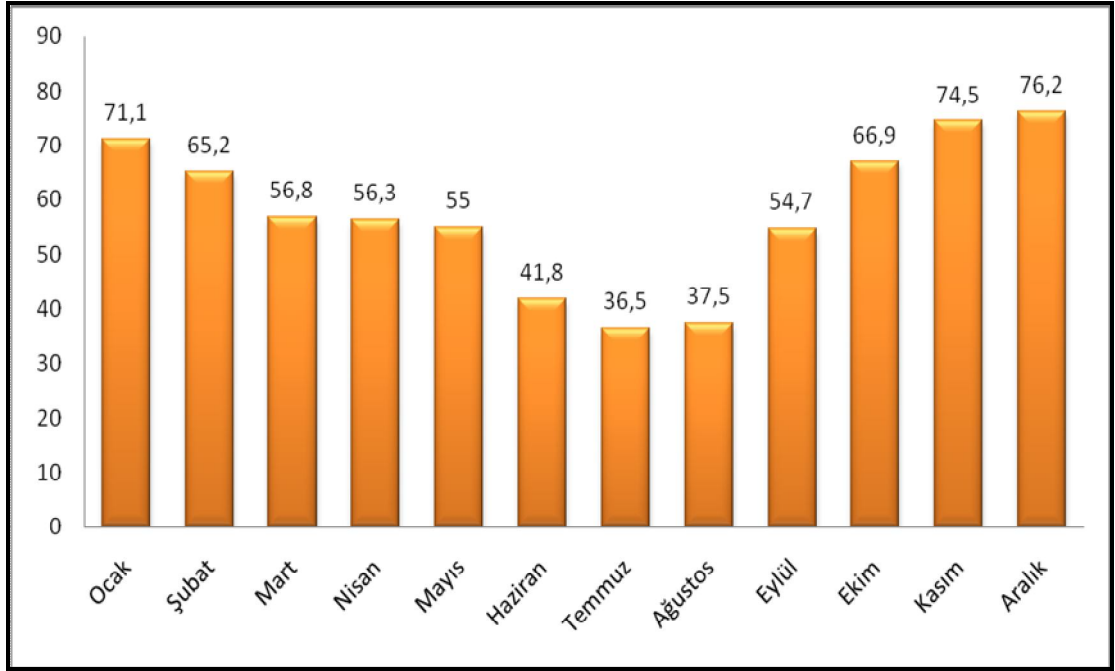
Afyonkarahisar ilinde yıllık ortalama bağıl nem oranı % 57,7'dir. Bağıl nem oranının aylara göre dağılımı incelendiğinde, bağıl nem oranı en düşük seviyesine % 36,5 ile temmuz ayında, en yüksek seviyesine ise % 76,2 ile aralık ayında ulaşmıştır. Temmuz ayından (%36,5) itibaren bağıl nem oranı Aralık ayına (% 76,2) kadar artmıştır. Aralık ayından itibaren Ağustos ayına (% 37,5) kadar bağıl nem azalmıştır.

Tablo 8: Afyonkarahisar İli Aylık Ortalama Bağıl Nem Miktarı (2008)

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Nisbi Nem (%)	71,1	65,2	56,8	56,3	55	41,8	36,5	37,5	54,7	66,9	74,5	76,2

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Şekil 6: Afyonkarahisar İlinde Bağlı Nem Oranının Aylara Göre Dağılımı (2008)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinde ortalama basınç en yüksek değerine Ekim (901.1 hPa) ayında ulaşırken, en düşük değerine Nisan (896.0 hPa) ayında ulaşır. Yerel basınç Ocak (914.4 hPa) ayında en yüksek değerine ulaşır. En düşük yerel basınç ise Mart (875.2 hPa) ayında yaşanmaktadır.

Afyonkarahisar ve çevresinin hâkim rüzgâr yönü kuzeydir. İkinci derecede önemli hâkim rüzgâr yönü ise güneydir. İlde rüzgâr yönleri değişen basınç koşullarına bağlı olarak, mevsimlere göre farklı yönlerde ortaya çıkar. Afyonkarahisar ve çevresinde kış mevsiminde hâkim rüzgâr yönü güney, güneydoğu ve güneybatı yönleridir. Yaz mevsiminde hâkim rüzgâr yönü ise kuzey, kuzeybatı ve kuzeydoğu yönleridir.

Afyonkarahisar il merkezinde ortalama fırtınalı gün sayısı 6,6'dır. Şubat ayında fırtınalı gün sayısı en fazla seviyesine ulaşır. İl merkezinde ortalama kuvvetli rüzgârlı gün sayısı 52,9'dur. Nisan ve Haziran ayları kuvvetli rüzgârların en çok yaşandığı aylardır.

1.3. BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar ilinin hâkim bitki örtüsü bozkırdır. Bozkırın yanında orman toplulukları da bulunmaktadır. İlin batı ve güneybatısındaki yüksekliklerde ormanlıklar bulunmaktadır. Dağlık alanlardaki ormanlıklar düzlüklerde yerini tamamen bozkıra bırakmaktadır. Ormanların tahrip edilmesi sonucunda ilin ovalık alanları bozkır görünümünü almıştır. İlin batısı ve kuzey kesimlerin yüksek alanlarında karaçam ve ardıç ormanlıkları bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilinin % 21'i ormanlarla kaplıdır.

Step bitki örtüsünün geliştiği alanlar ovalardır. İklim özelliklerine göre ovalarda, meşe ve karaçam olması gerekirken doğal bitki örtüsü antropojen etkilerle tahrip edilmiş ve ova tabanında step bitki örtüsü gelişmiştir (Uçar, 2007: 15).

1.4. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar ilinde toprak özellikleri incelendiğinde, ilde alüvyal ve kahverengi orman toprakları olmak üzere iki ana toprak grubu bulunmaktadır. Alüvyal topraklar Afyonkarahisar merkezi ile Bolvadin, Çay, Dinar ve Şuhut ilçelerinde görülür.

Kahverengi orman toprakları ilin batısında Ahır Dağı ile doğusunda bulunan Sultan Dağı ve kuzeyinde bulunan Şam Dağı'nın bazı bölümlerinde görülmektedir. Kestane renkli topraklar Dinar, Sandıklı ve Şuhut ilçelerinin bazı bölümlerinde görülür. Ayrıca Dinar ilçesi ve çevresinde kırmızı kestane renkli topraklar ile en güneydeki Dazkırı ilçesi ve çevresinde kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları görülen diğer toprak gruplarıdır.

1.5. HİDROGRAFYA ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar ilinin en önemli akarsuyu Akarçay'dır. Akarçay, kaynağını Ahır Dağı'nın doğu yamaçlarından almaktadır. Akarçay, düzenli bir rejime sahip olmayıp, yaz aylarında suları çekilmektedir.

Akarçay, Afyonkarahisar depresyonunun en alçak kısmını takip eder ve örgülü yatağa sahiptir. Akarsu kendi adını taşıyan kapalı havzanın batısındaki Ahır dağlarının doğu yamaçlarından kaynaklarını almaktadır. Eber Gölü'ne dökülmeden

önce birçok yan kol alan Akarçay, Çengiloğlu köyü civarında Kırkgözler Köprüsü yakınlığında Eber gölüne dökülür (Aliğaoğlu, 2003: 39).

Akarçay Havzası'nın kuzeyinde ve batısında kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynaklara Ulupınar Kaynağı ve Gölpinar Kaynağı'dır. Bölgede ayrıca fay hatları boyunca boşalan sıcak su kaynakları da bulunmaktadır. Gazlıgöl, Heybeli, Gecek sıcak su kaynakları fay hattı boyunca çıkan sıcak su kaynaklardır.

Afyonkarahisar ilinin çevre illere oranla yükseltisi fazladır. Bu durumdan dolayı il eşik özelliğini taşımaktadır. Bu özelliği ile Afyonkarahisar ili çevre akarsu havzalarına kaynak sağlamaktadır. Örneğin Ağın Dağı'nın kuzey eteklerinden çıkan kaynaklar Sakarya Nehri'ne dökülmektedir.

Afyonkarahisar ili göller bakımından zengindir. İl sınırları içerisinde birçok göl bulunmaktadır. Bu göller daha çok ilin doğusunda ve güneybatı bölümünde bulunmaktadır. Akşehir Gölü, Eber Gölü, Karamık Gölü (Bataklığı) ve Acı Göl ilde bulunan başlıca göllerdir.

Fotoğraf 5: Eber Gölü'nden Görünüm

2. BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1. NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Afyonkarahisar ili ile ilgili resmi nüfus bilgileri yazılı olarak Osmanlı devleti kayıtlarında bulunmaktadır. Bu dönemdeki nüfus bilgileri, dönemin arazisini ve vergi sistemini kayıt altına almak için tutulan Tahrir defterlerinde bulunmaktadır.

Afyonkarahisar ilinin 1906 yılı nüfusu 265469'tur. Cumhuriyet dönemi nüfus bilgileri, o dönemde hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi'nde bulunmaktadır. 1926-1927 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesine göre Afyonkarahisar ilinin nüfusu 253593'tür. Afyonkarahisar'ın nüfusundaki bu azalmanın sebebi 1911-1922 yılları arasında yaşanan savaşlardır. Bu savaşlardan dolayı ilin nüfusunda bir düşüş meydana gelmiştir. 1922 yılından Afyonkarahisar il nüfusunda artış gözlemlenmiştir. İl nüfusundaki bu artış günümüze kadar belirli oranlarda devam etmiştir (Daşdemir, 2001: 267).

Tablo 9: Afyonkarahisar İlinin Yıllara Göre Nüfus Sayımları Sonuçları

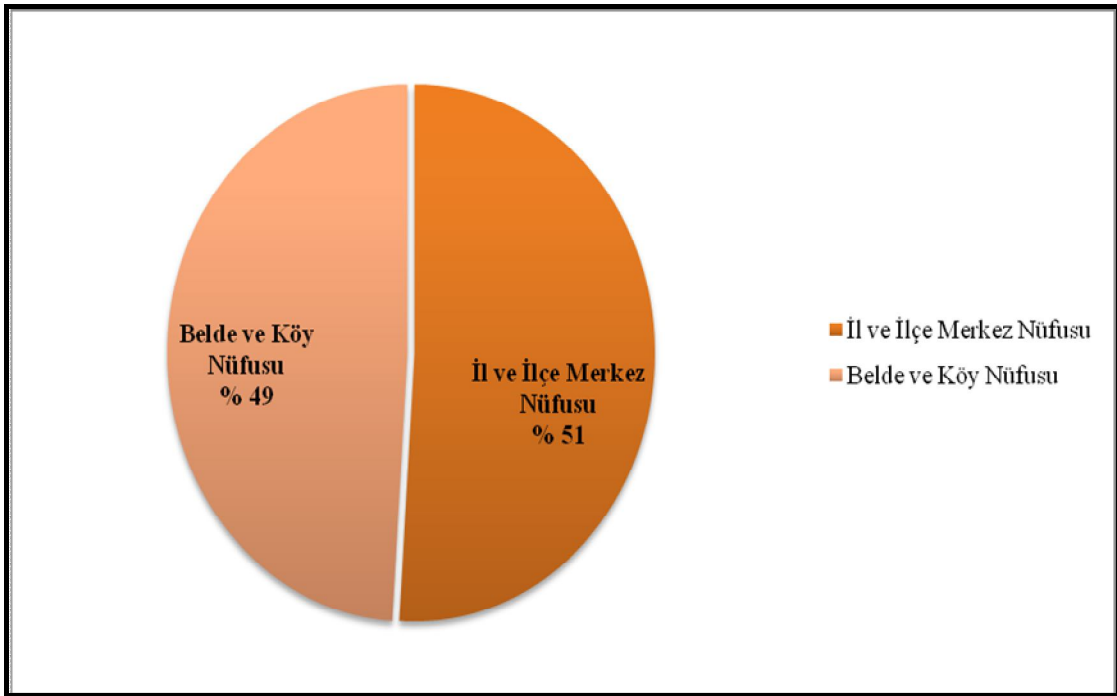
<u>Yıllar</u>	<u>Nüfus Miktarı</u>
1927	259377
1935	299248
1940	316034
1945	335609
1950	372273
1955	406166
1960	459115
1965	502248
1970	542111
1975	579171
1980	597516
1990	739223
2000	812416
2007 (ADNKS)	701572
2008 (ADNKS)	697365

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Afyonkarahisar nüfusu 1927 yılında 259377 kişidir. Bu oran 1935 yılındaki sayımda 299.248 olarak tespit edilmiştir. Bu sekiz yıllık dönemde nüfus artış hızı % 10.92 olmuştur. Afyonkarahisar nüfusu 1940 yılında % 12.02'lik bir artışla 316034 olmuştur. 1945 yılındaki il nüfusunun 1940 yılına oranla 19.575 artarak 335.609 olmuştur. Bu oran 1950 yılında 372273, 1955 yılında ise ilin nüfusu 406166 kişidir.

1960 ve daha sonraki yıllarda Afyonkarahisar ili nüfusu artmaya devam etmiştir. 1960 yılında 459115 olan nüfus 1965 yılında 502248, 1970 yılında 542111, 1975 yılında 579171, 1980 yılında 597516 ve 1990 yılında ise 739223 olmuştur. Afyonkarahisar il nüfusu, 2000 yılı nüfus sayımında 812416 ve 2007 nüfus sayımında 701572 olarak tespit edilmiştir. 2008 ADNKS sonuçlarına göre Afyonkarahisar ilinin toplam nüfusu 697365'tir. Bu nüfusun 345899'u erkek, 351466'sı kadın nüfusedir.

Şekil 7: Afyonkarahisar İlinde Nüfusun Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)

Afyonkarahisar il nüfusunda 1980 yılından sonra yoğun bir artış görülmektedir. Bu artışa, 1980 yılından sonra ülke ekonomisindeki olumlu gelişmeler ile sanayinin gelişmesi ve 1992 yılında kurulan üniversitenin etkisi olmuştur.

2007 ve 2008 nüfus sayımları diğer nüfus sayımlarından farklı olarak adrese dayalı nüfus sayımı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu nüfus sayımında ulaşılan bilgiler gerçeği daha yüksek oranda yansıtmaktadır. 2000 ve 2008 yılları arasında nüfus oranında bir azalma görülmektedir. Bu durum daha önceki nüfus sayımlarının gerçek nüfusu tam olarak yansıtmadığını göstermektedir.

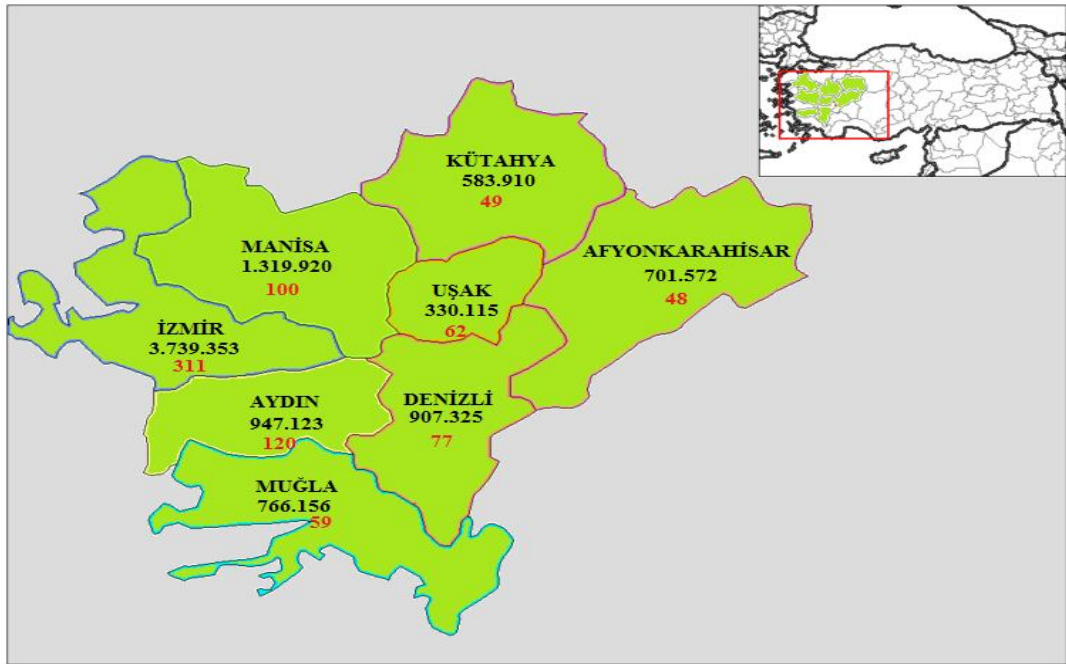
Afyonkarahisar il nüfusu, 2007 nüfus sayımına göre 701572 kişidir. Bu nüfusun 355073 kişi şehir nüfusu, 346499 kişi ise köy nüfusudur. Kentsel nüfus oranı % 50,61 iken kırsal nüfus oranı % 49,39'dur. 1990 yılı kentsel nüfus oranı % 41,44, kırsal nüfus oranı % 58,56'dır. 2000 yılında ise kentsel nüfus oranı % 45,77 iken kırsal nüfus oranı % 54,23'tür. 1990, 2000 ve 2007 yılı kentsel-kırsal nüfus oranlarına bakıldığında, 1990 ve 2000 yıllarında kırsal nüfusu fazladır. Buna karşılık 2007 yılında kırsal nüfus oranı kentsel nüfus oranının altında kalmıştır. Son dönemlerde ilde ekonomik anlamda olumlu gelişmelerin yaşanması ile sanayi kollarının gelişmesine bağlı olarak artan işgücü ihtiyacı, kırsal kesimlerdeki nüfusun merkeze kaymasını sağlamıştır.

Ege Bölgesi'nde kentsel nüfus oranı % 67.17, kırsal nüfus oranı ise % 32.83'tür. Ülkemiz kentsel nüfus oranı % 70.48, kırsal nüfus oranı ise % 29.52'dir. Afyonkarahisar ilinin kentsel nüfus oranı Türkiye ve Ege bölgesi ortalamalarının altında olup, kırsal nüfus oranlarında ise Türkiye ve Ege Bölgesinin üstünde yer almaktadır. İçbatı Anadolu bölümündeki diğer illerin oranlarına bakacak olursak Kütahya ilinin kentsel nüfus oranı % 59.98, kırsal nüfus oranı % 40.02'dir. Uşak ilinin kentsel nüfus oranı % 65.03, kırsal nüfus oranı ise % 34.97'dir. İçbatı Anadolu bölümündeki diğer illerin kentsel nüfus oranları Afyonkarahisar ilinden fazladır.

Afyonkarahisar ili Ege Bölgesi'ndeki diğer illere göre sosyo-ekonomik açıdan daha az gelişmiş durumdadır. Nüfusunun büyük bölümü tarım ve hayvancılıkla uğraşan ilde kırsal nüfus oranı diğer illere oranla yüksektir. Bölgedeki İzmir, Manisa, Denizli, Muğla ve Aydın gibi diğer illerin ekonomileri gelişmiş olduğundan dolayı kentsel nüfus oranları ile km²'ye düşen insan sayısı Afyonkarahisar ilinden daha fazladır.

Afyonkarahisar nüfus olarak Ege Bölgesi'nin 6. büyük ili, İç Batı Anadolu bölümünün ise en kalabalık ilidir. 2007 nüfus yoğunluğu 48 kişidir. Bu oran Ege

Bölgesi'nin en düşük nüfus yoğunluğudur. İlin 1990 yılında nüfus yoğunluğu 52 kişi iken 2000 yılı nüfus yoğunluğu 57 kişidir. Bölgenin nüfus yoğunluğu en fazla olan il ise 311 kişi ile İzmir'dir. Buna karşılık Ege Bölgesi'nin nüfus yoğunluğu 103, Türkiye nüfus yoğunluğu ise 91 kişidir. Afyonkarahisar ilinin nüfus yoğunluğu hem Ege Bölgesi'nin hem de ülke ortalamasının altında bulunmaktadır. İlin nüfus yoğunluğunun ülke ve bölge ortalamasının altında kalması, Afyonkarahisar ilinin sosyo-ekonomik anlamda yeterince gelişmiş olmaması ile çeşitli sebeplerden dolayı yaşanan göç hareketleri gibi nedenlere bağlanabilir.

Harita 4: Ege Bölgesi İllerinin Nüfusları ve Nüfus Yoğunlukları (2007)

2007 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre il merkez nüfusu 238 408'dir. Merkez ilçeden sonra en büyük ilçe Sandıklı ilçesidir (61422). İlde nüfusu fazla olan diğer ilçeler, Dinar (49575), Bolvadin (45751), Emirdağ (43706), Sinanpaşa (43,236), Şuhut (40072), Çay (34943) ilçeleridir. Nüfusu az olan ilçeler ise, Bayat (8599), Evciler (8483) ve Kızılören (3360) ilçeleridir.

Afyonkarahisar ilinde okur-yazarlık oranı 1980 yılında % 81,2 iken bu oran 1990 yılında % 89,4'e ve 2000 yılında ise % 93,4'e yükselmiştir. TÜİK 2007 ADNKS sonuçlarına göre ilde 15 yaş ve üstü okuma-yazma bilenlerin oranı % 90,3'tür.

Tablo 10: Afyonkarahisar İlçelerinin Toplam Nüfusları (2007 ADNKS)

<u>Bölge Adı</u>	<u>Toplam Nüfus</u>	<u>İl ve İlçelerin Merkez Nüfusu</u>	<u>Belde, Köy Nüfusu</u>	<u>İl ve İlçelerin Merkez Nüfusunun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)</u>	<u>Belde, Köy Nüfusunun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%)</u>
Merkez	238408	163207	75201	68,46	31,54
Başmakçı	11033	5752	5281	52,13	47,87
Bayat	8599	4645	3954	54,02	45,98
Bolvadin	45751	30754	14997	67,22	32,78
Çay	34943	14353	20590	41,08	58,92
Çobanlar	13389	8706	4683	65,02	34,98
Dazkırı	11113	4495	6618	40,45	59,55
Dinar	49575	24475	25100	49,37	50,63
Emirdağ	43706	20531	23175	46,98	53,02
Evciler	8483	4136	4347	48,76	51,24
Hocalar	11409	2378	9031	20,84	79,16
İhsaniye	30055	2257	27798	7,51	92,49
İscehisar	23804	11773	12031	49,46	50,54
Kızılören	3360	2201	1159	65,51	34,49
Sandıklı	61422	33371	28051	54,33	45,67
Sinanpaşa	43236	4020	39216	9,3	90,7
Sultandağı	19007	6463	12544	34	66
Şuhut	40072	12236	27836	30,54	69,46

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Tablo 11: Ege Bölgesi İllerinin Nüfusları (2008 ADNKS)

<u>İller</u>	<u>Nüfus Miktarı</u>
İZMİR	3795978
MANİSA	1316750
AYDIN	965500
DENİZLİ	917836
MUĞLA	791.424
AFYONKARAHİSAR	697365
KÜTAHYA	565884
UŞAK	334111

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)

Ege Bölgesinde bulunan illerin nüfus sayıları incelendiğinde, bölgede en fazla nüfusa sahip ili İzmir (3795978), en az nüfusa sahip ili ise Uşak (334111) ilidir. Bölgenin diğer kalabalık ili Manisa (1316750) ilidir. Afyonkarahisar ili nüfus büyüklüğü bakımından altıncı sırada yer almaktadır.

Tablo 12: Afyonkarahisar ve Çevre İllerin Nüfusları (2008 ADNKS)

<u>İller</u>	<u>Nüfus Miktarı</u>
KONYA	1969868
DENİZLİ	917836
ESKİŞEHİR	741739
AFYONKARAHİSAR	697365
KÜTAHYA	565884
ISPARTA	407463
UŞAK	335111
BURDUR	247437

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ve komşu illerin nüfusları incelendiğinde, en fazla nüfusa sahip il Konya (1969868), en az nüfusa sahip il Burdur (247437) ilidir. Afyonkarahisar ili komşu iller arasından nüfus bakımından dördüncü büyük ildir.

2.1.1. Nüfus Hareketleri

Nüfus, doğumlar, ölümler ve göç hareketlerine bağlı olarak sürekli bir değişim içerisinde. Nüfusun en önemli değişkenlerinden birisi de göç hareketleridir. Göç hareketleri genel olarak sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlere bağlı olarak gerçekleşir.

Genel olarak “Göç, insanların devamlı veya geçici olarak oturma yerini değiştirmesi olayını ifade etmektedir” (Stoddard ve diğerleri, 1986: 58). Ancak göç olayı sadece insanların yer değiştirmesi olayı değildir. İnsanlar beraberlerinde yaşama biçimlerini ve teknolojilerini de götürürler. Bu bakımdan şehirleri farklı kültürel görünümünün birlikte bulunduğu yerleşmeler olarak tanımlamak mümkündür. Kuşkusuz her kültürel görünümün farklı ihtiyaçları olduğu için, farklı istekleri de olacaktır. Şehirler işte bu ihtiyaçların karşılanması oranında büyür ve gelişirler. Aksi halde, nüfusun sermaye ile birlikte başka alanlara yönelmesine engel olunamaz (Aliağaoğlu, 2003: 65).

Doğumlar ve ölümlerin dışında, nüfus değişiminde rol oynayan faktörlerden biri de göçlerdir. Göç; nüfus ile kaynaklar arasında daha iyi denge sağlanmasını başarmak için kendiliğinden meydana gelen bir çaba olarak yorumlanır. İnsanların oturduğu yeri farklı nedenlerle kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etme olgusu olan göç, nüfus miktarı ve nüfusun demografik yapısı üzerinde bir takım değişikliklere sebep olmaktadır (Başbüyük, 2008: 211).

Cumhuriyet Dönemi’nde nüfus sayımlarının düzenli olarak gerçekleştirilmesinden sonra göç olayı sağlıklı olarak tespit edilebilmektedir. Afyonkarahisar İli’nde ilmerkezinin kendisi göç verdiği gibi aynı zamanda göç çekim merkezidir (Akgül, 2006: 78).

Cumhuriyet döneminde Afyonkarahisar ilin göç hareketleri yaşanmıştır. Bu dönemdeki göç hareketleri daha çok yurt dışına doğru gerçekleşmiştir. Bu göçlerin daha çok ekonomik nedenlerle yapılmıştır. 1960 ve daha sonrasındaki yıllarda özellikle Batı Avrupa ülkelerindeki sanayileşme hareketlerine bağlı olarak artan işgücü ihtiyacı, ilden bu ülkelere göçü hızlandırmıştır. Özellikle Emirdağ ilçesinden yurt dışına yoğun göçler yaşanmıştır.

Afyonkarahisar ilinde iç göç hareketleri 1950 yılından itibaren başlamaktadır. İlin ekonomik potansiyel açısından yeterli olmayışı, özellikle kırsal kesimlerdeki arazi bölünmeleri ile kişi başına düşen arazi miktarının azalması ve buna bağlı olarak tarım yapılabilecek arazinin küçülmesi nüfusun diğer illere göç etmesine neden olmuştur.

Afyonkarahisar ili 1965-1970 yılları arasında 22310'nu iç göç, 61940'ı dış göç olmak üzere toplam 84070 kişi göç vermiştir. 1970-1975 yılları arasında 29.173 iç göç, 73052 dış göç olmak üzere toplam verilen göç 102225'tir. İlde en fazla göç hareketlerinin olduğu dönem bu dönemdir. Ayrıca ilden yurt dışına en fazla göç yine bu dönemde gerçekleşmiştir. 1975-1980 yılları arasında toplam 54548 kişi göç etmiştir. Bu yıllar arasında göç hareketlerinin azaldığı görülmektedir. Bu dönemde 20633 iç göç meydana gelirken 33915 dış göç yaşanmıştır.

1980-1985 dönemleri arasında toplam 59249 göç olayı yaşanmış, bu göçün 21730'u iç göç, 37519'u dış göçtür. 1985-1990 yılları arasında 25053'ü iç göç, 59832'si dış göç olmak üzere toplam 75885 kişi göç etmiştir. 1985-1990 yılları arasında ilden yurt dışına göç hareketlerinde artış olduğu görülmektedir. 2000 yılında Afyonkarahisar ilinde iç ve dış göç dahil olmak üzere toplam 52052 kişi göç etmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun ADNKS sonuçlarına göre 2007-2008 yılları arasında Afyonkarahisar ilinin verdiği toplam göç 24861'dir. Araştırma sahasında göç hareketlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 1960 yılından 1990 yılına kadar yoğun olarak gerçekleşen göç hareketleri 1990 yılında sonra azalma göstermektedir.

Tablo 13: Afyonkarahisar İli Göç hareketlerinin Yaşlara Göre Dağılımı (2007-2008 ADNKS verileri)

Yaş Aralığı	Göç Edenlerin Sayısı
0-4	1563
5-9	1887
10-14	1478
15-19	2025
20-24	6247
25-29	4070
30-34	2298
35-39	1519
40-44	1067
45-49	816
50-54	560
55-59	375
60-64	237
65 +	519
Toplam	24861

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Afyonkarahisar ilinde 2007-2008 yılları arasında göç eden nüfusun yaş oranları incelendiğinde, bu yıllar içerisinde en fazla göç 20-24 yaş aralığında (6247) gerçekleşmiştir. En az göç ise 60-64 yaş aralığında (237) gerçekleşmiştir. İlde daha çok genç nüfus göç etmektedir.

Afyonkarahisar ilinde dışa göçün yönü komşu iller ve ülkenin üç büyük şehridir. Yıllara göre değişiklik olmakla birlikte, 2000 yılı itibarıyla il dışında bulunan Afyonkarahisar doğumlu nüfusun % 78'i başta İzmir, Eskişehir, Denizli ve İstanbul olmak üzere 10 ilde bulunmaktadır. Bu durum coğrafi yakınlıkla ilgili olduğu kadar, adı geçen illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyindeki farklılıklarla da ilgilidir (Aliağaoğlu, 2003: 69).

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinde, gerek iç göç gerekse dış göç hareketleri yoğun olarak yaşanmaktadır. Bu göç hareketlerinin oluşmasında ilin sosyo-ekonomik olarak yeterli düzeyde gelişmiş olmaması en temel sebeplerden birisidir. Nüfus artış hızı ile sosyo-ekonomik gelişim arasındaki dengesizlik göç hareketlerini hızlandırmaktadır. Ayrıca tarım arazilerinin çeşitli nedenlerden dolayı azalması ya da küçülmesi göç hareketlerinin diğer bir sebebidir.

İlde yurt dışına ve il dışına yaşanan göçlerin yanı sıra il içerisinde de göçler yaşanmaktadır. Daha önceki yıllarda kırsal nüfus oranı fazla olan Afyonkarahisar ilinde son yıllarda kırsal kesimden il ve ilçe merkezlerine göç hareketleri yaşanmaktadır. Bu durum sonucunda kentsel nüfus oranı kırsal nüfus oranının üzerine çıkmıştır.

Afyonkarahisar ilinde yaşanan göç hareketleri eğitim-öğretim hizmetlerinin uygulanmasını olumsuz etkilemektedir. Yaşanılan ekonomik sıkıntılardan dolayı kırsal kesimdeki ailelerin gelir seviyelerinin düşük olması ve bundan dolayı çocuklarının kısa yoldan meslek sahibi olma isteği gibi nedenlerden dolayı özellikle ilköğretimden ortaöğretime geçişlerde azalma yaşanmaktadır.

2.2. YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

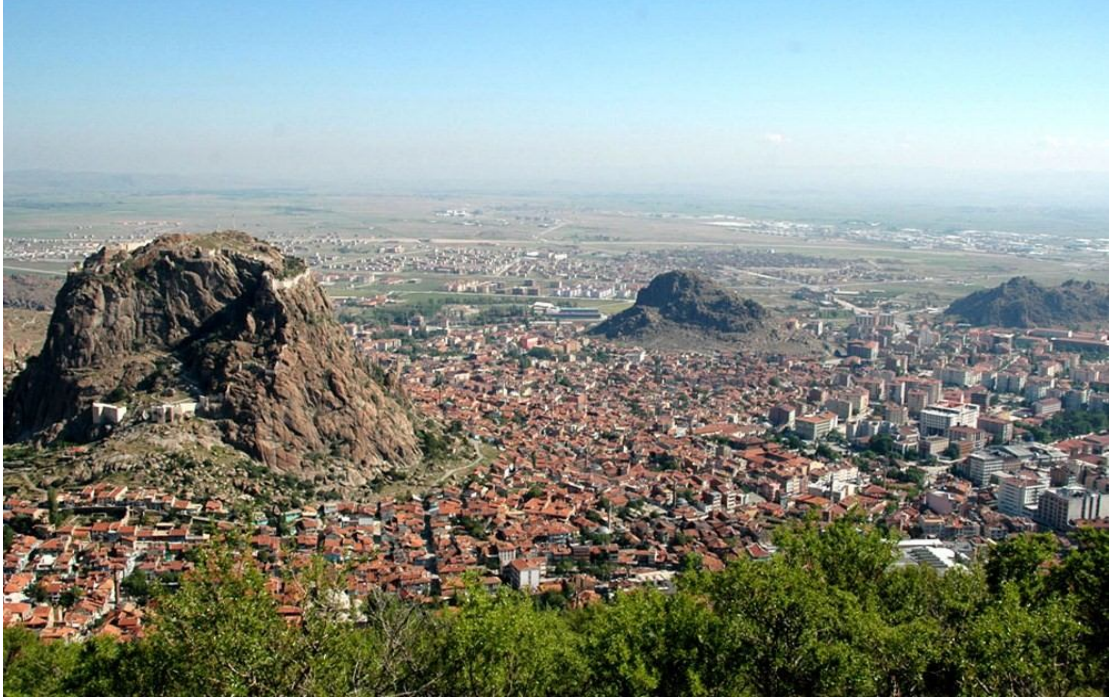
Afyonkarahisar, tarihin ilk dönemlerinden itibaren varlığını sürdüren önemli bir yerleşim bölgesidir. Afyonkarahisar ili ve çevresi M.Ö.7000 yılından günümüze kadar birçok medeniyete beşiklik etmiştir. Bu tarihten günümüze kadar Afyonkarahisar'da Hitit, Frig, Grek, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı uygarlıkları hüküm sürmüştür.

Türkler'in 1071 yılında Anadolu'yu fethetmelerinden sonra, Afyonkarahisar ili de Türkler'in hâkimiyetine girmiştir. Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra Afyonkarahisar ili, Beylikler Dönemi'nde bir süre Sahipoğulları'nın egemenliğinde kalmış ve daha sonra 1341 yılında Germiyanogulları Beyliği'nin yönetimine geçmiştir (Karazeybek, 2004: 63-75).

Afyonkarahisar Yıldırım Beyazıt tarafından 1390 tarihinde Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. Bölgenin Osmanlı Devleti topraklarına dâhil edilmesinden sonra bölgenin adı, Karahisar Sancağı olarak bilinmiştir. Ankara Savaşı'ndan (1402) sonra yıkıma uğrayan Afyonkarahisar, 1428 yılında yeniden Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir (Karazeybek, 2004: 76). Afyonkarahisar, Fatih Sultan Mehmet'in Karaman'a yaptığı seferler sırasında, stratejik özelliğinden dolayı, seferlerin önemli askeri merkezlerinden biri olmuştur. XVII. Yüzyılda ortaya çıkan Celali ayaklanmalarında Afyonkarahisar İli, yağma edilmiş ve büyük zarar görmüştür.

Mondros Barış Antlaşması'ndan hemen sonra bölgeye ilk olarak 16 Nisan 1919'da Fransızlar yerleşmiştir. Daha sonra 21 Mayıs 1919'da bir İtalyan birliği de Afyonkarahisar'a gelmiştir (Polat, 2004: 114). Afyonkarahisar ili, Yunanlılar tarafından iki defa işgal edilmiştir. İlk işgal 17 Mart 1920 tarihinde gerçekleşmiştir. Çok kısa süren birinci işgalden sonra ikinci işgal, 13 Temmuz 1921 tarihinde gerçekleşmiştir.

Afyonkarahisar ili, 1 yıl 1 ay 25 gün Yunan işgali altında kalmış ve Kurtuluş Savaşı'nın en büyük cephelerinden biri olan Büyük Taarruz'un önemli safhaları Afyonkarahisar ilinde meydana gelmiştir (Polat, 2004: 127). Yunan kuvvetleri büyük bir bozguna uğratılması sonucunda Afyonkarahisar ili, 27 Ağustos 1922'de Yunan işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde de Afyonkarahisar ili önemli yerleşim merkezlerinden birisi olmuştur. Bu dönemde ilde işgalin yaraları sarılmaya çalışılmıştır.

Fotoğraf 6: Afyonkarahisar Şehri'nden Görünüm

Afyonkarahisar şehri, Karahisar Kalesi etrafında gelişim göstermektedir. Şehirde yerleşme daha çok Konya yolu ve İzmir yolu çevresinde gelişim gösterirken son dönemde üniversitenin kurulması ile yerleşme şehrin kuzey kısmına doğru

gelişim göstermektedir. Afyonkarahisar ili merkez ilçe dâhil olmak üzere toplam 18 ilçeden oluşmaktadır.

Afyonkarahisar şehri kale çevresinde kurulmuştur. Yerleşim kalenin güneyinde ve doğusunda yeni mahallelerin kurulmasıyla gelişmiştir. Konut alanları Konya yolu çevresinde yoğunlaşmışken son yıllarda bu eğilim İzmir yolu çevresine kaymıştır. Üniversitenin kurulmasıyla birlikte yerleşme kuzeye doğru yayılım göstermektedir. Mahalle sayısı günümüzde seksene ulaşmıştır (Uçar, 2007: 19).

3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

DPT'nin "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Araştırması 2003" verilerine göre illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Afyonkarahisar ili 44. sırada, İmalat sanayi gelişmişlik sıralamasında 26. sırada yer almaktadır. 2001 yılında ülkemizde kişi başına düşen milli gelir 2.146 dolar iken, Afyonkarahisar ilinde kişi başına düşen milli gelir 1263 dolardır.

Afyonkarahisar'da nüfusun yaklaşık % 60'ı kırsal kesimde yaşamakta ve tarımla uğraşmaktadır. Afyonkarahisar tarım ve hayvancılık (besicilik, tavukçuluk) potansiyeli yüksek bir ildir. Özellikle mermer ve jeotermal kaynaklar zengin potansiyeli ile il ekonomisinin sürükleyici sektörleri durumundadır (Uçar, 2007: 20).

Afyonkarahisar ili, iller ve bölgeler arası önemli karayollarının ve dört ayrı demiryolu hattının birleştiği tek il konumunda olmasına rağmen, özel sektör yatırımlarından yeterice pay alamamıştır. İlde son 10-15 yıla kadar kamuya ait sanayi kuruluşları dışında özel sektör sanayi yatırımları olmamıştır. Afyonkarahisar'da çalışan nüfus tarım, hizmetler ve sanayi kesiminde toplanmıştır. Çimento, beton travers, Kızılay Maden Suyu İşletmesi, Afyonkarahisar Alkaloid Fabrikası, Seka, Şeker Fabrikası ve Şeker Makine Fabrikası ilin önemli sanayi kuruluşlarıdır.

Afyonkarahisar ilinin sosyo-ekonomik gelişiminde; kamu kurumları tarafından yapılan çimento, şeker, beton travers fabrikaları gibi büyük sanayi tesisleri, ilin iç dinamiği ile gelişen ve bölgesel hammadde kullanan mermer, ildeki küçük sanayi yatırımları, ilin bulunduğu konumda ulaştırma hizmetlerine ve jeotermal kaynaklara bağlı olarak gelişen ticaret ve konaklama hizmetleri ve ilde bulunan idari ve sosyo-kültürel hizmetler ilde gelişmeyi etkilemektedir.

Afyonkarahisar ilinde 2006 yılında yapılan 222.666.166 TL'lik ihracat tutarı ile 2005 yılına göre % 41 artış gerçekleşmiştir. İlde ön plana çıkan ihracat sektörleri mermer, konveyör band, emaye tencere, yumurta, haşhaş tohumu ve helvadır. Mermer 81.501.152 TL (%73) tutar ile ihracatta en fazla paya sahiptir. Afyonkarahisar ilinin 2006 yılı ithalat ise; 3.700.000 dolardır.

Afyonkarahisar ilinden ihracat 104 ülkeye gerçekleştirilmiş olup, ihracat içinde Amerika %37'lik payla 1. sırada yer almaktadır. Avrupa Birliği ülkelerine 40.808.234 dolar ihracat bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilinde kamusal sermayeli 28 banka, özel sermayeli 22 banka ve yabancı 2 banka bulunmaktadır.

3.1. TARIM VE HAYVANCILIK

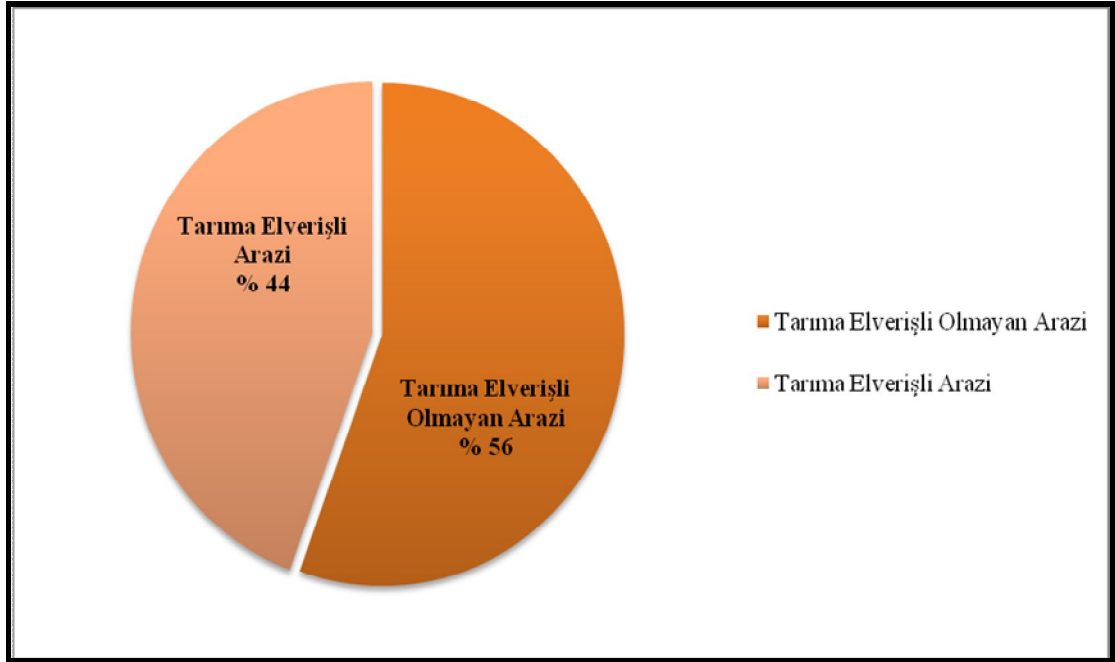
Afyonkarahisar ilinde tarım ve hayvancılık önemli bir yere sahiptir. Tarım ve hayvancılık bölge halkının temel geçim kaynağıdır. Nüfusun yaklaşık % 70'i tarımla uğraşmaktadır. İlde, tarım daha çok dağların arasında kalan ovalarda yapılmaktadır. Tarıma elverişli arazi toplam arazinin % 44'nü oluşturmaktadır. Tarıma elverişli olmayan arazi ise toplam arazinin % 56'sını oluşturmaktadır. İl alanının % 29'unu çayır ve meralar, % 21'ini ormanlar, % 31'ini kuru tarım alanları oluşturmaktadır. İlde bazı tarım alanlarında sulama yapılabilmektedir. Tarıma elverişli arazinin % 13'ü sulanan arazidir. Bölgede meyve üretiminin yanında tahıl üretimi ve endüstri bitkileri üretimi de yapılmaktadır.

Tablo 14: Afyonkarahisar İlinde Arazinin Dağılımı

Arazi Türü	Arazi Oranı (%)
ÇAYIR-MERA	% 29
ORMAN	% 21
SULANABİLEN TARIM ARAZİSİ	% 13
KURU TARIM ARAZİSİ	% 31
DİĞER	% 6

Kaynak: Afyonkarahisar İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü İl Raporu

Şekil 8: Afyonkarahisar İlinde Tarım Arazilerinin Dağılımı

Kaynak: Afyonkarahisar İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü İl Raporu

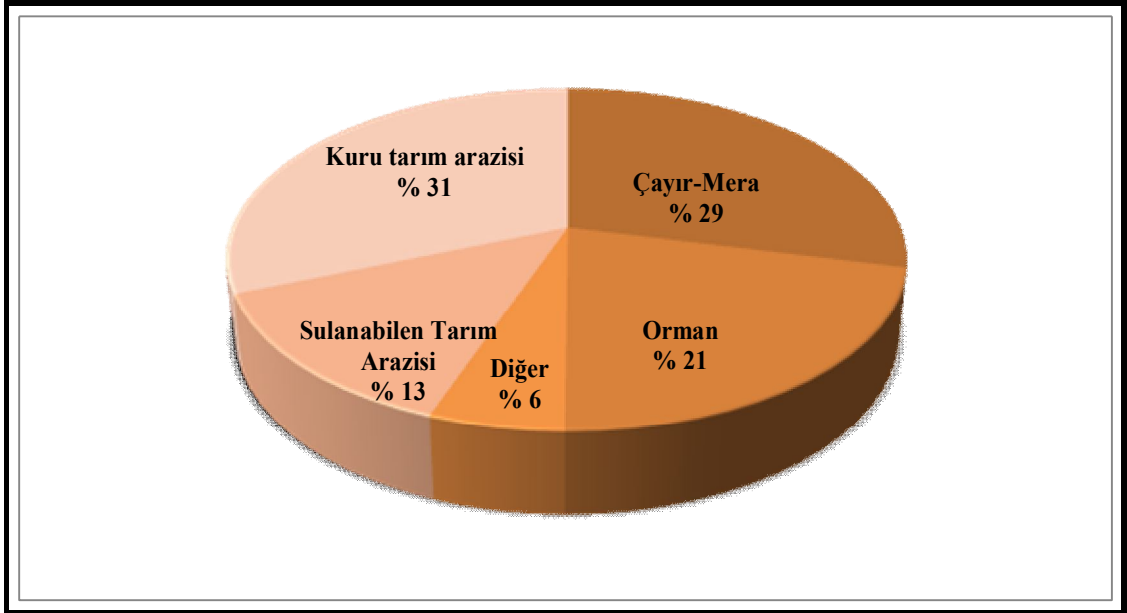
Türkiye İstatistik Enstitüsü 2006 yılı verilerine göre Afyonkarahisar ilinde toplam tarım alanı 533 283 hektardır. Bu toplam tarım alanından 428 402 hektarı işlenmektedir. İlde nadasa bırakılan arazi 97 855 hektar olup İç Batı Anadolu Bölümünün en fazla nadasa bırakılan arazi bu ildedir. Afyonkarahisar ilinin 2006 yılı bitkisel üretim değeri 821.012.000 TL'dir.

Afyonkarahisar doğal yapısı ve iklim şartları itibariyle hayvan yetiştiriciliğine elverişli durumdadır. İlde hayvancılık faaliyetleri en az tarım faaliyetleri kadar temel geçim kaynağıdır. Afyonkarahisar Türkiye et üretiminin % 4'nü karşılamaktadır. Afyonkarahisar'da ekonomik anlamda önemli bir yeri olan hayvancılık faaliyetleri, mera hayvancılığından ziyade, entansif beslenmeye dayalı sığır besiciliği, koyun besiciliği ve süt sığırcılığı olarak yapılmaktadır.

İlde tavukçuluk ve özellikle yumurta tavukçuluğu gelişmiş durumdadır. Bölgede hayvancılık alanında besi hayvancılığının yanı sıra kümes hayvancılığı, arıcılık gibi faaliyetlerde yapılmaktadır. İlde uygulanan Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) uygulamaları ile hayvancılık önemli gelişmeler göstermiştir. Yıllık hayvansal üretimin 11.486 tonu kırmızı et, 956 tonu sucuk ve

81.250 tonu yumurtadır. Afyonkarahisar ilinin 2006 yılı hayvansal üretim değeri 602,810.000 TL, canlı hayvansal üretim değeri ise 590.938.000 TL'dir.

Şekil 9: Afyonkarahisar İlinde Arazinin Dağılımı

Kaynak: Afyonkarahisar İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü İl Raporu

3.2. SANAYİ

Afyonkarahisar ili, sanayi açısından fazla gelişmemiştir. İlin sanayisinin gelişmemesinin nedenleri arasında ilin ulaşım açısından geçiş noktası olması ve özel sektörün ilde yeterli yatırımlar yapmamasıdır. Başlangıçta tarıma dayalı olarak gelişen sanayi son dönemlerde daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Kamu tarafından yaptırılan sektörler il ekonomisinin tarımdan sanayiye kaymasını sağlamıştır. İlde imalat sanayi önemli yer tutmaktadır. Mermer sanayi ilde en fazla gelişen sektördür. İlde mermer sanayisinin yanı sıra et ve et ürünleri üretimi, şekerleme, yem, yağ, tuğla gibi sektörler gelişim göstermektedir.

Afyonkarahisar ilinde ticari hareketlilik oldukça fazladır. İlin ulaşımının kolay ve gelişmiş olması ticari hareketliliği arttırmaktadır. Ayrıca termal turizm yatırımları il ekonomisinin sektörel anlamda çeşitlenmesine ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilinin sanayi yapısı incelendiğinde ilde 125 gıda tesisi, 335 mermer tesisi, 13 yem tesisi, 30 torak tesisi, 5 ambalaj tesisi, 4 dokuma tesisi, 8 orman ürünleri tesisi ve 29 diğer sanayi kolları tesisi olmak üzere 549 tesis bulunmaktadır.

3.3. ULAŞIM

İç Anadolu, Akdeniz ve Ege bölgeleri arasında bir köprü görevi gören Afyonkarahisar ulaşım açısından oldukça merkezi bir konumda bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili ulaşım ağı içerisinde transit merkezi durumunda olup bölgeler arasına açılan bir kapı konumundadır. Bulunduğu konum itibariyle üç bölgeden gelen yolların kesiştiği konumda bulunan Afyonkarahisar önemli bir kavşak konumundadır.

Şehir, gerek karayolu ve gerekse demiryolu bakımından ülke ulaşım coğrafyasında önemli bir konuma sahiptir. İller ve bölgeler arası önemli karayolları, Afyonkarahisar'dan geçmektedir. Türkiye genelinde 4 ayrı demiryolu hattının (Konya, Eskişehir, Denizli, Uşak, demiryolu hatları) birleştiği tek il konumundadır. Özellikle ülkemiz için 2. önemli büyük merkez olan Ankara ve 3. büyük kent İzmir güzergâhında önemli bir ulaşım odağı olması Afyonkarahisar için ayrı bir üstünlüktür (Yıldırım ve Kılıç, 2006: 2).

Afyonkarahisar ilinin başlıca ulaşım bağlantıları karayolu ve demiryolu olup il sınırları içerisinde önemli bir havaalanı da bulunmaktadır. Ancak bu havaalanı sivil uçuşlara kapalıdır. Transit açıdan merkezi bir konumda bulunan Afyonkarahisar, önemli merkezlere devlet yolu ile bağlı bulunmaktadır. Kara ve demiryolu ulaşımı açısından avantajlı bir konumda bulunan ilde çevre iller ve bölge merkezleri ile doğrudan karayolu bağlantısı mevcuttur.

Afyonkarahisar ilinin İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Kütahya, Konya, Isparta, Burdur, Denizli ve Antalya illeri ile yakın bağlantısı bulunmaktadır. Bölgeler arası geçiş özelliği gösteren Afyonkarahisar ili ulaşım yönünden son derece avantajlı konuma sahiptir.

İl sınırları içerisinde devlet yolu uzunluğu 554 km'dir ve bu yolların tamamı asfalttır. İlin toplam yol uzunluğu 480 km olup, bu yolun sadece 2 km'si toprak kaplamadır. İl ve devlet yollarının toplam uzunluğu 1034 km olup bu yolun Afyonkarahisar ili sınırları içerisinde 207 km'si bölünmüş yoldur.

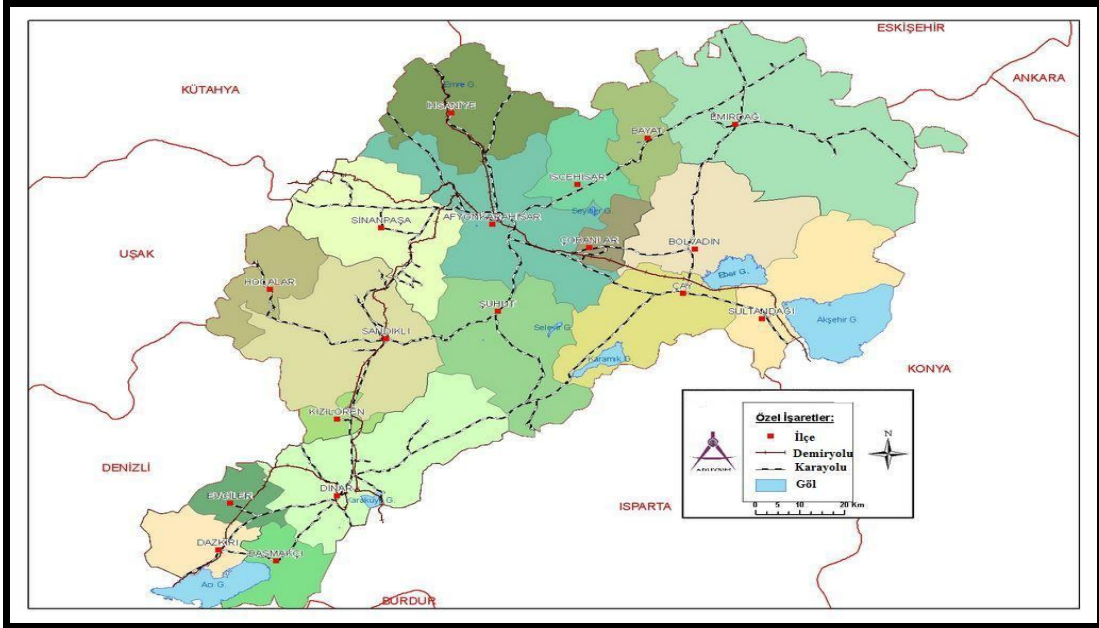
Afyonkarahisar il merkezi, ülkemizde dört ayrı demiryolu hattının birleştiği noktada bulunan tek ildir. Afyonkarahisar ilinde bu avantajlı konumundan dolayı ve

geçmişte yapılan yatırımlar sonucu demiryolu ağı çok gelişmiş durumdadır. Ülkemizin her yönüne demiryolu ile ulaşım sağlanmaktadır.

Afyonkarahisar ilinden ülkemizde bulunan dört ayrı demiryolu geçmektedir. Bu yollar, Konya üzerinde Adana'ya yani Akdeniz Bölgesine ulaşmaktadır. Diğer bir demiryolu ise Kütahya üzerinden Marmara ve İç Anadolu bölgelerine ulaşmaktadır. Diğer iki hattın biri Uşak üzerinden diğeri ise Aydın üzerinden İzmir'e ulaşmaktadır. Bu iki demiryolu ise Afyonkarahisar ilini Ege bölgesine bağlamaktadır.

Afyonkarahisar il sınırlarından geçen demiryolunun toplam uzunluğu 384 km'dir. Afyonkarahisar-Konya hattının 80 km'si, Afyonkarahisar-Kütahya hattının 51 km'si, Afyonkarahisar-Uşak hattının 50 km'si ve Afyonkarahisar-Alsancak (İzmir) hattının 203 km'si Afyonkarahisar il sınırları içerisinde geçmektedir.

Afyonkarahisar ilinin önemli ulaşım yolları üzerinde yer alması, ilin coğrafi ve sosyal hareketliliğini artırmış ve ilde modernleşme sürecini hızlandırmıştır. Ayrıca; bölgeler ve iller arası önemli kara ve demir yollarının bu ilden geçmesi, bölgede son yıllarda yaşanan ekonomik atılımlar ve üniversitenin sosyal yaşama hız kazandırması ilin gelişmesine olanak sağlamıştır.

Harita 5: Afyonkarahisar İli Ulaşım Haritası (www2.adyubim.org)

3.4. TURİZM

Afyonkarahisar ili yüzyılların tarihi birikimine ve zengin kültürel varlıklara sahiptir. Bundan dolayı Afyonkarahisar, turizm potansiyeli fazla olan iller arasındadır. İlde turizmin gelişmesine katkıda bulunacak birçok zenginlik bulunmaktadır. Özellikle termal turizmi oldukça gelişmiş durumdadır. İl termal turizm açısından ülkemizde sayılı iller arasındadır ve Termal turizm yıl boyunca devam etmektedir. İlde turizm potansiyelini oluşturan diğer faktörler arasında peribacaları ve mağaralar ile zengin bir geçmişe sahip el sanatları bulunmaktadır. Afyonkarahisar ilini her yıl ortalama 230000 turist ziyaret etmektedir. Bu turistlerin yaklaşık 220000'nini yerli turistler oluşturmaktadır.

Afyonkarahisar ilinde turizm potansiyeli fazla olmasına rağmen turizm faaliyetleri yeterli düzeyde gelişme gösterememiştir. Bu durumun en önemli sebebi Afyonkarahisar'ın geçici tur güzergâhları üzerinde bulunmasıdır. İlin ulaşım açısından kavşak noktası olması turizm açısından olumsuz bir durumdur. Turizm faaliyetlerinin yeterince gelişmemesinin nedenlerinden birisi de ilde turizm bilincinin tam olarak yerleşmemiş olmasıdır. Bu olumsuzluklara karşın ilde son yıllarda çağdaş turizm sektörünün ihtiyacına uygun yatırımlar gerçekleştirilmektedir. İlde turizm potansiyelinin fazla olduğu düşünülürse önümüzdeki yıllarda Afyonkarahisar ili önemli turizm merkezlerinden birisi olacaktır.

3.5. SOSYO-EKONOMİK BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK SIRALAMALARI

Araştırmanın bu bölümünde Afyonkarahisar ve çevresindeki illerin sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamaları ile Ege bölgesinde bulunan illerin sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamaları incelenmiştir. Araştırmada Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2003 yılında yapmış olduğu "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Araştırması" ile aynı kurum tarafından 2004 yılında yapılan "İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" ölçüt alınmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatının 2003 yılında yaptığı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik sıralamasında Afyonkarahisar 44. sıradadır. Araştırmaya göre Afyonkarahisar 3. derece gelişmiş iller grubunda bulunmaktadır. Aynı araştırma sonuçlarına göre Afyonkarahisar eğitim sektörü sıralamasında 55. sırada, sağlık sektörü sıralamasında ise 49. sıradadır.

Tablo 15: Ege Bölgesi İlleri Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sıralaması

<u>İl Adı</u>	<u>Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sırası</u>
İZMİR	3
DENİZLİ	12
MUĞLA	13
AYDIN	22
MANİSA	25
UŞAK	30
KÜTAHYA	40
AFYONKARAHİSAR	44

Kaynak: (DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003: 71)

Ege bölgesi Sosyo-ekonomik gelişmişlik iller sıralamasına genel olarak bakıldığında, bölge illerinin bir çoğu gelişmiş iller grubunda yer almaktadır. Özellikle Ege bölümü illerinin Batı Anadolu bölümü illerine oranla daha fazla geliştiği gözlemlenmektedir. Denize kıyısı olan iller, diğer illere oranla gelişmişlik sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır.

Ege bölgesinde bulunan 8 il içerisinde en gelişmiş il İzmir'dir. İzmir sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 3. sırada yer almaktadır. Bölgede İzmir'den sonra Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından en fazla gelişen il Denizli'dir. Denizli, sosyo-ekonomik gelişmişlik iller sıralamasında 12. sırada bulunmaktadır.

Üçüncü sırada Muğla ili gelmektedir. Muğla ili sosyo-ekonomik gelişmişlik iller sıralamasında 13. sıradadır. Dördüncü sırada Aydın bulunmaktadır. Aydın ilinin sosyo-ekonomik gelişmişlik iller sıralaması ise 22'dir. Ege bölgesi sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında beşinci sırada Manisa ili bulunmaktadır. Manisa ili iller sıralamasında 25. sırada yer almaktadır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında altıncı sırada Uşak ili bulunmaktadır. Uşak ili iller sıralamasında 30. sıradadır. Yedinci sırada Kütahya ili bulunmakta olup, Kütahya ili iller sıralamasında 40. sıradadır. Ege Bölgesi sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında son sırada Afyonkarahisar ili bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili iller sıralamasında 44. sıradadır.

Tablo 16: Gelişmişlik Endekslerine Göre Afyonkarahisar ve Çevre İllerin Gelişmişlik Sıralaması

<u>İller</u>	<u>Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sırası</u>
ESKİŞEHİR	6
DENİZLİ	12
KONYA	26
ISPARTA	28
UŞAK	30
BURDUR	31
KÜTAHYA	40
AFYONKARAHİSAR	44

Kaynak: (DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003: 71).

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ve çevresindeki illerin sosyo-ekonomik gelişim sıralamaları incelendiğinde; Eskişehir ilinin en gelişmiş il olduğu, Afyonkarahisar ilinin ise bu iller arasında en az gelişmiş il olduğu görülmektedir. Eskişehir ili sosyo-ekonomik bölgesel gelişim sıralamasında 6. sırada bulunmaktadır. Eskişehir ilini Denizli (12), Konya (26), Isparta (28), Uşak (30), Burdur (31) ve Kütahya (40) illeri takip etmektedir.

Afyonkarahisar ili çevresindeki illere oranla daha az gelişmiştir. Bölgenin, önemli yolların birleştiği bir geçiş noktası olması bir avantaj gibi görünse de bu durum aslında bir dezavantaj bir durumdur. Özellikle Eskişehir, Konya, Denizli gibi ekonomik açıdan gelişmiş illerin Afyonkarahisar çevresinde bulunması mevcut iş gücü potansiyelinin bu illere kaymasına neden olmaktadır. Ayrıca bölgede iklimin sert olması ve yeryüzü şekillerinin engebeli olması ile göç hareketleri, ilin gelişimine olumsuz etki eden diğer faktörlerdir.

Ege Bölgesi'nde bulunan illerin sağlık sektörü sıralamaları incelendiğinde, İzmir ili sıralamada birincidir. İzmir ili sağlık sektörü ülke sıralamasında 2. sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise Denizli ili gelmektedir. Denizli ili sağlık sektörü ülke sıralamasında 9. sırada bulunmaktadır. Üçüncü sırada Muğla ili gelmektedir. Muğla ili sağlık sektörü ülke sıralamasında ise 10. sırada yer almaktadır.

Tablo 17: Ege Bölgesi İlleri Sağlık Sektörü Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sıralaması

<u>İl Adı</u>	<u>Sağlık Sektörü Gelişmişlik Ülke Sırası</u>
İZMİR	2
DENİZLİ	9
MUĞLA	10
AYDIN	11
MANİSA	22
UŞAK	23
AFYONKARAHİSAR	49
KÜTAHYA	54

Kaynak: (DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003: 123)

Sağlık sektörü sıralamasında dördüncü sırada Aydın, beşinci sırada Manisa ilini gelmektedir. Manisa ili ülke sıralamasında 22. sıradadır. Altıncı sırada Uşak ili yer almaktadır. Uşak ili ülke sıralamasında 23. sıradadır. Yedinci sırada Afyonkarahisar ili bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili ülke sıralamasında 49. sıradadır. Sekizinci ve sırada Kütahya ili bulunmaktadır. Kütahya ili ülke sıralamasında 54. sıradadır.

Eğitim sektöründe Ege bölgesinde sıralaması incelendiğinde, en fazla gelişmiş ilin İzmir ili olduğu görülmektedir. İzmir ili eğitim sektörü ülke sıralamasında 5. sırada yer almaktadır. İkinci gelişmiş il ise Muğla ili olmuştur. Muğla ili ülke sıralamasında 6. sıradadır. Eğitim sektörü sıralamasında üçüncü sırada Denizli ili bulunmaktadır. Denizli ili ülke sıralamasında 24. sırada yer almaktadır.

Eğitim sektörü sıralamasında dördüncü sırada Uşak ili bulunmakta olup ülke sıralamasında 27. sıradadır. Beşinci sırada Aydın ili bulunmakta ve Aydın ülke sıralamasında 30. sırada yer almaktadır. Altıncı sırada 37. ülke sıralaması ile Manisa ili gelmektedir. Yedinci sırada Kütahya ili bulunmaktadır. Kütahya ili ülke sıralamasında 41. sırada yer almaktadır. Eğitim sektörü iller sıralamasında sekizinci ve son sırada Afyonkarahisar ili bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili ülke sıralamasında 55. sırada yer almaktadır.

Tablo 18: Ege Bölgesi İlleri Eğitim Sektörü Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Ülke Sıralaması

<u>İl Adı</u>	<u>Eğitim Sektörü Gelişmişlik Ülke Sırası</u>
İZMİR	5
MUĞLA	6
DENİZLİ	24
UŞAK	27
AYDIN	30
MANİSA	37
KÜTAHYA	41
AFYONKARAHİSAR	55

Kaynak: (DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003: 129)

3.6. İLÇELERİN SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI

Bu bölümde Afyonkarahisar iline bağlı 18 ilçenin gelişmişlik sıralamaları belirtilmiştir. Afyonkarahisar ilçe merkezi, 872 ilçe sıralamasında 59. sıradadır. Bolvadin ilçesi ilçeler sıralamasında 242. sırada yer almaktadır. Bolvadin ilçesini 261. sırası ile Dazkırı ilçesi takip etmektedir. İlçeler sıralamasında Sandıklı ilçesi 304. sırada yer alırken, Sandıklı ilçesini 361. sıra ile Başmakçı ilçesi izlemektedir. Dinar ilçesi 369. sırada, Çay ilçesi de 373. sıradadır. Çay ilçesini 381. sırası ile İşçehisar ilçesi gelmektedir.

Emirdağ ilçesi 390. sırada yer almış ve Emirdağ ilçesini 425. sıra ile Evciler ilçesi, 461. sırası ile Sultandağı ilçesi, 487. sırası Kızılören ilçesi, 568. sırası ile Bayat ilçesi, 574. sırası Şuhut ilçesi, 602. sırası ile Çobanlar ilçesi, 612. sırası ile Sincanlı ilçesi takip etmektedir. İlçeler gelişmişlik sıralamasında son iki ilçeyi 620. sırası ile İhsaniye ve 736. sırası ile Hocalar ilçeleri oluşturmaktadır.

Tablo 19: Afyonkarahisar İli Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik İlçeler Sıralaması

<u>İlçeler</u>	<u>872 İlçe Arasında</u> <u>Gelişmişlik Sıralaması</u>	<u>Gelişmişlik</u> <u>Grubu</u>
MERKEZ	59	2
BOLVADİN	242	3
DAZKIRI	261	3
SANDIKLI	304	3
BASMAKÇI	361	3
DİNAR	369	3
ÇAY	373	3
İSÇEHİSAR	381	3
EMİRDAĞ	390	3
EVCİLER	425	3
SULTANDAĞI	461	3
KIZILÖREN	487	4
BAYAT	568	4
ŞUHUT	574	4
ÇOBANLAR	602	4
SİNCANLI	612	4
İHSANİYE	620	4
HOCALAR	736	5

Kaynak: (DPT, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2004:

107)

İKİNCİ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR İLİNDE ÖRGÜN EĞİTİM

Araştırmanın bu bölümünde Afyonkarahisar ili eğitim istatistikleri verilmiştir. Bu bölümdeki bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan brifing raporları ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun Afyonkarahisar ili ile ilgili istatistikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

2008-2009 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar ilinde öğrenci sayısı 158198'dir. (Yükseköğretim öğrencileri dâhil). Okul öncesi kademesinde öğrenci sayısı 9208'dir. Bu oran tüm öğrenci sayısının % 6'sını oluşturmaktadır. İlköğretim kademesindeki öğrenci sayısı 94703'tür. İlköğretimdeki öğrenci sayısının oranı % 60'tır. Genel orta öğretimde kademesindeki öğrenci sayısı 28718'dir. Orta öğretimdeki öğrenci sayısının oranı % 18'dir. Son olarak yükseköğretim kademesindeki öğrenci sayısı 25569'tur. Yükseköğretimdeki öğrencilerin oranı ise % 16 olmuştur.

Tablo 20: Afyonkarahisar İlinde Öğrencilerin Öğretim Kademelerine Göre Dağılımı (2008-2009)

Öğretim Kademeleri	Öğrenci Sayıları (%)
OKUL ÖNCESİ	% 6
İLKÖĞRETİM	% 60
ORTAÖĞRETİM	% 18
YÜKSEKÖĞRETİM	% 16

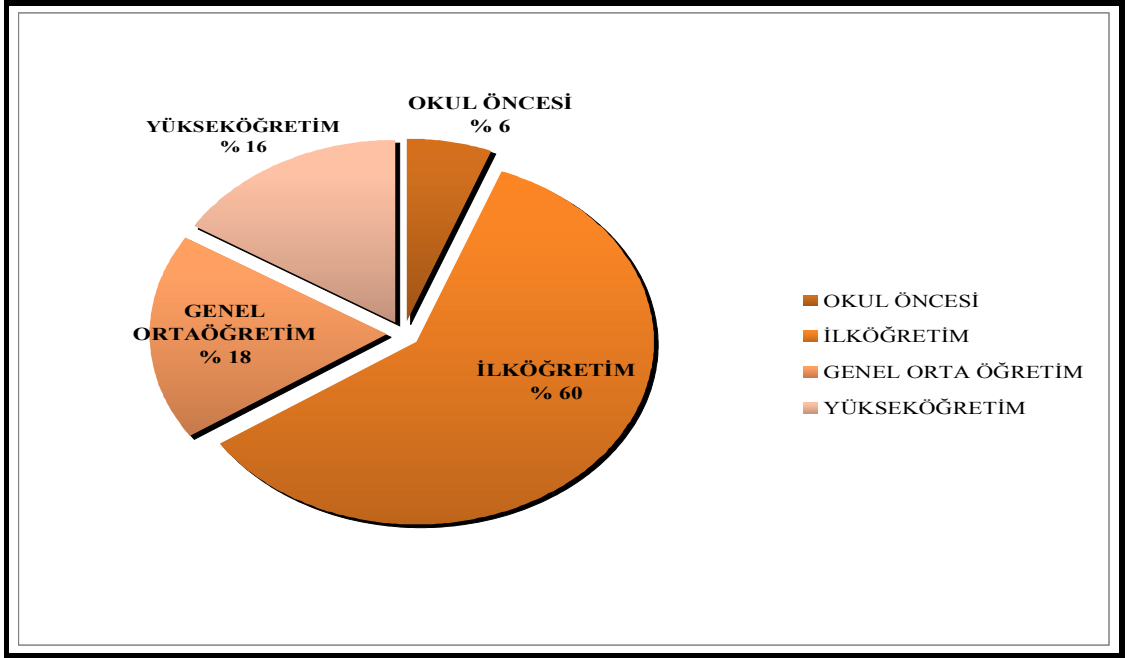
Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 21: Afyonkarahisar İlinde Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı (2008-2009)

Yerleşim Birimleri	Öğrenci Sayısının Oranı (%)
İL VE İLÇE MERKEZİ	% 64
BELDELER	% 23
KÖYLER	% 13

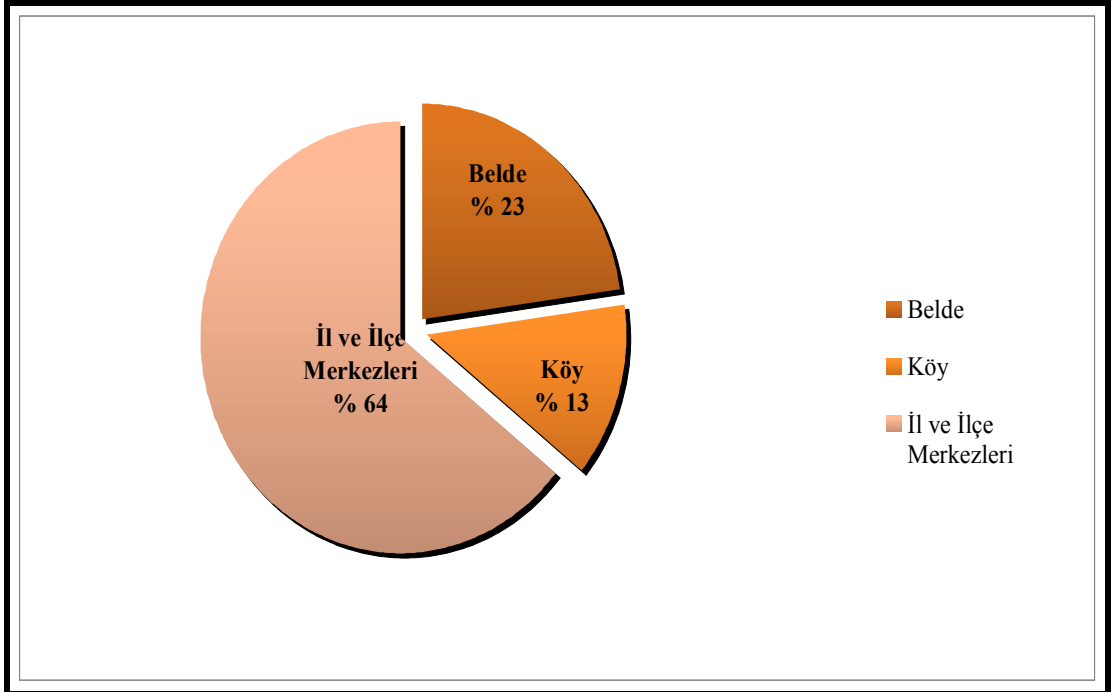
Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Şekil 10: Afyonkarahisar İlinde Öğrencilerin Öğretim Kademelerine Göre Dağılımı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Şekil 11: Afyonkarahisar İli Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Okul öncesi eğitim, isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3 – 5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı olarak ana sınıfları halinde ya da diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir.

Okul öncesi eğitiminde amaç; çocukların zihinsel, duygusal ve bedensel gelişimini sağlamak, çocukların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı meydana getirilmesini, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını ve çocukların iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamaktır. Okul öncesi eğitimi diğer kademelere temel oluşturmaktadır. Okul öncesi eğitimi ile çocuklar kendilerini ifade edebilmekte, sosyal yaşama katılabilmekte ve içinde buldukları çevreye kolayca uyum sağlayabilmektedirler.

Bu bölümde Afyonkarahisar ilinde okul öncesi kademesi ile ilgili istatistikî bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Okul öncesinde öğretim yıllarına göre okul, öğrenci sayıları ve öğretmen sayıları verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca okul öncesi kademesinde yıllara göre okullaşma oranları da belirtilmiştir.

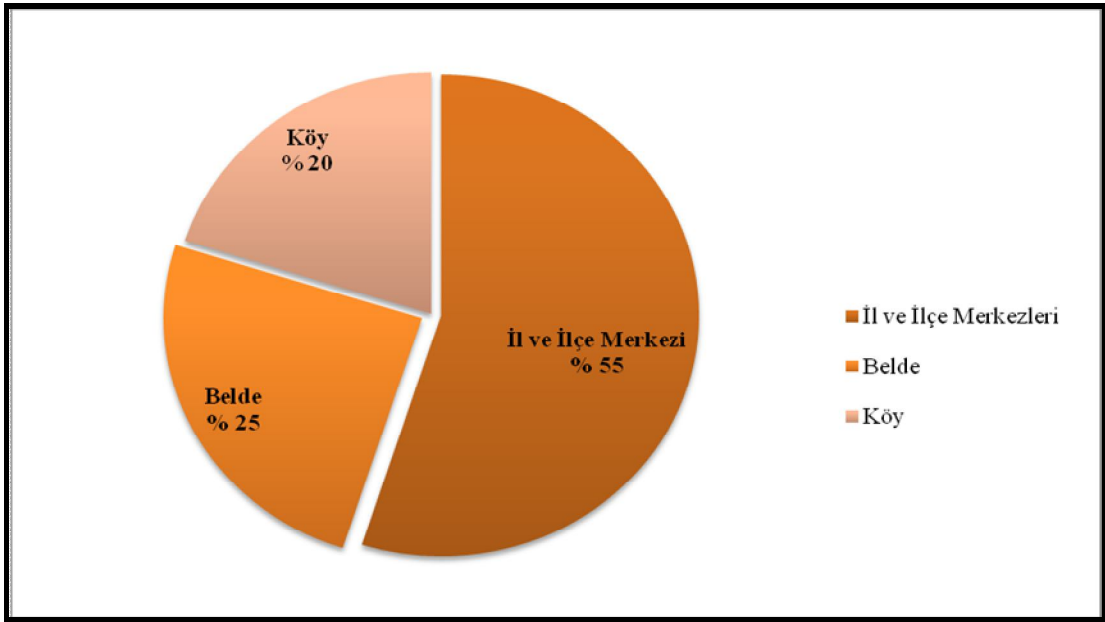
Son yıllarda okul öncesine verilen önem çerçevesinde ülkemizde olduğu gibi Afyonkarahisar ilinde de okul öncesini yaygınlaştırma çalışmaları başarı ile yürütülmektedir. Uygulanan politikalar ile halk, okul öncesi eğitimi konusunda bilinçlendirilmektedir. Okul öncesi öğrenci sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir.

Afyonkarahisar Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan brifing raporuna göre 2008-2009 öğretim yılında okul öncesi kademesinde 382 okulda eğitim-öğretim verilmiştir. Bu okullardan 13 okul resmi, 6 okul özel olmak üzere toplam 19 okul bağımsız anaokuludur. Ana sınıfı bulunan okul sayısı, 360'ı resmi ve 3'ü özel olmak üzere 363'tür.

Okul öncesi kademesinde öğrenim gören öğrenci sayısı 9208'dir. Buna ek olarak Sosyal Hizmetler ve çocuk Esirgeme Kurumunda bağlı ana sınıfında öğrenim gören 22 öğrenci ve üniversite bünyesinde açılan kreşte bulunan 24 öğrenci ile bu sayı 9254'e çıkmaktadır. Bu öğrencilerden 1243 öğrenci bağımsız anaokullarında, 7965 öğrenci ise ana sınıflarında öğrenimini tamamlamıştır. Bağımsız resmi

anaokulundaki öğrenci sayısı 1024 iken özel anaokullarındaki öğrenci sayısı 219'dur. Resmi ana sınıflarında 7908 öğrenci öğrenim görmüştür. Özel ana sınıflarında ise 57 öğrenci öğrenimini tamamlamıştır. Resmi bağımsız anaokullarında derslik sayısı 468'dir. Bu dersliklerden 70 derslik bağımsız anaokullarında bulunurken 398 derslik ana sınıflarında bulunmaktadır.

Şekil 12: Afyonkarahisar İli Okul Öncesi Kademesinde Yerleşim Yerlerine Göre Öğrenci Dağılımı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinde okul öncesi kademesinde öğrenim gören öğrencilerin yerleşim alanlarına göre dağılımları incelendiğinde, il ve ilçe merkezlerinde öğrenim gören öğrenci sayısı 5062'dir. Bu oran toplam öğrenci oranının % 55'ni oluşturmaktadır. Beldelerde öğrenim gören öğrenci sayısı 2293'tür. Beldelerdeki öğrenci sayısı, toplam öğrencilerin % 25'ni oluşturmaktadır. Köylerde öğrenim gören öğrenci sayısı ise 1853'tür. Bu oran ise tüm öğrencilerin % 20'sidir. İlde okul öncesi kademesindeki öğrencilerin yarıdan fazla bölümü merkezlerde toplanmıştır. Belde ve köylerdeki öğrencilerin toplamı merkezlerdeki öğrencilerin toplamından azdır. Ayrıca belde ve köylerdeki öğrenci sayısının yakınlığı okul öncesini yaygınlaştırma çabalarının olumlu sonuç verdiğini göstermektedir. Ancak kırsal kesimlerde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması açısından yeterli değildir. Taşınabilir ilköğretim sistemi dahilinde kırsal kesimde kapatılan okulların yeniden açılması ve bu okullarda

okul öncesi eğitim uygulamasına başlanılması ile kırsal kesimdeki öğrenci sayısının artması beklenilmektedir.

2008-2009 eğitim-öğretim yılında okul öncesi kademesinde 584 öğretmen görev yaparken bağımsız anaokullarında hizmet veren öğretmen sayısı 98'dir. Bu öğretmenlerden 63 öğretmen resmi okullarda, 35 öğretmen ise özel okullarda görev yapmıştır. Ana sınıflarında çalışan öğretmen sayısı 486'dır. Bu öğretmenlerden 474 öğretmen resmi ana sınıflarında, 12 öğretmen ise özel ana sınıflarında görev yapmıştır.

Afyonkarahisar ilinde okul öncesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 16, şube başına düşen öğrenci sayısı 18 ve derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 20'dir. Afyonkarahisar il geneli okul öncesi kademesinde çağ nüfusu 33441 kişidir. Ancak ilde okul öncesinde okullaşma oranı 2008-2009 eğitim-öğretim yılında % 27,67 olarak gerçekleşmiştir. Çağ nüfusuna bakıldığında okul öncesinde okullaşma oranı düşüktür. Afyonkarahisar ilinde kırsal nüfusun fazla olması ve göç hareketleri okul öncesi okullaşma oranlarına olumsuz etki etmektedir.

Tablo 22: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre Okulöncesi Okullaşma Oranları

<u>Yıllar</u>	<u>Okullaşma Oranları (%)</u>
2003	12
2004	14,8
2005	28,7
2006	30,3
2007	31,64
2008	27,67

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinde 2001-2008 yılları arasında okul öncesi kademesinde öğrenci sayısı artmıştır. 2001 yılında 1973 olan öğrenci sayısı 2004 yılında 4460'tır. İlde okul öncesi kademesinde en fazla öğrenci artışı 2005 yılında gerçekleşmiş olup bu yılda öğrenci sayısı 8619 olmuştur. 2006 ve 2007 yıllarında fazla artış olmamakla beraber 2006 yılında öğrenci sayısı 8884, 2007 yılında ise 8992'dir. 2008 yılında öğrenci sayısı ise 9254'tür.

Afyonkarahisar ilinde okul öncesi eğitime gerekli önem verilmektedir. Bu durum sonucunda okul öncesi eğitimi diğer kademelere temel oluşturmuş durumdadır. Okul öncesi eğitimi ile çocuklar küçük yaştan itibaren kendilerini ifade edebilmekte, sosyal hayata katılabilmekte ve içinde buldukları çevreye kolayca uyum sağlayabilmektedirler.

Tablo 23: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Sayıları

<u>Yıllar</u>	<u>Öğrenci Sayıları</u>
2001	1973
2002	2830
2003	3727
2004	4460
2005	8619
2006	8884
2007	8992
2008	9254

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 24: Afyonkarahisar İlçelerinin Öğretim Yıllarına Göre Okul Öncesi Kademesinde Öğrenci Sayıları

<u>İlçeler</u>	<u>2006-2007</u>	<u>2007-2008</u>	<u>2008-2009</u>
BASMAKÇI	166	176	161
BAYAT	106	115	127
BOLVADİN	500	532	497
ÇAY	433	450	544
ÇOBANLAR	224	219	231
DAZKIRI	111	157	153
DİNAR	619	545	565
EMİRDAĞ	494	497	451
EVCİLER	113	111	98
HOCALAR	181	175	158
İHSANİYE	437	407	416
İSCEHİSAR	385	408	467
KIZILÖREN	25	27	22
MERKEZ	3.167	3.290	3.515
SANDIKLI	613	636	622
SİNANPAŞA	495	469	523
SULTANDAĞI	193	208	187
ŞUHUT	622	570	471
Genel Toplam	8.884	8.992	9.208

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

2. İLKÖĞRETİM

İlköğretim 6 – 14 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretimin amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır (Afyonkarahisar Milli Eğitim Müdürlüğü Kuruluş Brifing Raporu, 2009: 29).

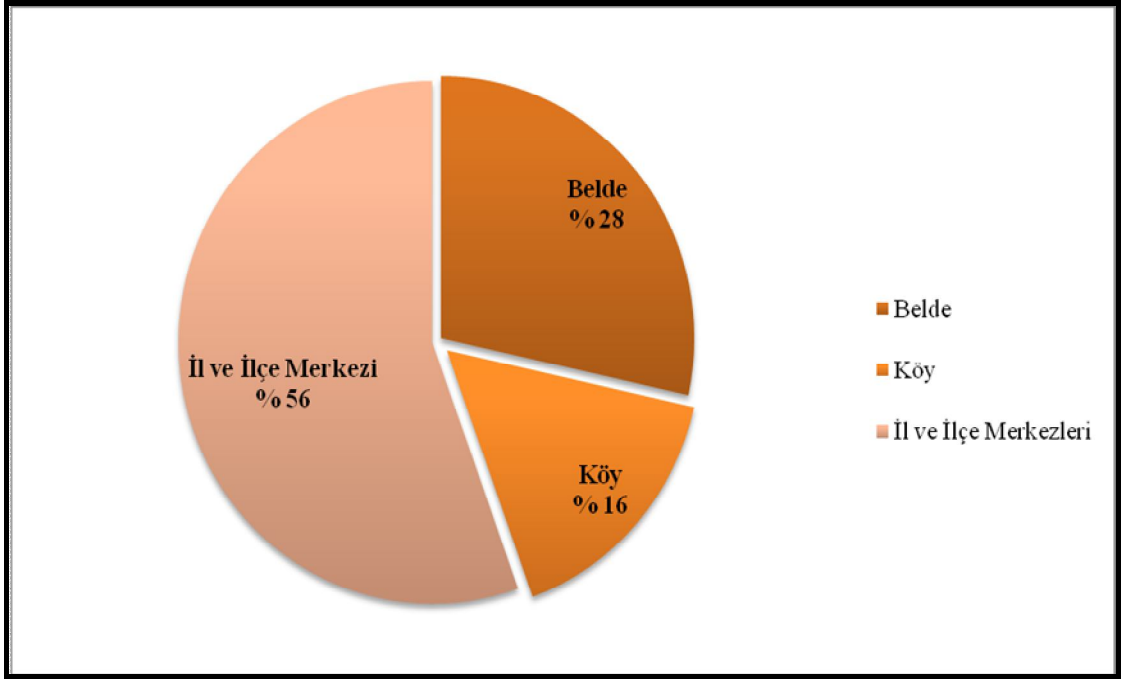
Araştırmanın bu bölümünde Afyonkarahisar ilinde ilköğretim kademesiyle ilgili istatistiksel bilgiler incelenecektir. İlköğretimde öğrenci ve öğretmen sayıları ile okul sayıları ve yıllara göre okullaşma oranı ile öğretmen başına düşen öğrenci sayıları verilmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığı İstatistiklerine ve Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerine göre hazırlanmıştır.

Afyonkarahisar ilinde 2008-2009 eğitim-öğretim yılında 472 okulda 97588 öğrenci öğrenim görmüştür. İlerdeki ilköğretim okullarında 4808 öğretmen görev yapmıştır. İlköğretimde öğrenim gören 97588 öğrencinin 94703'ü öğrenim çağındaki öğrencidir. 2885 öğrenci ise Yetiştirici Sınıf Öğretimi Programı (YESÖP) kapsamında öğrenim gören öğrencilerdir. Yetiştirici sınıf öğretimin programı, zorunlu öğrenim çağında olup öğrenimini herhangi bir sebepten dolayı yaşitlarıyla tamamlayamamış olan çocukların, ilköğretime devam etmelerini sağlamak için uygulanan programdır.

Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü brifing raporuna göre 2008-2009 öğretim yılında 18 okul taşımalı eğitim uygulaması kapsamında kapatılmıştır. Kapatılan bu okullar ilçe ilköğretim okullarıdır. Yine aynı öğretim yılında merkezde iki okul açılmıştır. Eğitim verilen 472 okuldan 143 okul merkezde bulunurken 329 okul ise köylerde bulunmaktadır.

İlköğretim öğrencilerinden 52554 öğrenci il ve ilçe merkezlerinde öğrenim görürken, 26976 öğrenci beldelerde ve 15173 öğrenci köylerde öğrenim görmüştür. Öğrencilerin % 56'sı il ve ilçe merkezlerindeki okullarda, % 28'i beldelerde, % 16'sı ise köylerdeki okullarda öğrenimini tamamlamışlardır.

Şekil 13: Afyonkarahisar İli İlköğretim Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Okullaşma oranı incelendiğinde, 2003 yılında ilköğretimde okullaşma oranı % 98 seviyesindedir. Bu oran 2004 yılında % 99,2 olarak gerçekleşerek bir önceki yıla oranla % 1,2 artmıştır. 2005 yılında ise okullaşma oranı % 0,6'lık bir artışla % 99,8 olmuştur. Afyonkarahisar ilinde ilköğretimde okullaşma oranı 2006 yılında bir önceki yıl ile aynı oranda kalmıştır. 2007 yılında okullaşma oranının % 0,2'lik bir artış oranıyla % 100 olduğu görülmektedir. Fakat 2008 yılında bu oranın % 5 gibi bir oranla azalarak % 95 seviyesine düşmüştür. 2008-2009 öğretim yılında ilköğretimde çağ nüfusu 99682 iken ilköğretimdeki öğrenci sayısı 94703'tür.

Afyonkarahisar ilinde ilköğretimde okullaşma oranları genel itibariyle %95-%100 oranları arasında değişim göstermiştir. İlköğretimde okullaşma oranının en fazla olduğu yıllar 2005, 2006 ve 2007 yıllarıdır. Okullaşma oranının en az olduğu yıl ise 2008 yılıdır. Afyonkarahisar ili ilköğretim kademesinde okullaşma oranı düzenli bir artış gösterememektedir. Afyonkarahisar ilinde kırsal nüfusun fazla olması nedeniyle kırsal kesimdeki eğitim-öğretime devam eden okullar gerek öğretmen yetersizliği gerekse öğrenci azlığı nedeni ile yıldan yıla değişiklik göstermektedir. Bu duruma neden olan bir diğer etken ise çağ nüfusunun diğer

yıllara oranla daha az olması ve yaşanan göç hareketleridir. Afyonkarahisar ilinde nüfus artış hızı %0-6, yıllık göç hızı %0-22'dir. Nüfusta yaşanan bu düşmeler öğrenci profiline de olumsuz etki etmektedir. İlköğretimde okullaşma oranı okul öncesine göre daha yüksek seviyelerdedir. Ülke ortalaması ile Afyonkarahisar ili ortalaması arasındaki fark % 2 civarındadır. Bu durum ilköğretimde okullaşma oranının istenilen düzeyde olduğunu göstermektedir. Fakat okullaşma oranının yüksek olması eğitim başarısının yüksek olması anlamına gelmemektedir.

Tablo 25: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre İlköğretimde Okullaşma Oranları

<u>Yıllar</u>	<u>Okullaşma oranı (%)</u>
2003	98
2004	99,2
2005	99,8
2006	99,8
2007	100
2008	95

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri

Öğrenci, öğretmen ve okul sayılarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, 2000-2001 öğretim yılında ilköğretimde toplam 102541 öğrenci öğrenim görmekte olup, bu öğrencilerin 53267'si erkek öğrenci, 49274'ü kız öğrencidir. Bu oran 2001-2002 öğretim yılında 100094 toplam öğrenci olup erkek öğrencilerin sayısı 51267, kız öğrencilerin sayısı 48345 olmuştur.

2002-2003 yılında toplam öğrenci sayısı 97,712 olurken, erkek öğrenci sayısı 50440, kız öğrencilerin sayısı 47272 olmuştur. 2003-2004 öğretim yılı öğrenci sayılarına bakıldığında, bu öğretim yılında toplam öğrenci sayısı 96361 olurken, erkek öğrenci sayısı 49778, kız öğrencilerin sayısı ise 46583'tür. 2004-2005 öğretim yılı öğrenci sayısı 96555, erkek öğrenci sayısı 49778, kız öğrencilerin sayısı 46551'dir. 2005-2006 öğretim yılında öğrenci sayısı 98378, erkek öğrenci sayısı 51083, kız öğrenci sayısı ise 47655'tir.

Son üç öğretim yılının öğrenci sayıları incelendiğinde 2006-2007 yılındaki öğrenci sayısı 99317, erkek öğrenci sayısı 51521 ve kız öğrenci sayısı 47796'dır. 2007-2008 öğretim yılında öğrenci sayısı 99247, erkek öğrenci sayısı 51426, kız öğrenci sayısı da 47821'dir. Son olarak 2008-2009 öğretim yılı öğrenci sayısı 97588, erkek öğrenci sayısı 50639 ve kız öğrenci sayısı ise 46949'dur.

İlköğretim çağını da içine alan 5-9 yaş grubunda 30296 erkek, 28872 kadın nüfus yer almaktadır. Bu sayılar 2008-2009 öğretim yılında öğrenim gören kız ve erkek öğrenci sayılarıyla karşılaştırıldığında ilköğretimde eğitim-öğretime devam eden erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından bir hayli fazladır. Bu durumun temel sebebi ilde kırsal nüfusun fazla olması sebebiyle kültürel etkilere bağlı olarak kız çocuklarının okullara gönderilmemesidir.

Yıllara göre öğrenci sayıları genel olarak incelendiğinde, Afyonkarahisar ili ilköğretim kademesinde toplam öğrenci sayısının son dokuz yılda 4953 azaldığı görülüyor. Afyonkarahisar ilinde göç sonucu azalan nüfusa paralel olarak öğrenci sayıları da azalmaktadır. Yine erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından fazladır. Ayrıca ilköğretimde öğrencinin en fazla olduğu dönem 2000-2001 öğretim iken en az olduğu dönem ise 2003-2004 öğretim yılıdır.

Tablo 26: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre İlköğretim Kademesinde Okul-Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

<u>Öğretim Yılı</u>	<u>Okul Sayısı</u>	<u>Öğrenci Sayısı</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>
2000-2001	515	102,541	4364
2001-2002	494	100,094	4500
2002-2003	483	97,712	4540
2003-2004	501	96,361	4539
2004-2005	498	96,555	4298
2005-2006	478	98,738	3988
2006-2007	486	99,317	4093
2007-2008	481	99,247	4874
2008-2009	472	97,588	4808

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

2008-2009 öğretim yılında ilköğretim kademesinde ülke genelinde okul başına düşen öğrenci sayısı 307'dir. Aynı oran Ege bölgesinde 293 iken Afyonkarahisar ilinde bu oran 202'dir. İlköğretimde derslik başına düşen öğrenci ülke genelinde 32 iken, bu oran Ege bölgesinde 27, Afyonkarahisar ilinde 23'tür. İlde okul başına düşen öğrenci sayısı ülke ve bölge ortalamasının altındadır. Fakat okul başına düşen öğrenci sayısı il merkezi ve ilçe merkezinde bazı okullarda düzenli dağılım göstermemektedir. Özellikle ikili öğretim yapan bazı okullarda bu sayı azdır. Bu durum öğrenci dağılımında düzensizlikler olduğunu göstermektedir. Ayrıca Afyonkarahisar ilinde okul ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının ülke ve bölge sayılarının altında olmasında il dışına yaşanan göç hareketlerinin etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 27: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre İlköğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Yıllar	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
2000	24
2003	22
2004	23
2005	25
2006	24
2007	20
2008	20

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

İlde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı incelendiğinde, 2000 yılında ilköğretimde öğretmen başına 24 öğrenci düşerken 2003 yılında bu oran 22, 2004 yılında 23, 2005 yılında 25, 2006 yılında 24 ve 2007 yılında 20 öğrenci olmuştur. 2008-2009 yılı ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ülke genelinde 32 iken Ege bölgesinde bu sayı 27 ve Afyonkarahisar ilinde ise 23'tür.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinin ilköğretimde okul, derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı verileri değerlendirildiğinde, okul başına düşen öğrenci sayısı ve öğrenci başına düşen derslik sayısı ülke ve bölge ortalamasının üzerindedir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise ülke ortalamasının altında olup bölge ortalamasının üstünde kaldığı görülmektedir. Bu

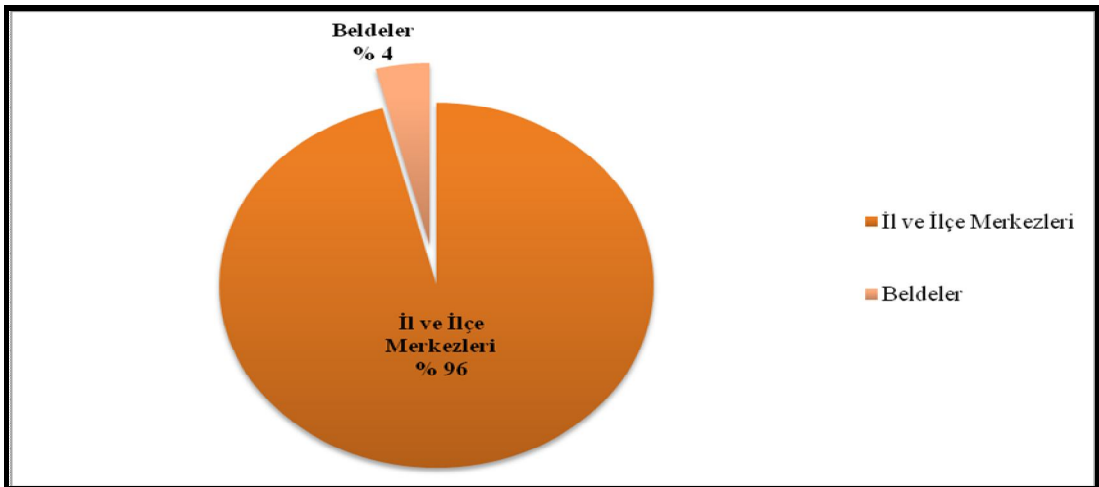
durum Afyonkarahisar ilindeki göç hareketleri ve nüfus artış hızındaki düşüşe bağlı olarak azalan nüfusun bir sonucudur.

3. ORTAÖĞRETİM

Ortaöğretim; İlköğretime dayalı en az 4 (Dört) yıllık genel, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını kapsar. Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo -ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda hem yüksek öğretime, hem de mesleğe veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır (Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü Brifing Raporu, 2009: 42).

Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiksel verilere göre 2008-2009 öğretim yılında, 96 okulda 28718 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu okullarda 1901 öğretmen görev almıştır. Ortaöğretimin genel ortaöğretim bölümünde 42 okul ve 518 derslikte 11833 öğrenci öğrenimini tamamlarken 821 öğretmen görev yapmıştır. Mesleki ortaöğretim bölümünde ise 54 okul ve 628 derslikte 16885 öğrenci öğrenim görmüştür. Bu bölümde ise 1080 öğretmen görev yapmıştır. Ortaöğretim kademesinin mesleki ve teknik bölümündeki okul, derslik, öğrenci ve öğretmen sayısı genel bölümünden fazladır. Öğrencilerin % 96'sı il ve ilçe merkezlerinde, % 4'ü beldelerde öğrenim görmektedir.

Şekil 14: Afyonkarahisar İlinde Ortaöğretim Öğrencilerinin Yerleşim Yerlerine Göre Dağılımı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı istatistik verilerine göre 2008-2009 öğretim yılında toplam 31434 öğrenci öğrenim görürken, bu sayının 17757'si erkek öğrencilerden, 13667'si ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Ortaöğretim çağını da içine alan 10-19 yaş grubunda 61514 erkek, 58233 kadın nüfus yer almaktadır. Bu sayılar 2008-2009 öğretim yılında öğrenim gören kız ve erkek öğrenci sayılarıyla karşılaştırıldığında ortaöğretim kademesinde eğitim-öğretime devam eden erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından fazladır. Afyonkarahisar ilinde kırsal nüfusun fazla olması ve kültürel etkilere bağlı olarak kız çocuklarının okullara gönderilmemesi diğer öğretim kademelerinde olduğu gibi ortaöğretim kademesinde de kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından az olmasına neden olmaktadır.

Tablo 28: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre Ortaöğretimde Okul-Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

<u>Öğretim Yılı</u>	<u>Okul Sayısı</u>	<u>Öğrenci Sayısı</u>	<u>Öğretmen Sayısı</u>
2000-2001	100	18,655	1528
2001-2002	98	21,103	1549
2002-2003	95	21,505	1573
2003-2004	97	23,285	1772
2004-2005	108	23,990	1779
2005-2006	---	26,938	1927
2006-2007	115	27,386	1900
2007-2008	120	26,558	1856
2008-2009	123	31,434	1827

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri

Tablo 28'de görüldüğü gibi ortaöğretimde öğrenci sayısı genel olarak yıllara göre artış göstermektedir. Bu duruma ilköğretimden mezun öğrencilerin ortaöğretime kayıtlarda yaşanan artışın etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte 2007 yılı ilköğretimden mezun öğrenci sayısı 11516, ortaöğretime yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı ise 9233'tür. İlköğretimden ortaöğretime geçiş oranının % 80,1 olarak gerçekleşmesi ortaöğretimdeki okullaşma oranının hala çok düşük olduğunu göstermektedir. İlde kırsal nüfusun fazla olması ile il dışına yaşanan göçler bu

durumun en önemli nedenleridir. Ayrıca ortaöğretimde öğrenim gören erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısından daha fazladır. Kırsal kesimlerdeki ailelerin kız öğrencilerini ilçe merkezlerine göndermede isteksiz olmaları ile yeterli yurt ve pansiyon bulunmaması gibi sebepler ortaöğretimde kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerden daha az olmasına neden olmaktadır.

Afyonkarahisar ili ortaöğretim kademesinde 2003 yılı okullaşma oranı % 45'tir. 2004 yılında bu oran % 46'ya, 2005 yılında % 49'a, 2006 yılında % 50'ye yükselmiştir. 2007 yılında ise bu oran % 49'a gerilemiştir. 2008 yılında ortaöğretimde okullaşma oranı artış göstermiştir. Bu yılda bir önceki yıla oranla % 12'lik gibi bir artış göstererek % 61'e yükselmiştir.

Cinsiyet faktörü Afyonkarahisar ilinde örgün eğitim üzerinde etkili olmaktadır. Ortaöğretimdeki okullaşma oranı bu faktörün etkisini ortaya koymaktadır. Örneğin 2008-2009 öğretim yılı başında ülke genelinde ortaöğretimde okullaşma oranı toplamda % 58,52 iken erkek öğrencilerde bu oran % 60,63, kız öğrencilerde ise % 56,30 olarak gerçekleşmiştir. Afyonkarahisar ilinin ortaöğretimde okullaşma oranı % 54,59, erkek öğrencilerin okullaşma oranı % 58,93 ve kız öğrencilerin okullaşma oranı ise % 50,05'tir. Bir başka deyişle ilin ortaöğretimdeki okullaşma oranı hem genel hem de cinsiyete göre Türkiye ortalamasından düşüktür. Aynı zamanda ülke genelinde kız ve erkek öğrencilerin okullaşma oranındaki fark 4,33 olmak üzere kız öğrenciler aleyhine iken Afyonkarahisar ilinde bu fark 8,88 olarak Türkiye genelinin iki katı olarak gerçekleşmiştir. Bu da ilin kırsal nüfusun fazla olması ve buna bağlı olarak kültürel etkenlerle ilişkilidir.

Tablo 29: Afyonkarahisar İlinde Öğretim Yıllarına Göre Ortaöğretimde Okullaşma Oranları

<u>Yıllar</u>	<u>Okullaşma Oranı (%)</u>
2003	45
2004	46
2005	49
2006	50
2007	49
2008	61

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Ülke genelinde ortaöğretimde okul başına düşen öğrenci sayısı 384'tür. Ege bölgesinde okul başına düşen öğrenci sayısı 338 ve Afyonkarahisar ilinde okul başına düşen öğrenci sayısı ise 233'tür. Derslik başına düşen öğrenci sayısı, ülke genelinde 31'dir. Ege Bölgesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı 27'dir. Afyonkarahisar ilinde derslik başına düşen öğrenci sayısı ise 23'tür. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, ülke genelinde 17'dir. Ege bölgesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 15 iken Afyonkarahisar ilinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 16'dır.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinin okul, derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları dağılımları karşılaştırıldığında, Afyonkarahisar il ortalaması ülke ve Ege bölgesi ortalamasının altındadır. Yine derslik başına düşen öğrenci sayısı hem ülke hem de bölge ortalamasının altında kalmıştır. Afyonkarahisar ilindeki okul, derslik, ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının ülke ve bölge ortalamasının altında olmasının sebebi nüfusun düzensiz dağılımı, kırsal nüfusun fazla olması ve göç hareketleridir. Ayrıca öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Afyonkarahisar ili ülke ve bölge ortalamasının üzerindedir.

2000 yılında ortaöğretimde öğretmen başına 13 öğrenci düşerken 2003 yılında bu oran 16'ya yükselmiş, 2004 yılında ise 14'e düşmüştür. 2004 yılından 2008 yılına kadar öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14 olarak kalmıştır. 2008 yılında bu oran 16'ya yükselmiştir.

Tablo 30: Afyonkarahisar İli Öğretim Yıllarına Göre Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

<u>Yıllar</u>	<u>Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı</u>
2000	13
2003	16
2004	14
2005	14
2006	14
2007	14
2008	16

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri

Afyonkarahisar ilinde ilköğretim kademesinden mezun olan öğrenciler ortaöğretim kademesine devam ve okul tercihi konusunda bazı sıkıntılar yaşamaktadırlar. Ortaöğretimdeki genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretim farklılaşması öğrenci ve velileri okul türü tercihi yapma konusunda sıkıntıya düşürmektedir. Son yıllarda ailelerin çocuklarının üniversiteye gitmeden meslek sahibi olma isteği, ortaöğretimde mesleki ve teknik liselere olan talebi arttırmıştır.

Ortaöğretim kademesinde yaşanan diğer bir sorun ise yukarıda belirtilen istatistiki verilerle açıklandığı gibi ilköğretimden sonra ortaöğretime devam etmeme sorunudur. Bu durumun yönetsel olarak sebebi ortaöğretimin ilköğretim gibi zorunlu olmamasıdır. Bunun yanında ailelerin kültür yapısı, eğitim hakkında yeterince bilinçlendirilmemesi, çocuklarını ortaöğretim eğitim kurumlarına gönderme veya göndermemelerinde etkili olmaktadır.

Afyonkarahisar ilinde istihdam edilen iş gücünün %70'den fazlası tarım sektöründe yer almaktadır. Özellikle hayvancılığın önemli olduğu kırsal yerleşmelerde ortaöğretim çağındaki nüfusun iş gücü olarak kullanılması ilköğretimden ortaöğretime geçişleri azaltan önemli sebeplerden biridir. Buna ek olarak uzun yıllardır yurtdışına özellikle de Avrupa ülkelerine gerçekleşen dış göç ilköğretim sonrası öğretim kurumlarında öğrenim görme isteğini azaltan bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. YÜKSEKÖĞRETİM

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi 3 Temmuz 1992 tarihinde kurulmuştur. 10 Kasım 1992 tarihinde eğitim-öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin tarihi, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne bağlı olarak kurulan Afyonkarahisar Maliye Muhasebe Yüksek Okulu'nun açıldığı 1974 yılına kadar dayanmaktadır.

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi 2008-2009 öğretim yılında 8 fakültesi (İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi), 3 enstitüsü (Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fen Bilimleri Enstitüsü), 4 yüksek okulu (Beden Eğitimi Yüksek Okulu, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu), 1

devlet konservatuvarı, 12 meslek yüksek okulu (Atatürk Sağlık Hizmetleri MYO, Afyonkarahisar MYO, Bayat MYO, Bolvadin MYO, Çay MYO, Dinar MYO, Emirdağ MYO, İncehisar MYO, Sinanpaşa MYO, Sandıklı MYO, Sultandağı MYO, Şuhut MYO), ve 14 araştırma ve uygulama merkezi ile modern bir üniversitedir.

Tablo 31: Afyonkarahisar İli Yıllara Göre Öğretim Elemanı Sayıları

Yıllar	Öğretim Elemanı Sayısı
2000	435
2001	445
2002	585
2003	690
2004	808
2005	912
2006	973
2007	1021

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Afyonkarahisar ilinde öğretim elemanı sayılarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, 2000 yılında 435 öğretim elemanı görev yaparken bunun 348'i erkek, 87'si bayandır.

2002 yılında 585 öğretim elemanının 426'sı erkek,159'u bayandır. 2003 yılında öğretim elemanı sayısı 690 iken 2004 yılında bu oran 808'dir. 2005 yılındaki görev yapan öğretim elemanı sayısı 912 iken 2006 yılında bu oran 973 ve 2007 yılında 1021'dir. (Tablo 31).

Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenci sayılarının yıllara göre dağılımına bakıldığında 2003 yılında yükseköğretimde eğitim gören öğrenci sayısı 20953'tür. 2004 yılında öğrenci sayısı azalarak 20638 olmuştur. 2005 yılında öğrenci sayısı 24386 iken 2006 yılında öğrenci sayısı 27439 ve 2007 yılında ise öğrenci sayısı 24173'tür. 2008 yılına yükseköğretimde eğitim gören öğrenci sayısı 25569'dir.

Tablo 32: Afyonkarahisar İlinde Yıllara Yükseköğretimde Öğrenci Sayıları

<u>Yıllar</u>	<u>Öğrenci Sayısı</u>
2003	20,953
2004	20,638
2005	24,386
2006	27,439
2007	24,173
2008	25,569

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Afyonkarahisar ilinde üniversitenin kurulması, ilin sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda gelişimine olumlu etki etmiştir. İlde üniversitenin sosyal ve kültürel yaşamın canlanmasında rolü büyüktür. Üniversite bünyesinde yeni birimlerin açılması ile personel ve öğrenci sayısı artmıştır. Üniversitede okuyan öğrenciler, ilin ticaretinin canlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca üniversite il merkezinin yerleşim gelişimini de etkilemektedir. Üniversitenin kurulması ile ilde yerleşim kuzey yönde gelişim göstermektedir. Üniversitenin katkısı bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Üniversitenin sağlık hizmetleri ve sanayinin gelişimine olumlu katkısı bulunmaktadır. Gelecek dönemlerde üniversite, ilin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine büyük katkılar sağlayacaktır.

Afyonkarahisar 14295 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin 12. büyük ilidir. Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde arazisi bulunan Afyonkarahisar coğrafi özellikleri açısından tam bir geçiş bölgesinde yer almaktadır. İl arazilerinin önemli bir kısmında karasal iklim görülmektedir. Söz konusu bu özellik öğrencilerin yükseköğretim tercihlerinde Akdeniz ikliminin ılıman etkilerinin daha belirgin hissedildiği İzmir, Antalya, Denizli, Manisa, Muğla gibi illerin Afyonkarahisar'dan daha çok tercih edilmesine neden olmaktadır. Benzer bir durum beşeri coğrafya özelliklerinde de ortaya çıkmaktadır. Sanayileşmeye geç başlamış olan Afyonkarahisar şehri yakın çevresindeki Ankara, Eskişehir, Konya gibi büyük şehirlerin şehrsel fonksiyonlarının gölgesinde kalmaktadır. Bununla birlikte Afyonkarahisar'daki yükseköğretim kurumlarının öğrenciler tarafından tercih edilmesini teşvik eden bir unsur olarak ulaşım imkanları gösterilebilir.

5. TAŞIMALI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI

Ülkemiz coğrafi şartlar açısından farklı özelliklere sahiptir. Bu farklı özellikler bölgelere farklı şekillerde yansımaktadır. Yaşanılan farklılıklara rağmen eğitim hizmetleri eşit oranda uygulanmalıdır. Fakat tüm bölgelerde aynı eğitim kalitesini yakalamak zor olmaktadır. Bu farklılıklardan dolayı zaman zaman eğitim-öğretim alanında da farklı yöntemlerin uygulanması yoluna gidilmiştir. Taşımali ilköğretim uygulaması da bu farklı uygulamalara bir örnek teşkil etmektedir.

Taşımali ilköğretim uygulaması, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından nüfusun az ve dağınık halde yaşadığı bölgelerdeki eğitim eksikliğini gidermek amacıyla yapılan bir uygulamadır. Taşımali ilköğretim uygulamasında nüfusun az olduğu bölgelerdeki öğrenciler merkez olarak seçilen bölgeye gününbirlik olarak taşınır. Ayrıca tüm bunlara ek olarak ilköğretim okulu bulunmayan ya da herhangi bir sebepten dolayı okulu kapanmış, yeterli dersliğı ve eğitim alanı bulunmayan, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullar da taşımali eğitim kapsamına alınmıştır. Taşımali ilköğretim uygulaması ilk olarak 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren pilot olarak belirlenen illerde uygulanmaya başlanmıştır.

Afyonkarahisar ilinin yüzölçümünün geniş, arazi yapısının parçalı olması bu bölgede nüfusun dengesiz dağılımına sebep olmuştur. Kırsal kesimde yaşayan nüfus %49 gibi yüksek bir oran göstermesine rağmen ilde yaşanan göç hareketleri özellikle kırsal kesimdeki yerleşmelerde nüfusu azaltmaktadır. Söz konusu yerleşmelerde azalan nüfusa bağlı olarak öğrenci sayıları da giderek azalmaktadır. Bütün bunların sonucunda bir çok okulda yeterli düzeyde öğrenci olmamasından dolayı kırsal kesimdeki önemli sayıdaki okul kapatılmış ve bu bölgelerde taşımali eğitim uygulaması başlatılmıştır. Afyonkarahisar ilinde “Taşımali İlköğretim Uygulaması” kapsamında 2008-2009 öğretim yılında 5630 öğrenci 319 okuldan 89 taşıma merkezli okula taşınmıştır. İlde özellikle kırsal nüfusun fazla olduğu bölgelerde taşımali eğitim yapılmaktadır. Taşımali eğitim uygulamasının ilçelere göre dağılımı incelendiğinde, taşınan okul sayısının en fazla olduğu ilçe 77 okul ile Emirdağ ilçesidir. Taşınan öğrenci sayısının en fazla olduğu ilçe ise 860 öğrenci ile Sandıklı ilçesi olmuştur. Taşımali eğitim uygulamasında Çobanlar ilçesi taşınan 1 okul ve 11 öğrenci ile taşımali eğitim uygulamasının en az yapıldığı ilçe olmuştur.

Taşınmalı eğitim uygulamasında diğer illerimizde olduğu gibi Afyonkarahisar ilinde de sorunlar yaşanmaktadır. Yaşanılan sorunların başında öğrencinin taşınması için gerekli servis aracı eksikliğidir. Taşınmalı eğitim uygulaması kapsamında servis aracı ihtiyacının giderilmemesi bölgede taşınmalı eğitimi olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bölgede iklim şartlarının sert olması taşınmalı eğitim uygulamasını zorlaştırmaktadır. Yaşanılan diğer bir sorun ise taşınmalı eğitim uygulaması kapsamındaki öğrencilerin buldukları okula uyum sağlayamamasıdır. Taşınmalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunlardan diğeri, taşıma ve günlük yemek maliyetlerinin günümüz şartlarının altında kalmasıdır. Afyonkarahisar ilinde 2008 yılında bir öğrencinin günlük taşıma maliyeti 3,38 TL, günlük yemek maliyeti ise 1,75 TL'dir. Yaşanan diğer bir sorun ise taşıma ödeneklerinin yüklenicilere zamanında ödenmemesi sorunudur.

Tablo 33: Afyonkarahisar İli Taşınmalı İlköğretim Uygulaması Kapsamında Taşınan Öğrenci ve Okul Sayıları (2008-2009)

<u>Bölge Adı</u>	<u>Merkez Okul Sayısı</u>	<u>Taşınan Yerleşim Birimi veya Okul Sayısı</u>	<u>Taşınan Öğrenci Sayısı</u>
MERKEZ	10	26	595
BASMAKÇI	6	14	352
BAYAT	4	14	272
BOLVADİN	5	10	219
ÇAY	8	16	386
ÇOBANLAR	1	1	11
DAZKIRI	2	13	263
DİNAR	3	35	499
EMİRDAĞ	9	77	701
EVCİLER	2	7	155
HOCALAR	2	5	79
İHSANİYE	4	14	177
İSCEHİSAR	6	10	240
KIZILÖREN	1	4	91
SANDIKLI	12	39	860
SİNANPASA	6	15	272
SULTANDAĞI	4	8	196
ŞUHUT	4	11	262
TOPLAM	89	319	5630

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Taşınmalı ilköğretim uygulaması ülkemizde fiziki ve beşeri coğrafya şartlarının etkisiyle ortaya çıkmıştır. Böylelikle az nüfuslu kırsal yerleşmelerde yaşayan ilköğretim çağındaki nüfusun eğitim hizmetinden faydalanması sağlanmaktadır. Ancak yukarıda özetlediğimiz sorunlar neticesinde taşınmalı ilköğretim uygulaması eğitimin kalitesini düşüren bir etkidir.

6. YATILI İLKÖĞRETİM UYGULAMASI

Dünyadaki birçok ülke gibi ülkemiz de geniş bir yüzölçümüne sahip ve nüfusunun birçoğunun dağınık halde yerleştiği ve yaşadığı bir ülkedir. Ülke nüfusunun halen önemli bir bölümü oba, mezra, yayla ve köy vs... gibi yerleşim bölgelerinde yaşamlarını devam ettirmektedir. Coğrafi faktörlere bağlı olarak, yer şekillerinin engebeli oluşu ve iklimin yerleşim bölgelerini olumsuz etkilemesi eğitim-öğretim hayatını olumsuz şekilde etkilemektedir. Özellikle iklimin sert geçtiği bölgelerde kar nedeniyle yollar uzun süre kapanmakta ve eğitim hizmetleri yer yer aksamaktadır.

Tüm bunların yanı sıra coğrafi bir etmen olan göçler de bölgedeki eğitimi olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Özellikle kırsal kesimden merkezi kesime olan göçler sonucunda kırsal kesimdeki nüfus önemli oranda azalmaktadır. Buna bağlı olarak da bu bölgedeki eğitim için gerekli olan öğrenci sayısı yeterli düzeyin altına düşmektedir. Bu nedenle bu bölgelerde ilköğretim çağına gelmiş öğrencilerin ihtiyacını karşılamak için merkezi okulların açılması gündeme gelmiş ve bu doğrultuda yatılı ve gündüz eğitim veren “Yatılı İlköğretim Bölge Okulları” kurulmuştur. Yatılı ilköğretim bölge okulları; zorunlu eğitim çağındaki (6-14 yaş) öğrencilere eğitim ve barınma imkânları sağlayan eğitim kurumlarıdır.

Türkiye’de nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde (köy, mezra, kom, oba) zorunlu eğitim çağına gelmiş yoksul veli çocuklarının sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı ve gündüzlü okullardır. Bu okullarda öğrenciler eğitim-öğretimin yanı sıra, aynı zamanda eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vb. olanaklar da sağlanmaktadır (Arı, 2002; 120).

Afyonkarahisar ilinde taşınmalı eğitim uygulamasından kaynaklanan olumsuzluklar nedeni ile öğrencilerin daha iyi bir eğitim alabilmeleri için il genelinde YİBO’ların sayısının artırılması çalışmaları devam etmektedir. İlde 2008-

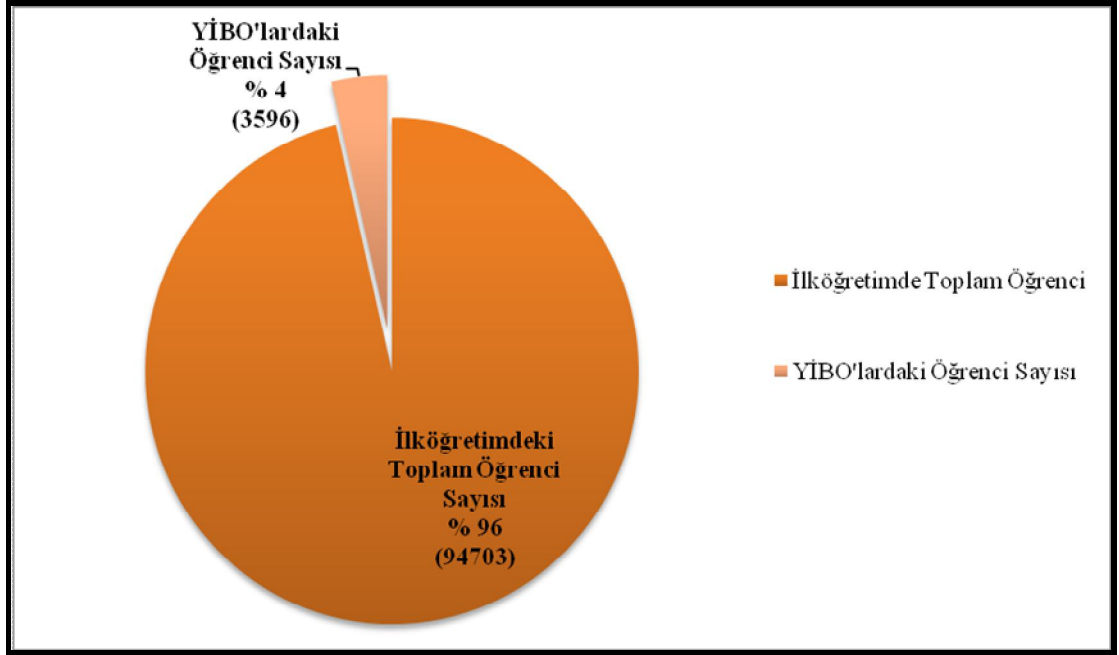
2009 öğretim yılında üç tanesi merkezde olmak üzere toplam dokuz Yatılı İlköğretim Bölge Okulu bulunmaktadır. Bu okulların kapasitesi 1438 olup, 647 erkek öğrenci, 445 kız öğrenci olmak üzere barınan öğrenci sayısı 1092'dir. Okulların doluluk oranı ise % 76'dır. Ayrıca il merkezinde bir de işitme engelliler ilköğretim okulu bulunmaktadır. 120 öğrenci kapasiteli okulda 52 erkek, 30 kız öğrenci olmak üzere 82 öğrenci bulunmaktadır. Okulun doluluk oranı % 68'dir.

Tablo 34: Afyonkarahisar İli Yatılı İlköğretim Uygulaması Kapsamında Okul Sayıları, Kapasiteleri ve Barınan Öğrenci Sayıları (2008-2009)

<u>İlçe</u>	<u>OKUL ADI</u>	<u>Pansiyon Kapasitesi</u>	<u>Barınan Öğrenci Sayıları</u>	<u>Doluluk Oranı (%)</u>
MERKEZ	Ayşegül Arsoy Yatılı İ. B. O	100	68	68
MERKEZ	75.Yıl Yatılı İ.B.O	100	63	63
MERKEZ	Kadaifçioğlu Kız Yatılı İ.B.O	102	61	60
DİNAR	Sermaye Piyasası Kurulu Yatılı İ.B.O	100	101	101
DİNAR	Haydarlı IMKB Yatılı İ.B.O	240	175	73
EMİRDAĞ	Perihan Kemal Çuna Yatılı İ.B.O	252	188	75
HOCALAR	Hocalar Yatılı İ.B.O	144	126	88
İHSANİYE	Atatürk Yatılı İ.B.O	100	54	54
ŞUHUT	Atatürk Yatılı İ.B.O	300	256	85

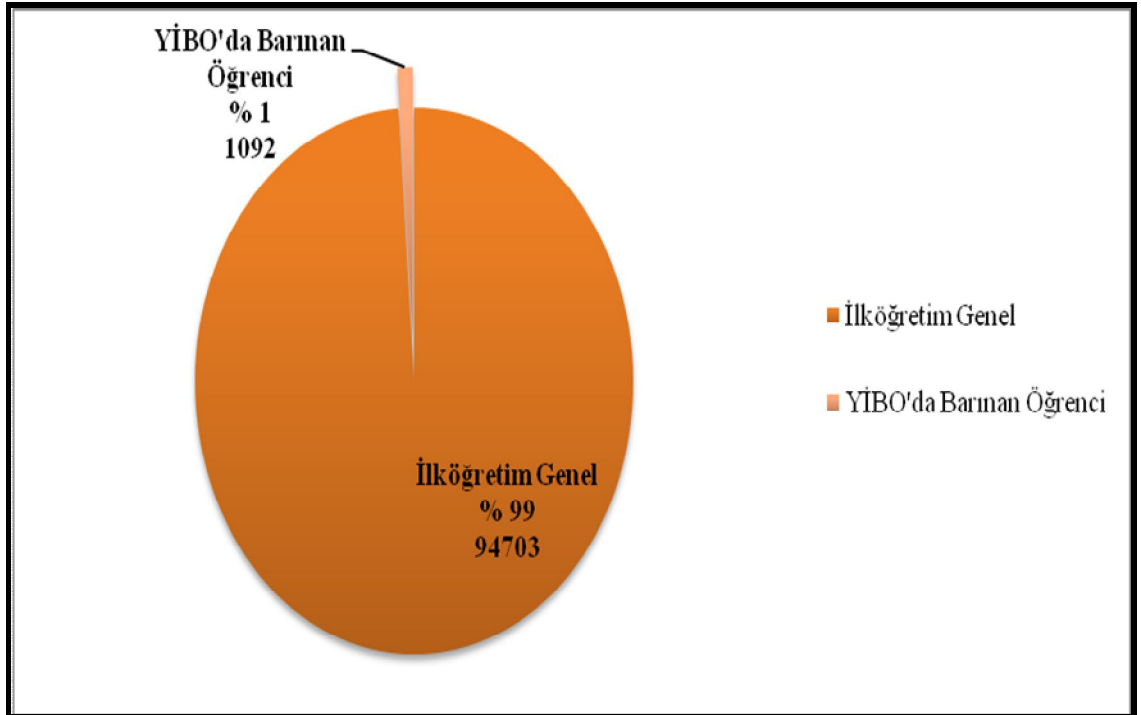
Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Şekil 15: Afyonkarahisar İli YİBO'larda Öğrenim Gören İlköğretim Öğrencilerinin Oranı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Şekil 16: Afyonkarahisar İli YİBO'larda Barınan İlköğretim Öğrencilerinin Oranı (2008-2009)

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM BAŞARILARININ (SBS, OKS, ÖSS) COĞRAFYA İLE İLİŞKİSİ

Araştırmanın bu bölümünde SBS, OKS ve ÖSS il sıralamaları hakkında bilgiler verilmiştir. SBS, OKS ve ÖSS il sıralamalarında Afyonkarahisar ili ile diğer illerin karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca Ege Bölgesi il başarı sıralamaları da bu bölümde verilmiştir. Karşılaştırılma yapılırken özellikle Afyonkarahisar ili ile benzer yapıda bulunan illerin başarı sıralamaları dikkate alınmıştır.

1. ALTINCI SINIF S.B.S. GENEL DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılında yapılan seviye belirleme sınavı (SBS) iller sıralamasında araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ili 43. sırada yer alırken, en başarılı il Eskişehir olmuştur. Sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik iller sıralamasında Afyonkarahisar ili ile 3. derece gelişmiş iller kategorisinde bulunan iller arasında Burdur, Nevşehir, Karabük, Isparta illeri, SBS başarı sıralamasında ilk on içerisinde yer almaktadır.

6. sınıf SBS başarı sıralamasında Tunceli ilinin başarısı dikkat çekmektedir. Tunceli ili başarı sıralamada 12. sırada bulunmaktadır. İlde sınava katılan aday sayısı az olmasına rağmen başarı yüksek oranda gerçekleşmiştir. Tunceli ilinde istihdam oluşturacak yapının Afyonkarahisar ilinden az olması bu ildeki öğrencileri eğitime daha çok yönlendirmektedir. Ayrıca Tunceli ilinde ekonomik gelişmeye bağlı olarak geçim kaynaklarının sınırlı olması eğitimin daha ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Sıralamada ilk 20 il arasında Afyonkarahisar ili ile aynı bölgede yer alan Denizli, Muğla, Aydın illeri de bulunmaktadır. Afyonkarahisar ile aynı bölgede bulunan bu illerde sanayileşme ve kentleşmenin daha hızlı ve erken olması nedeni ile eğitimdeki başarıların Afyonkarahisar iline oranla daha iyi olduğu söylenilebilir. Yine sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamasında Afyonkarahisar ile aynı kategoride bulunan Karaman ve Kırşehir illerinin başarıları da dikkat çekicidir. Karaman ili başarı sıralamasında 17. sırada bulunurken Kırşehir ili 19. sırada bulunmaktadır. Tunceli ilinde olduğu gibi Kırşehir ve Karaman illerinde ekonomik anlamda geçim kaynaklarının çok çeşitlilik arz etmemesi bu illerde eğitimi daha

zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle bu illerde eğitim başarıları da daha üst düzeydedir.

6. sınıf SBS başarı sıralamasında 30. sırada bulunan Bayburt ili ile 31. sırada yer alan Uşak illerinin başarıları da dikkat çekicidir.. Sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamasında 5. derece gelişmiş iller sıralamasında bulunan Bayburt (66. sıra ile) ili başarı sıralamasında üst sıralarda yer almıştır. Uşak ili ise Afyonkarahisar ili ile aynı bölge ve bölümde bulunmasına ve çevresel şartlar olarak iki ilin benzer olmasına karşın Uşak ili daha başarılıdır.

Manisa ili Ege bölgesinde bulunmasına ve sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamasında 2. derece iller grubunda bulunmasına rağmen SBS başarı sıralamasında 37. sırada yer almıştır. Yine sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 1. Derece iller grubunda bulunan İstanbul ilinin 38. sıradadır. Sosyo-ekonomik olarak gelişmiş olan bu iller sanayileşme ve hızlı kentleşmeye bağlı olarak göç almaktadır. Göç hareketleri sonucunda bu illerde eğitimde yaşanan sorunlar artmakta ve bu durum eğitim kalitesini olumsuz etkilemektedir.

6. sınıf SBS iller sıralamasında son on sırada bulunan illerin Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan iller olduğunu görülmektedir. Sıralamada 70. sırada Bingöl il bulunmaktadır. Ayrıca sıralamada Şanlıurfa (71. sıra), Iğdır (72. sıra), Kars (73. sıra), Bitlis (74. sıra), Muş (75. sıra), Mardin (76. sıra), Van (77. sıra), Ardahan (78. sıra), Ağrı (79. sıra), Şırnak (80. sıra), ve Hakkâri (81. sıra) illeri sıralamada son 10 il arasında bulunmaktadır. Sıralamada başarısı düşük olan iller sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 5. derece gelişmiş iller grubunda bulunmaktadır. Başarı sıralamasında sonlarda bulunan iller daha çok ekonomik olarak zayıf olan küçük kentlerdir. Bu illerde arazi yapısının parçalı olması ile nüfusun düzensiz dağılımı, iklimin olumsuz etkileri ve göç hareketleri eğitimde başarıyı etkileyen en önemli coğrafi faktörlerdir. Ayrıca ekonomik yatırımların yetersiz kalması, sanayileşme ve kentleşmeye olumsuz etki etmektedir. Bu durum ise eğitimde kaliteye ve başarıya olumsuz yansımış ve bu illerin başarıları beklenen düzeyin altında kalmıştır.

Tablo 35: 2008 yılı 6.Sınıf SBS İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>
1	ESKİŞEHİR	29	KONYA	57	YOZGAT
2	ÇANAKKALE	30	BAYBURT	58	ORDU
3	BURDUR	31	UŞAK	59	GİRESUN
4	NEVŞEHİR	32	AMASYA	60	HATAY
5	YALOVA	33	BOLU	61	SİNOP
6	ANKARA	34	KIRIKKALE	62	ERZURUM
7	KIRKLARELİ	35	KOCAELİ	63	KAHRAMANMARAŞ
8	ISPARTA	36	SİVAS	64	GAZİANTEP
9	EDİRNE	37	MANİSA	65	KİLİS
10	KARABÜK	38	İSTANBUL	66	ADİYAMAN
11	KÜTAHYA	39	RİZE	67	SİİRT
12	TUNCELİ	40	OSMANİYE	68	BATMAN
13	BALIKESİR	41	MERSİN	69	DİYARBAKIR
14	TEKİRDAĞ	42	BARTIN	70	BİNGÖL
15	MUĞLA	43	AFYONKARAHISAR	71	ŞANLIURFA
16	DENİZLİ	44	MALATYA	72	İĞDIR
17	KARAMAN	45	ANTALYA	73	KARS
18	AYDIN	46	ERZİNCAN	74	BİTLİS
19	KIRŞEHİR	47	ÇORUM	75	MUŞ
20	BURSA	48	KASTAMONU	76	MARDİN
21	SAKARYA	49	ÇANKIRI	77	VAN
22	İZMİR	50	SAMSUN	78	ARDAHAN
23	BİLECİK	51	GÜMÜŞHANE	79	AĞRI
24	ZONGULDAK	52	TOKAT	80	ŞİRNAK
25	TRABZON	53	AKSARAY	81	HAKKARİ
26	DÜZCE	54	ARTVİN		
27	ELAZIĞ	55	NİĞDE		
28	KAYSERİ	56	ADANA		

Kaynak: Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü

2. ALTINCI SINIF SBS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılı 6. sınıf SBS başarı sıralamada ilk sırada Kütahya ili bulunmaktadır. 6923 adayın katıldığı sınavda Kütahya ili ülke sıralamasında 11. sırada yer almıştır. İkinci olan il Muğla'dır. Muğla ili 15. sıradadır. Üçüncü sırada 16. sıra ile Denizli ili gelmektedir. Dördüncü sırada Aydın ili bulunmakta olup bu ilin ülke sıralaması 18'dir. Beşinci sırada 22. ülke sıralaması ile İzmir ili gelmektedir. Sınava en fazla adayın katıldığı il İzmir ilidir. Altıncı sırada ise Uşak gelmektedir. Uşak ilinin ülke sıralamasında 31.sıradadır.6. sınıf seviye belirleme Ege bölgesi iller sıralamasında son iki sırada Manisa ve Afyonkarahisar illeri bulunmaktadır. Yedinci sırada bulunan Manisa ili ülke sıralamasında 37. sırada iken, sekizinci sırada bulunan Afyonkarahisar ili ülke sıralamasında 43. sıradadır.

Tablo 36: 2008 yılı 6.Sınıf SBS Ege Bölgesi İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>SBS 6. Sınıf Genel Sıralaması</u>	<u>Aday Sayısı</u>
1	KÜTAHYA	11	6923
2	MUĞLA	15	9942
3	DENİZLİ	16	12,467
4	AYDIN	18	11,646
5	İZMİR	22	47,000
6	UŞAK	31	4420
7	MANİSA	37	16,723
8	AFYONKARAHİSAR	43	8664

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Afyonkarahisar ilinin ve Ege Bölgesi'nde bulunan diğer illerin 6. sınıf SBS başarı sıralamaları değerlendirildiğinde, Afyonkarahisar ili başarı sıralamasında son sırada bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili Ege ve İç Anadolu bölgeleri arasında coğrafi açıdan geçiş özelliği gösteren bir bölgedir. Dolayısıyla ilin coğrafi özellikleri bölgenin diğer illerine göre farklılıklar göstermektedir. Özellikle iklim, nüfus ve nüfus hareketleri, ekonomik özellikler ve şehirleşme düzeyindeki farklılıklar söz konusu başarının diğer illere göre düşük olmasında etkili olan sebepler arasındadır.

3. YEDİNCİ SINIF SBS GENEL DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılında yapılan 7. sınıf seviye belirleme sınavında (SBS), illerin başarı sıralamasında en başarılı il 6. sınıf sıralamasında olduğu gibi Eskişehir'dir. Sıralamada Eskişehir ilini Burdur ve Nevşehir illeri takip etmektedir. 6. sınıf sıralamasında 12. sırada yer alan Tunceli ili 7. sınıf sıralamasında 6. sırada yer almıştır. Tunceli, 7. sınıflar düzeyinde daha başarılıdır. Afyonkarahisar ili ile aynı bölgede bulunan Kütahya ili yine 11. sıradadır.

7. sınıflar düzeyinde başarılı iller sıralamasında Karabük, Kırşehir, Muğla, Aydın, Denizli illeri bulunmaktadır. Afyonkarahisar ili ile aynı bölgede bulunan Aydın, Muğla, Denizli ve Kütahya illerinin başarılarının yüksektir. 6. sınıf başarı sıralamasında 30. sırada yer alan Bayburt ilinin 7. sınıflar düzeyi sıralamasında 26. sırada olduğu görülmektedir.

Sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralarda yer alan illerin 7. sınıf başarı sıralamalarına bakıldığında, İstanbul ili 46. sırada, Antalya il 42. sırada, Kocaeli ili 38. sırada, Yalova ili 9. sırada, İzmir ili 21. sırada ve Ankara ilinin ise 6. sıradadır. Burada gelişmiş iller arasında Ankara ve Yalova illeri ilk on il arasındadır. Burada İstanbul, Antalya ve Kocaeli gibi gelişmiş illerin başarılarının orta düzeyde olması, bu illerin diğer illerden göç alması ile nüfus yapısında meydana gelen düzensizliklerin eğitimi olumsuz etkilemesinin neden olduğu söylenebilir. Ayrıca İstanbul ve Kocaeli illerinde meydana gelen deprem sonucunda yaşanan olumsuzluklar eğitimde başarıya etki etmiştir.

7. sınıf SBS iller sıralamasında başarının düşük olduğu iller arasında, 6.sınıf sıralamasında olduğu gibi Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi illeri bulunmaktadır. Fakat Tunceli ilinin Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmasına karşın hem 6. sınıflarda hem de 7. sınıflarda başarısı yüksektir. Bu ilde ekonomik kısıtlılıklar nedeni ile eğitime verilen önemin fazla olması ve son dönemlerde yaygınlaştırılan Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın olumlu etkileri yapılan merkezi sınavlarda başarının yüksek olmasını sağlamıştır.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ili, 7. sınıf SBS iller sıralamasında 40. sırada bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 3. derece gelişmiş iller grubunda bulunan Afyonkarahisar ili 7. sınıf iller başarı

sıralamasında orta sıralarda yer almıştır. Afyonkarahisar ili ile aynı bölümde bulunan Kütahya ve Uşak illeri başarı sıralamasında daha üst sıralardadır.

4. YEDİNCİ SINIF SBS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılı 7. sınıf SBS başarı sıralamasında Ege Bölgesi sıralamasında en başarılı il Kütahya olmuştur. Kütahya ilinin Türkiye geneli 7. sınıf SBS sıralaması 11'dir. Kütahya ilini 14. sıra ile Muğla, 16. sıra ile Denizli, 17. sıra ile Aydın illeri takip etmektedir. 7. sınıf SBS sıralamasında Muğla, Denizli ve Aydın illerinin sıralamalarının alt alta olması dikkati çekmektedir.

Ege Bölgesi 7. sınıf SBS sıralamasında beşinci sırada 21. ülke sıralaması ile İzmir ili gelmektedir. Ayrıca İzmir ili sınava katılan aday sayısının en fazla olduğu ildir. İzmir'den sonra 24. ülke sıralaması ile Manisa ili beşinci sırada yer almakta ve 37. sıralaması ile Uşak ili yedinci sıradadır. 7.sınıf SBS sıralaması Ege Bölgesi sıralamasının son sırasında ise 40. sıralaması ile Afyonkarahisar bulunmaktadır.

Tablo 37: 2008 yılı 7.Sınıf SBS Ege Bölgesi İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>SBS 7. Sınıf Genel Sıralaması</u>	<u>Aday Sayısı</u>
1	KÜTAHYA	11	6728
2	MUĞLA	14	9883
3	DENİZLİ	16	12,443
4	AYDIN	17	11,637
5	İZMİR	21	47,348
6	MANİSA	24	16,653
7	UŞAK	37	4517
8	AFYONKARAHİSAR	40	8571

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

7. sınıf SBS başarı sıralamaları değerlendirildiğinde Afyonkarahisar ili bölgede sonuncu sırada bulunmaktadır. Aynı bölümde bulunmasına rağmen yine Kütahya ilinin bölge illeri arasındaki başarısı dikkat çekmektedir. Afyonkarahisar ilinde nüfusun dengesiz dağılımı ile kırsal nüfusun fazla olması ve göç hareketleri

eğitime olumsuz etki etmektedir. Bu nedenle de eğitimde başarı istenilen düzeyde değildir.

Tablo 38: 2008 yılı 7.Sınıf SBS İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>
1	ESKİŞEHİR	29	KONYA	57	SİNOP
2	BURDUR	30	AMASYA	58	TOKAT
3	NEVŞEHİR	31	ZONGULDAK	59	YOZGAT
4	EDİRNE	32	KIRIKKALE	60	HATAY
5	TUNCELİ	33	BİLECİK	61	ORDU
6	ANKARA	34	MALATYA	62	ERZURUM
7	ISPARTA	35	SİVAS	63	KAHRAMANMARAŞ
8	KIRKLARELİ	36	DÜZCE	64	GAZİANTEP
9	YALOVA	37	UŞAK	65	ADIYAMAN
10	ÇANAKKALE	38	KOCAELİ	66	KİLİS
11	KÜTAHYA	39	RİZE	67	BATMAN
12	KARABÜK	40	AFYONKARAHİSAR	68	SİİRT
13	KIRŞEHİR	41	ERZİNCAN	69	DİYARBAKIR
14	MUĞLA	42	ANTALYA	70	BİNGÖL
15	BALIKESİR	43	KASTAMONU	71	İĞDIR
16	DENİZLİ	44	MERSİN	72	KARS
17	AYDIN	45	ÇANKIRI	73	ŞANLIURFA
18	TEKİRDAĞ	46	İSTANBUL	74	MUŞ
19	KAYSERİ	47	ARTVİN	75	BİTLİS
20	TRABZON	48	SAKARYA	76	ARDAHAN
21	İZMİR	49	ELAZIĞ	77	VAN
22	BURSA	50	ÇORUM	78	MARDİN
23	BOLU	51	GİRESUN	79	AĞRI
24	MANİSA	52	SAMSUN	80	ŞIRNAK
25	KARAMAN	53	NİĞDE	81	HAKKARİ
26	BAYBURT	54	ADANA		
27	BARTIN	55	AKSARAY		
28	OSMANİYE	56	GÜMÜŞHANE		

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

5. OKS GENEL DEĞERLENDİRMESİ (2008)

2008 yılında yapılan OKS' de iller sıralaması sonuçlarına bakıldığında, en başarılı ilin Burdur ili olduğu görülmektedir. Burdur ili SBS başarısı OKS sıralamasında da sürmüştür. 2006 OKS'de 2. sırada yer alan Burdur ili 2007 ve 2008 OKS'de 1. sıradadır. Yine SBS sıralamalarında başarının yüksek olduğu Eskişehir ilinin OKS iller sıralamasında 2. sırada yer aldığı görülmektedir. Burdur ilinde başarının yüksek olmasının sebebi bu ilde ekonomik çeşitliliğin azlığına bağlı olarak eğitimin daha ön planda olması ve halkın eğitime verdiği önemdir.

Sıralamada ilk on içerisinde bulunan iller arasında Edirne, Isparta, Kırşehir, Nevşehir illerinin bulunmaktadır. Burada SBS başarı sıralamalarında ilk on il arasında bulunan ve başarısı yüksek olan illerin genel olarak OKS başarı sıralamasında da başarıları yüksektir.

Ege Bölgesi'nde bulunan iller arasında Denizli, Aydın, Muğla ve Kütahya illerinin OKS başarı sıralamasında arka arkaya oldukları görülmektedir. Bu durum bölgede bulunan bu illerin OKS' de başarılarının birbirlerine çok yakın olduğunu göstermektedir.

OKS başarı sıralamasında başarının düşük olduğu iller arasında genel olarak 6. ve 7. sınıf SBS sıralamalarında olduğu gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinin olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 5. derece gelişmiş iller arasında bulunan bu illerin eğitim başarıları gelişmişlik oranları ile paralel seyir izlemektedir. Fakat Bayburt ve Gümüşhane gibi 5.derece gelişmiş illerin, gelişmişlik sıralamalarındaki konumlarına karşın, başarı sıralamalarının orta düzeydedir. Tunceli ve Burdur illeri örneğinde olduğu gibi bu illerde de eğitim zorunlu olarak daha ön plandadır. Bu nedenle bu illerde merkezi sınavlardaki başarı daha üst düzeydedir.

2008 OKS' de il sıralamalarına sonuç olarak bakıldığında, en başarılı illerin sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş illerin dışında illerin olduğu görülmektedir. Başarı sıralamasında ilk 20 il içerisinde sadece bir ilin 1. derece gelişmiş illerden olduğunu görmekteyiz. Birinci derece gelişmiş illerde göç hareketleri sonucunda artan nüfusa bağlı olarak eğitim hizmetlerinin sağlıklı yapılamaması bu illerdeki başarıyı düşürmektedir. Oks'de ilk sırada yer alan Burdur ili 3. derece gelişmiş iller grubunda

bulunmaktadır. Sıralamada ilk on içerisinde bulunan Nevşehir, Isparta, Kırşehir ve Kırıkkale illerinin başarısı da önemsenmelidir.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ili 2008 OKS iller sıralamasında 40. sırada yer almaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamaları dikkate alındığında Afyonkarahisar ilinin OKS iller başarı sıralamasında orta derecede başarılı olan iller arasında yer aldığı görülmektedir. Afyonkarahisar ilinde OKS'ye katılım oranı % 67,69 olmuştur. Özellikle kırsal kesimdeki öğrencilerin sınavlara katılımları azdır. Bu durum kırsal kesimlerde eğitim anlayışının daha geri planda kaldığını göstermektedir. Ayrıca ilin Ege Bölgesi'nde bulunan iller arasında başarısının düşük olduğunu görülmektedir.

6. OKS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılı OKS TM alanı Ege Bölgesi iller sıralamasına bakıldığında en başarılı ilin Denizli ili olduğu görülmektedir. Denizli ili Türkiye sıralamasında 13. sırada bulunmaktadır ve sınava 12143 aday katılmıştır. İkinci sırada 14. sıra ile Aydın ili gelmektedir. Aydın ilinde 11235 aday sınava katılmıştır.

Tablo 39: 2008 Yılı OKS TM Alanı Ege Bölgesi İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>OKS TM Sıralaması</u>	<u>Aday Sayısı</u>
1	DENİZLİ	13	12,143
2	AYDIN	14	11,235
3	MUĞLA	15	9355
4	KÜTAHYA	16	6884
5	MANİSA	20	15,947
6	UŞAK	22	4353
7	İZMİR	24	46,626
8	AFYONKARAHİSAR	40	7879

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Üçüncü sarada 15. Türkiye sıralaması ile Muğla ilini görmekteyiz. Sınava Muğla ilinden toplam 9355 adayın katıldığı belirlenmiştir. Dördüncü sırada 16. Türkiye sıralaması ile Kütahya ili gelmekte olup bu ilde sınava 6884 aday katılmıştır.

Beşinci sırada 20. Türkiye sıralaması ile Manisa ilini görmekteyiz. Manisa ilinde ise sınava 15947 aday katılmıştır. Altıncı sırada Uşak ilini 22. Türkiye sıralaması ile görmekteyiz. Uşak ilinde sınava 4353 aday katılmıştır. Yedinci sırada 24. Türkiye sıralaması ile İzmir ili gelmektedir. Bu ilde sınava katılan aday sayısı 46626'dır. Sekizinci ve son sırada 40. Türkiye ortalaması ile Afyonkarahisar ili gelmektedir. Afyonkarahisar ilinde ise sınava 7879 aday katılmıştır.

2008 yılı OKS TM alanı iller sıralamasında Ege bölgesinde bulunan iller genel olarak başarılıdır. İller sıralamasında ilk 20 il arasında Ege bölgesinden 5 il bulunmaktadır. Ayrıca başarı sıralamasında iller arası başarının çok yakın olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Denizli, Aydın, Muğla ve Kütahya illerinin arka arkaya olması dikkat çekmektedir. Sınava giren aday sayısının en fazla olduğu il, İzmir il, sınava katılan aday sayısının en az olduğu ilin ise Uşak ilidir.

Tablo 40: 2008 Yılı OKS MF Alanı Ege Bölgesi İl Sıralaması

<u>Sıra</u>	<u>İl Adı</u>	<u>OKS MF Sıralaması</u>	<u>Aday Sayısı</u>
1	DENİZLİ	13	12,143
2	AYDIN	14	11,235
3	MUĞLA	15	9355
4	KÜTAHYA	16	6884
5	UŞAK	20	15,947
6	MANİSA	23	4353
7	İZMİR	24	46,626
8	AFYONKARAHİSAR	40	7879

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 40'da 2008 yılı OKS MF alanında Ege bölgesi iller sıralaması verilmiştir. Bu tabloya göre Ege bölgesi illeri arasından OKS'de en başarılı il Denizli olmuştur. Denizli ili 13. ülke sıralaması ile Ege bölgesindeki iller arasında birinci il olmuştur. Denizli ilini 14. sırası ile Aydın ili, 15. sıralaması ile Muğla ve 16. sıralaması ile Kütahya illeri takip etmektedir. Beşinci sırada 20. ülke sıralaması ile

Uşak ili bulunmaktadır. Uşak ilini 23. sıralama ile Manisa, 24. sıralama ile İzmir ve 40. sıralama ile de Afyonkarahisar illeri takip etmektedir.

2008 OKS MF alanında iller sıralamasına genel olarak bakılacak olursa, Ege bölgesinde bulunan iller oldukça başarılıdır. Bölge sınırları içerisinde bulunan sekiz ilin, OKS MF sıralamasında ilk 40 içerisinde yer almaktadırlar. TM alanı sıralamasında olduğu gibi MF alanındaki sıralamada da bölgede bulunan illerin başarı sıralamalarında birbirlerine çok yakındır. Denizli, Aydın, Muğla ve Kütahya illerinin arka arkaya sıralanması ve Uşak, Manisa ve İzmir illerinin başarılarının ise birbirlerine çok yakın olması bölgede bulunan illerin eğitim kalitelerinin birbirlerine yakın olduğunu göstermektedir.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ilinin başarı sıralamasına genel olarak bakılacak olursa, Afyonkarahisar ili hem TM sıralaması hem de MF sıralamasında Ege bölgesi illeri içerisinde sekizinci ve son sırada yer almıştır. Bölgenin diğer illerini başarılarının yüksek olduğu dikkate alınırsa Afyonkarahisar ilinin başarısının daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak son yıllarda OKS il sıralamasında önemli ölçüde yükselmeler meydana gelmiştir. Sınava giren aday sayısında artış görülürken başarı sıralamasında yükselme söz konusudur.

Tablo 41: Yıllara Göre Afyonkarahisar İli OKS Bilgileri

<u>Yıllar</u>	<u>MF Sıralaması</u>	<u>TM Sıralaması</u>	<u>Aday Sayısı</u>
2006	51	52	7366
2007	56	56	7366
2008	40	40	7935

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 41'de Afyonkarahisar ilinin yıllara göre OKS sınavı MF ve TM alanlarındaki sıralamaları verilmektedir. 2006 yılında OKS sınavına 7366 aday katılmış ve OKS MF sıralamasında 51. sırada TM sıralamasında ise 52.sırada yer almıştır. 2007 OKS'ye toplam 7560 aday katılmış ve genel sıralamada Afyonkarahisar ili MF sıralamasında 56. sırada, TM sıralamasında ise 46. sıradadır. 2008 OKS'ye ise 7935 aday katılmış olup Afyonkarahisar ili ülke geneli MF ve TM sıralamasında 40. sırada bulunmaktadır.

Son üç yılın OKS ülke sıralaması verilerine bakıldığında Afyonkarahisar ilinin en başarılı olduğu yıl 2008, en başarısız olduğu yıl ise 2007 yılı olmuştur.. 2007 yılında bir önceki yıla göre 5 sıra gerileme görülmektedir. 2008 yılında ise sınava katılan aday sayısı ve başarı artmıştır. 2008 yılında bir önceki yıla göre 16 sıra artış olmuştur. 2008 yılındaki bu başarı Afyonkarahisar ilinde eğitimde olumlu gelişmelerin başarıya yansıdığına bir göstergesi olmuştur.

Tablo 42: 2008 Yılı OKS İl Sıralaması

İl Adı	TM Sıra	MF Sıra	Aday Sayısı
BURDUR	1	1	3.060
ESKİŞEHİR	2	2	9.622
EDİRNE	3	3	4.326
NEVŞEHİR	4	6	3.236
ISPARTA	5	4	5.083
KIRŞEHİR	6	5	2.998
ÇANAKKALE	7	7	5.388
ANKARA	8	8	63.077
YALOVA	9	10	2.764
KIRKLARELİ	10	9	4.054
KARABÜK	11	11	2.968
BALIKESİR	12	12	14.160
DENİZLİ	13	13	12.143
AYDIN	14	14	11.235
MUĞLA	15	15	9.355
KÜTAHYA	16	16	6.884
KONYA	17	17	23.895
BAYBURT	18	21	1.023
KARAMAN	19	18	3.094
MANİSA	20	23	15.947
KAYSERİ	21	19	16.775
UŞAK	22	20	4.353
TEKİRDAĞ	23	22	9.386
İZMİR	24	24	46.626
ZONGULDAK	25	27	7.754
TUNCELİ	26	36	940
MERSİN	27	25	22.628
MALATYA	28	26	10.306
BARTIN	29	31	2.031
TRABZON	30	29	10.122
OSMANİYE	31	30	6.972
BURSA	32	28	33.538

SİNOP	33	34	2.392
ELAZIĞ	34	37	7.375
DÜZCE	35	38	4.315
AMASYA	36	32	4.588
ANTALYA	37	35	24.470
KASTAMONU	38	39	4.104
KIRIKKALE	39	33	4.463
AFYONKARAHİSAR	40	40	7.879
ERZİNCAN	41	41	3.049
SİVAS	42	42	8.520
ÇORUM	43	43	6.977
GÜMÜŞHANE	44	51	1.742
SAMSUN	45	46	16.303
SAKARYA	46	45	11.866
YOZGAT	47	49	5.851
ADANA	48	44	27.819
RİZE	49	47	4.376
KOCAELİ	50	48	22.343
ARTVİN	51	53	2.254
İSTANBUL	52	52	163.721
BOLU	53	50	3.569
BİLECİK	54	54	2.614
AKSARAY	55	55	4.190
NİĞDE	56	56	3.916
ÇANKIRI	57	57	2.003
HATAY	58	58	17.315
TOKAT	59	59	8.060
ORDU	60	60	9.271
KAHRAMANMARAŞ	61	61	12.873
ERZURUM	62	62	9.574
GİRESUN	63	63	6.108
ADİYAMAN	64	64	8.035
KİLİS	65	65	1.489
GAZİANTEP	66	66	17.624
BATMAN	67	67	6.579
DİYARBAKIR	68	68	17.321
SİİRT	69	69	3.330
ŞANLIURFA	70	70	11.593
BİTLİS	71	72	4.224
MUŞ	72	71	4.256
MARDİN	73	73	7.462
BİNGÖL	74	74	3.735
İĞDIR	75	75	2.159

KARS	76	76	3.298
VAN	77	77	11.158
ARDAHAN	78	79	1.386
AĞRI	79	78	5.077
ŞIRNAK	80	80	3.586
HAKKÂRİ	81	81	3.526

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

7. ÖSS GENEL DEĞERLENDİRMESİ (2008)

2008 ÖSS iller başarı sıralamasına bakıldığında; en başarılı ilin Denizli ilidir. Denizli ili sayısal ve eşit ağırlık sıralamasında 1. sırada, sözel sıralamada ise 2. sıradadır. ÖSS sıralamasında ilk on il arasında Kırşehir, Burdur, Karabük, Uşak, Karaman, Mersin, Nevşehir, Kırklareli ve Kayseri illeri bulunmaktadır.

ÖSS iller sıralamasında Aydın ili 11. sırada, Konya ili 13. sırada, Zonguldak ili 15. sırada, Ankara ili 16. sırada, Osmaniye ili 18. sırada, Isparta ili 20. sırada yer almıştır. Burada SBS ve OKS sıralamalarında orta sıralarda yer alan Osmaniye ilinin ÖSS sıralamasında daha üst sırada yer aldığını görmekteyiz. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 4. dereceden gelişmiş iller grubunda bulunan Osmaniye ili gelişmişlik sıralamasına karşın ÖSS iller sıralamasında üst sıralardadır. Osmaniye ili son dönemlerde göç almaktadır. İlin ekonomisi tarıma dayalıdır ancak ilin tarım arazisi sınırlıdır. Ekonomik anlamda tarım ve hayvancılığın dışında fazla alternatifin olmaması eğitimi daha önemli hale getirmiştir. Artan nüfusa bağlı olarak genç nüfusun fazla olması ve genç nüfus için iş olanaklarının sınırlı olması genç nüfusu bu tür merkezi sınavlara yöneltmektedir. Bu nedenden dolayı bu ilin ÖSS'deki başarısı bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında gelişmiş iller grubunda bulunan iller arasında Ankara 16. sırada, Yalova ili 19. sırada, Eskişehir ili 23. sırada, Adana ili 34. sırada, Bursa ili 35. sırada, Antalya 37. sırada, İzmir 46. sırada ve İstanbul ili ise 67. sıradadır. İstanbul ili gelişmişlik sıralamasına karşın ÖSS başarı sıralamasında alt sıralardadır. Sanayileşme ve kentleşme açısından büyük olan bu şehirlerde daha öncede söylenildiği gibi göç olaylarının bu illerde yoğun olması ve buna bağlı olarak nüfusun artması eğitim hizmetlerinin sağlıklı yapılamamasına neden olmaktadır. Aksayan eğitim hizmetleri eğitimde kalitenin ve başarının düşmesine yol açmaktadır.

ÖSS iller sıralamasında, başarının düşük olduğu iller, daha çok Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ile Karadeniz bölgesi illeridir. SBS ve OKS sıralamalarından farklı olarak ÖSS’de Karadeniz bölgesinden Rize 71. sırada bulunurken, Artvin ili 76. sıradadır. Başarının bu illerde düşük olmasının nedenleri arasında bu bölgedeki illerde sanayileşme ve kentleşmenin az ya da yavaş olması, nüfusun dengesiz dağılımı ile kırsal nüfus oranının fazla olması ve büyük illere olan göç hareketleridir.

Araştırma sahasını oluşturan Afyonkarahisar ili, 2008 ÖSS sıralamasında 50. sırada yer almıştır. İl sayısal sıralamada 53. sırada yer alırken eşit ağırlıklı sıralamada 50. sırada ve sözel ağırlıklı sıralamada ise 52. sırada yer almıştır. Afyonkarahisar ilinin ÖSS başarı sıralamasının, SBS ve OKS başarı sıralaması gibi orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak Afyonkarahisar ilini ÖSS başarısının yıllara göre artmaktadır. İlde eğitim hizmetlerinde yapılan iyileştirmeler eğitimin niteliğini ve kalitesini yükseltmektedir. Önümüzdeki dönemlerde Afyonkarahisar ilinin başarı sıralamalarında üst sıralarda yer alması beklenmektedir.

Tablo 43: Afyonkarahisar İli Yıllara Göre ÖSS Başarı Sıralaması

<u>Yıllar</u>	<u>Sayısal Sıra</u>	<u>Sözel Sıra</u>	<u>EA Sıra</u>
2002	55	63	60
2003	58	63	60
2004	52	49	49
2005	58	55	55
2006	51	47	49
2007	47	52	50
2008	53	52	50

Kaynak: Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ÖSS başarı sıralamasında orta sıralarda yer alan Afyonkarahisar ili, ÖSS yerleştirme sonuçlarında üst sıralarda bulunmaktadır. Örneğin 2004 yılı ÖSS genel yerleştirme sıralamasında Afyonkarahisar 17. sırada, lisans yerleştirme sıralamasında ise 19. sıradadır. 2005 yılı yerleştirme sıralamasında 19. sırada, lisans sıralamasında 23. sıradadır. Afyonkarahisar ili, 2006 yılında yerleştirmede 13. sırada

bulunmaktadır. 2007 yılında ise yerleştirme sıralamasında 14. sıradadır. Afyonkarahisar ili ÖSS yerleştirme sıralamasında daha başarılı durumdadır. Bu durumun nedeni Afyonkarahisar ilindeki üniversite bölümlerinin çevre illere oranla daha düşük olması ve ilin ekonomik olarak diğer illere göre yaşam şartlarının daha ucuz olmasıdır.

Tablo 44: Afyonkarahisar İlinde Yıllara Göre ÖSS Yerleştirme Sıralaması

<u>Yıllar</u>	<u>Yerleştirme Sıralaması</u>
2004	17
2005	19
2006	13
2007	14

Kaynak: Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü

8. ÖSS EGE BÖLGESİ DEĞERLENDİRMESİ (2008)

2008 ÖSS’de bölge içerisinde en başarılı il Denizli’dir. Uşak, bölgede ikinci başarılı il durumundadır. Üçüncü başarılı il ise Aydın’dır. Aydın ilini Manisa ili takip etmektedir. Manisa ili ÖSS genel sıralamasında 25. sırada, sayısal sıralamada 35. sırada, sözel sıralamada 16. sırada ve eşit ağırlık sıralamasında ise 25. sıradadır.

Beşinci sırada Kütahya ili bulunmaktadır. Kütahya ilinin ÖSS genel sıralaması 39. sıradadır. Altıncı sırada ise 42. sırası ile Muğla ili gelmektedir. Yedinci sırada 46. sıra ile İzmir ve sekizinci sırada 50. sırası ile Afyonkarahisar ili gelmektedir.

Tablo 45: 2008 Yılı ÖSS Ege Bölgesi İl Sıralaması

<u>İl Adı</u>	<u>Genel Sıra</u>	<u>Sayısal Sıra</u>	<u>EA Sıra</u>	<u>Sözel Sıra</u>
DENİZLİ	1	1	1	2
UŞAK	5	13	5	5
AYDIN	11	16	11	7
MANİSA	25	35	25	16
KÜTAHYA	39	30	39	38
MUĞLA	42	45	42	29
İZMİR	46	51	46	43
AFYONKARAHİSAR	50	53	50	52

Kaynak: Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Afyonkarahisar ili ÖSS sayısal, sözel ve eşit ağırlık alanlarındaki sıralamada inişli çıkışlı bir başarı sergilemektedir. Nitekim sayısal alanda 2002 yılında 55 olan iller sıralaması, 2003 ve 2005 yıllarında 58, 2006 yılında 51, 2007 yılında 47 ve 2008 yılında ise 53 olmuştur. Sayısal alandaki bu inişli çıkışlı başarı grafiği, sözel ve eşit ağırlık alanlarında da görülmektedir.

Afyonkarahisar ilinin ÖSS sayısal alandaki sıralamada en başarılı olduğu yıl 47. sayısal sırası ile 2007 yılı, başarının en düşük olduğu yıllar ise 58. sayısal sırası ile 2005 ve 2003 yıllarıdır. ÖSS sözel sıralamada Afyonkarahisar ilinin en başarılı olduğu yıl 47. sözel sıralaması ile 2006 yılı, başarının en düşük olduğu yıllar ise 63. sözel sıralaması ile 2003 ve 2002 yılları olmuştur. ÖSS eşit ağırlık alanında Afyonkarahisar ilinin başarısının en yüksek olduğu yıllar 49. eşit ağırlık sıralaması ile 2004 ve 2006 yılları, başarının en düşük olduğu yıllar ise 60. eşit ağırlık sıralaması ile 2002 ve 2003 yıllarıdır.

Sonuç olarak Afyonkarahisar ili ÖSS başarısında orta düzeyde bulunmaktadır. Ancak başarı yıldan yıla artmaktadır. Başarı oranının yükselmesinde, eğitimde kalitenin yükselmesi, ailelerin eğitim konusunda bilinçlenmesi ile eğitime verilen önemin artması, öğrencilerin geleceğe yönelik daha bilinçli hareket etmesi ve derslere gereken önemi vermesinin yanında öğretmenlerin öğrencileri olumlu yönlendirmelerinin etkisi bulunmaktadır.

Tablo 46: 2008 Yılı ÖSS İl Sıralaması

Sıra	İl Adı	Sayısal Sıra	Sözel Sıra	EA Sıra
1	DENİZLİ	1	1	2
2	KIRŞEHİR	19	2	1
3	BURDUR	3	3	9
4	KARABÜK	2	4	15
5	UŞAK	13	5	5
6	KARAMAN	5	6	6
7	MERSİN	8	7	8
8	NEVŞEHİR	18	8	3
9	KIRKLARELİ	4	9	10
10	KAYSERİ	6	10	22
11	AYDIN	16	11	7
12	BALIKESİR	7	12	21
13	KONYA	9	13	19
14	HATAY	15	14	18
15	ZONGULDAK	17	15	20
16	ANKARA	10	16	34
17	ÇORUM	26	17	11
18	OSMANİYE	41	18	4
19	YALOVA	14	19	27
20	ISPARTA	11	20	30
21	AKSARAY	28	21	12
22	NİĞDE	34	22	13
23	ESKİŞEHİR	12	23	31
24	SAMSUN	27	24	26
25	MANİSA	35	25	16
26	ÇANAKKALE	26	26	24
27	KIRIKKALE	24	27	37
28	SİVAS	42	28	17
29	EDİRNE	37	29	23
30	SİNOP	49	30	14
31	KİLİS	36	31	35
32	MALATYA	23	32	42
33	TRABZON	31	33	38
34	ADANA	29	34	40
35	BURSA	20	35	51
36	TOKAT	43	36	25
37	ANTALYA	32	37	33
38	BOLU	21	38	50
39	KÜTAHYA	30	39	38
40	KAHRAMANMARAŞ	33	40	41
41	SAKARYA	22	41	54

42	MUĞLA	45	42	29
43	AMASYA	46	43	32
44	BARTIN	56	44	28
45	ELAZIĞ	39	45	44
46	İZMİR	51	46	43
47	ERZİNCAN	48	47	45
48	TEKİRDAĞ	40	48	47
49	BAYBURT	55	49	39
50	AFYONKARAHİSAR	53	50	52
51	KOCAELİ	38	51	58
52	YOZGAT	57	52	53
53	BİLECİK	44	53	55
54	ADİYAMAN	54	54	57
55	KASTAMONU	59	55	48
56	ÇANKIRI	50	56	56
57	ORDU	60	57	49
58	BATMAN	47	58	62
59	TUNCELİ	67	59	46
60	GAZİANTEP	58	60	64
61	GÜMÜŞHANE	64	61	59
62	DİYARBAKIR	52	62	70
63	GİRESUN	63	63	61
64	ERZURUM	61	64	63
65	VAN	62	65	67
66	BİNGÖL	74	66	60
67	İSTANBUL	68	67	66
68	İĞDIR	70	68	65
69	DÜZCE	69	69	69
70	MUŞ	65	70	75
71	RİZE	72	71	71
72	KARS	71	72	72
73	SİİRT	75	73	74
74	ŞANLIURFA	66	74	77
75	BİTLİS	76	75	73
76	ARTVİN	78	76	68
77	MARDİN	73	77	78
78	AĞRI	77	78	76
79	ŞIRNAK	79	79	81
80	HAKKARİ	80	80	80
81	ARDAHAN	81	81	79

Kaynak: Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörlerin örgün eğitime etkisi üzerine etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada öncelikli olarak araştırma sahası olan Afyonkarahisar ilinin özellikleri ortaya konulmuştur. Afyonkarahisar ilinin sosyo-ekonomik bölgesel gelişmişlik sıralamaları belirlenmiştir. Afyonkarahisar ilinde okulöncesi kademesinden başlayarak eğitim kademelerinde öğrenci, öğretmen ve okul sayıları ile kademelere göre okullaşma oranları verilmiştir. SBS, OKS ve ÖSS il başarı sıralamaları sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamaları ile karşılaştırılmıştır. Eğitim başarıları incelenirken Afyonkarahisar ile benzer çevresel şartları taşıyan iller ve Ege bölgesinde bulunan iller karşılaştırılarak incelenmiştir.

Afyonkarahisar ilinin 1927 sayımı nüfusu 259377'dir. 2000 yılı nüfusuna bakıldığında ilin nüfusu 812416, 2007 nüfusu ise 701572'dir. 2007 yılında nüfusunda düşüş yaşanmıştır. İl nüfusunda 1927 yılından 2000 yılına kadar düzenli bir artışın olduğu görülmektedir. Fakat 2000 yılından sonra il nüfusunda bir azalma meydana gelmiştir. Bu durum Afyonkarahisar ilinin önemli ölçüde göç verdiğini göstermektedir. Afyonkarahisar ilinin üç bölge arasında geçiş bölgesi olması, bölgenin yeterli düzeyde gelişmesine engel olmuş ve ilden dışarıya göçler başlamıştır. Yoğun yaşanan göç faaliyetleri sebebiyle eğitim hizmetleri istenilen düzeyde yapılamamış ve çeşitli sorunlar meydana gelmiştir. Örneğin belirli bir kademe bitiren öğrencinin göç nedeniyle okula devam etmemesi gibi nedenler ile bölgede eğitimde sıkıntılar yaşanmaktadır.

Afyonkarahisar ilinin yüzölçümünün geniş ve arazi yapısının parçalı olması nüfusun düzensiz dağılmasına ve kırsal nüfusun fazla olmasına neden olmuştur. Ayrıca iklimin bölgede sert olması eğitim-öğretim faaliyetlerinin sağlıklı yapılamamasına neden olmaktadır. Özellikle taşınmalı eğitim uygulaması yapılan kesimlerde, iklim koşullarının elverişsiz olması bölgede zaman zaman eğitim hizmetlerinin aksamasına neden olmaktadır. Eğitim hizmetlerinde yaşanan bu aksaklıklar eğitimde kaliteyi ve başarıyı olumsuz etkilemektedir.

Afyonkarahisar ilinin nüfus artış hızı %-6 ve yıllık göç hızı ise %-22'dir. İlin kentsel nüfus oranı % 51,01, kırsal nüfus oranı ise % 49,99'dur. Bölgenin kırsal nüfus oranı kentsel nüfus oranına yakındır. Kırsal nüfus oranının yüksek olması, bu

bölgede okullaşma oranlarının düşük seviyelerde kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca kız çocuklarının okula devam etme oranının düşük olduğu görülmektedir. Kırsal kesimdeki halkın eğitim alanında yeterince bilgilendirilmesi ile bu durumun ortadan kaldırılması mümkün olabilecektir.

Eğitim kademelerindeki öğrenci sayılarının bazı yıllarda azaldığı görülmektedir. Bölgenin göç vermesi ve nüfusun yapısal özelliklerinden dolayı bazı dönemlerde öğrenci sayılarında azalmalar meydana gelmiştir. Özellikle okul öncesi ve ortaöğretimde kademesinde okullaşma oranları istenilen seviyelerde değildir. İlköğretimde ise okullaşma oranı istenilen düzeye ulaşmıştır. Yaşanılan bu sorun, okul öncesi ve ortaöğretim kademelerinde okullaşma oranlarının istenilen düzeye çıkarılması ile ortadan kalkacaktır.

Okulların fiziksel imkânlarının yetersiz oluşu diğer bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle okullarda derslik, kütüphane, spor salonu, laboratuvar ve bilgisayar sınıflarının olmaması gibi fiziksel eksiklikler bulunmaktadır. Kırsal kesimlerdeki okulların fiziksel anlamda yetersiz oluşu bazı okulların kapanmasına neden olmuştur. Yaşanılan bu sorun birleştirilmiş sınıf ve taşınmalı eğitim uygulaması ile çözülmeye çalışılmıştır. Fakat yeni uygulamalar yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Birleştirilmiş sınıf uygulamasıyla farklı gelişim çağındaki öğrenciler aynı sınıfta eğitim almakta zorunda kalmıştır. Bu durumdan hem öğrenci hem de öğretmen olumsuz etkilenmektedir (Dursun, 2006: 53-55). Okulların fiziksel imkânlarının iyileştirilmesi, birleştirilmiş sınıf uygulaması ve taşınmalı eğitim uygulamasının giderek azaltılması bölgede eğitim kalitesinin yükselmesine olanak sağlayacaktır.

Afyonkarahisar ili çevresindeki illerde öğretmen atamalarının genelde kapalı olması ya da istenilen düzeyde olmaması öğretmenlerin genelde Afyonkarahisar ilini seçmelerine sebep olmaktadır. Fakat çevresel şartlar ve diğer etkenlerden dolayı bölgeye gelen öğretmenler bir süre sonra bölgeden tayinini istemekte ve bölgeden gitmektedirler. Özellikle doğu illerimizden gelen öğretmenlerin kısa sürede bölgeden ayrıldıkları görülmektedir. Yaşanılan bu durum sonucunda bölgede öğretmen devamlılığı sağlanamamakta, eğitim hizmetleri aksamakta ve sık sık öğretmen değişiminden öğrenciler olumsuz etkilenmektedirler.

Son dönemlerde bölgede öğretmen ihtiyacı önemli ölçüde karşılanmaya çalışılsa da henüz öğretmen ihtiyacı tam olarak karşılanmamıştır. 2006 yılında 2330 öğretmen açığı bulunmakta olan Afyonkarahisar ilinde, 1243 vekil-ücretli öğretmenin görev yaptığı belirlenmiştir. İlde öğretmen açığı, vekil ve ücretli öğretmen ile kapatılmaya çalışılmaktadır. Bölgedeki öğretmen ihtiyacının vekil veya ücretli öğretmenler ile kapatılmaya çalışılması eğitim kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Öğretmen ihtiyacının karşılanması ve vekil-ücretli öğretmen sayısının giderek azaltılması bölgede daha iyi bir eğitim verilmesine imkân sağlayacaktır.

Taşınmalı eğitim uygulamasından kaynaklanan olumsuzluklar yaşanan sorunlara diğer bir örnektir. Taşınmalı eğitim uygulaması ile öğrenciler zor şartlarda eğitim almaktadırlar. Taşınmalı eğitim gören bu öğrencilerin bir kısmının ilköğretimden sonra eğitime devam etmediği görülmektedir. Özellikle taşınmalı eğitim öğrencilerinin kendi yaşam tarzlarında eziklikler yaşaması ve okul dışındaki sosyal etkinliklere katılamamaları yaşanan diğer sorunlardır (Küçüksüleymanoğlu, 2006: 22). Bu durum öğrencilerin sosyalleşmesine olumsuz etki etmektedir. Ayrıca taşınmalı eğitim yapılan bölgelerde taşınmalı eğitim yeterli düzeyde hazırlık ve planlanma yapılmadan uygulanmaya çalışılmaktadır (Işık ve Maya, 2003: 295). Bu durum da taşınmalı eğitim uygulamasının giderek azaltılması ve kapanan okulların yeniden eğitime açılması daha sağlıklı bir eğitimin gerçekleşmesini sağlayacaktır.

İlde son yıllarda Yatılı İlköğretim Bölge Okul sayısında artış meydana gelmiştir. İlde 2009 yılı itibariyle ilköğretimde 9 YİBO bulunmaktadır. Bu okullardan 3 okul il merkezinde diğer 6 okul ilçelerde bulunmaktadır. Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'nın sayılarının artırılması ve bu okulların fiziksel eksikliklerinin giderilmesi ilde eğitim hizmetlerinin sorunsuz uygulanmasına diğer bir alternatif olacaktır.

Bölge halkının temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Bölgedeki halk geçmiş yıllarda eğitim konusunda yeterince bilinçlendirilmemiştir. Ayrıca ailelerin gelirlerinin düşük ve orta düzeyde olması, eğitime daha az pay ayırmalarına neden olmaktadır. İlde yaşam şartlarından dolayı eğitim arka planlarda kalmaktadır. Özellikle ilköğretimden sonra ortaöğretime geçişlerde sıkıntılar yaşanmaktadır. Ailelerin gelir düzeylerinin düşük olması, halkın yeterince

bilinçlendirilmemesi ve ailelerin çocuklarının kısa yoldan meslek sahibi olması isteği bölgede okullaşma oranını düşürmektedir.

SBS, OKS ve ÖSS il sıralamalarına genel olarak bakıldığında Afyonkarahisar ilinin başarı olarak orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ege Bölgesinde bulunan iller arasında başarı sıralamasında Afyonkarahisar ilinin alt sıralarda olduğu görülmektedir. Ayrıca sınavlara katılım oranı düşüktür. Örneğin 2008 yılı 6. sınıf seviye belirleme sınavına katılım % 72,48, 7. sınıf seviye belirleme sınavına katılım % 72,24'tür. 2008 yılı OKS katılım ise % 67,69'dur. Aynı coğrafyada bulunmasına karşın Afyonkarahisar iline komşu illerin bu sınavlardaki başarıları dikkat çekmektedir. Çevresindeki illerin Afyonkarahisar iline oranla sanayileşme ve kentleşme sürecine erken girmeleri ve Afyonkarahisar ilinde ekonomik yatırımların yavaş yavaş gerçekleşmesi komşu illerin daha hızlı gelişmesine olanak sağlamıştır. Özellikle Eskişehir, Konya ve Denizli illerinin başarıları Afyonkarahisar iline oranla daha yüksektir. Afyonkarahisar ilinde başarı son dönemlerde yükselmektedir. Fakat başarıdaki bu yükselmeler istenilen düzeyde değildir. Eğitim hizmetlerindeki aksaklıklar gözden geçirilerek kaliteyi düşüren engeller en aza indirilmelidir.

Eğitim hizmetlerinde iyileştirilmeler sonucunda eğitim kalitesi yükselmektedir. Örneğin öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 20 iken ortaöğretimde bu sayı 16'dır. Bu oranlara bakıldığında hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Afyonkarahisar ilinin ortalaması ülke ortalamasının üstünde bulunmaktadır. Şartların düzeldiği göz önüne alınırsa önümüzdeki dönemlerde Afyonkarahisar ilinin eğitim kalitesinin artacağı ve buna bağlı olarak eğitim başarısının yükseleceği beklenmektedir.

Araştırma sonucunda genel olarak řu kaniya varılmıştır; Afyonkarahisar ilinde coğrafi faktörler eğitim hizmetlerinin dağılımına ve kalitesine etki etmektedir. Afyonkarahisar ilinin yüzölçümünün büyük olması, önemli bir bölümünde karasal iklimin hüküm sürmesi, il nüfusunun önemli bir bölümünün kırsal kesimde yaşaması, nüfusunun önemli ölçüde göç vermesi ve büyük bölümünün tarım sektöründe istihdam edilmesi, hayvancılık, madencilik, termal turizm gibi çeşitli ekonomik faaliyetlerin yapılabilmesine karşılık sanayinin halen gelişme aşamasında olması ve buna bağlı olarak şehirselle fonksiyonların yeterince gelişmemesi birbirleriyle

bağlantılı olarak Afyonkarahisar’da eğitim kalitesine olumsuz etki yapan coğrafi faktörler olarak sıralanabilir. Bununla birlikte ulaşım imkanlarının elverişli olması özellikle yükseköğretimin gelişmesinde olumlu etkiye sahiptir. Coğrafi faktörlerin etkileri eğitim kalitesini doğrudan etkilemektedir. Eğitim kalitesini arttırmak için yapılacak çalışmalarda ilin coğrafi şartlarının mutlaka gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2008-2009 Eğitim Öğretim Yılı Kuruluş Brifing Dosyası
- Afyonkarahisar Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü İl Raporu, 2008.
- Akbulut, G. (2007). Sivas İlinin Başlıca Nüfus Coğrafyası Özellikleri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.31, 83-100.
- Akgül, Y. (2006). *Belediye Örgütlü Yerleşmelerde Gerçekleştirilen Nüfus Sayımlarına Eleştirel Bir Bakış: Afyonkarahisar Örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Akpınar, E. (2001). *Kalkınma Yolunda İki İlçe Kelkit ve Köse*, İstanbul: Köse ve Kelkit Kaymakamlığı Yayını.
- Akpınar, E. (2003). Kelkit İlçesinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitim Üzerindeki Etkileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı.3,169-188.
- Akpınar, E. (2001). *Şiran İlçesinin Coğrafyası*, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Aliağaoğlu, A. (2003). *Afyonkarahisar Şehir Coğrafyası*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arı, A. (2007). *İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Normal, Taşımali ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması)*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Akyüz, Y. (1991). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 2001'e)*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Atalay, İ. (1997). *Türkiye Coğrafyası*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ardos, M. (1978). *Afyonkarahisar Bölgesi'nin Jeomorfolosi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Babacan, R. (2006). *Mesudiye ve Ayrancı Köylerinde Eğitim-Çevre İlişkileri*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Başbüyük, A. (2008). "Nüfus Coğrafyası" H. YAZICI ve K. KOCA, (Ed.). *Genel Coğrafya* (2.Baskı) içinde (203-216). Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çorbacıoğlu, N. (2007). *Çivril İlçesi'nde Eğitim-Coğrafya İlişkisi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Çoşkun, A. (2008). *Ulubey İlçesinde Eğitim Çevre İlişkisi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Dalkılıç, N. (2005). *Şuhut İlçesinde Eğitimin Dağılımı*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Daşdemir, L. (2004). "Cumhuriyet Döneminde Afyon". Uyan, M. Yüksel, İ. ve Avşar, İ. (Ed.), *Anadolunun Kilidi Afyon* içinde (132-149). Afyonkarahisar: Semih Ofset.
- Devlet Planlama Teşkilatı, Afyon İl Raporu,1996.
- Devlet Planlama Teşkilatı, İllerin ve bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması -2003,2003.
- Devlet Planlama Teşkilatı, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması -2004,2004.
- Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000),2008.
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 2008 Yılı İklim Verileri
- Doğanay, H. (1998). *Coğrafya'ya Giriş*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 33-57.
- Ertin, G. (1998). "Ulaşım" *Türkiye Coğrafyası*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Gedikoğlu, T. (2005). *Avrupa Birliği S¼recinde T¼rk Eğitim Sistemi. Sorunlar ve Ç¼z¼m Önerileri. Mersin Üniversitesi Eğitim Fak¼ltesi Dergisi*, Cilt 1, 66-80.
- G¼nçer, S. (1991). *Afyon İli Tarihi*, C.II, Afyonkarahisar: İleri Ofset Matbaacılık.
- G¼ng¼rd¼, E. (2002). *Coğrafyada Öğretim Y¼ntemleri*, Ankara: Nobel Yayıncılık
- G¼ng¼rd¼, E. (2001). *T¼rkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Işık, H. ve Maya, İ. (2003). Taşımali İlköğretim Uygulaması ve Bu Uygulamaya Son Verilmesi İle İlgili Veli Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.11, 285-296.
- Kabaş, N. (2006). *Taşımali İlköğretim Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar: Bolu İl Örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Y¼ntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karazeybek, M. (2004). "Selçuklu Devleti, Beylikler D¼nemi ve Osmanlı Devleti D¼neminde Afyonkarahisar". Uyan, M. Yüksel, İ. ve Avşaa, İ. (Ed.), *Anadolunun Kilidi Afyon içinde* (63-112). Afyonkarahisar: Semih Ofset.
- Kefeli, S. (2005). *İlköğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Normal, Yatılı ve Taşımali İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması: Mudurnu İlçe Örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- K¼ç¼kkurt, İ. ve Uyan, M. (2001). *Afyonkarahisar K¼t¼đ¼ Cilt I*, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- K¼ç¼ks¼leymanođlu, R. (2006). Taşımali Eğitim (Bursa İl Örneği). *İlköğretim Online Dergisi*, S.5, 16-23.
- Polat, Z. (2004). "Milli M¼cadele D¼neminde Afyonkarahisar". Uyan, M. Yüksel, İ. ve Avşaa, İ. (Ed.), *Anadolunun Kilidi Afyon içinde* (113-131). Afyonkarahisar: Semih Ofset.
- S¼nmez, V. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Taş, E. (2006). *Sakarya İli'nde Eğitimin Dağılışı*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

- Taş, H. İ. (2007). *Coğrafya Eğitimi*, İstanbul: Aktif Yayınevi.
- TC. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu, 2009.
- TC. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri 2008-2009.
- TC. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri 2007-2008
- Türk, E. (2007). *Mardin İlinde Eğitimin Dağılışı*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye İstatistik Yıllığı 2008.
- Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye İstatistik Yıllığı 2007.
- Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistikî Göstergeler (1923-2006).
- Tümertekin, E. (1994). *Beşeri Coğrafyaya Giriş*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Uçar, H. (2007). *Çevre Sorunları Açısından Afyonkarahisar*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Uyan, M. Yüksel, İ. ve Avşa, İ. (2004). *Anadolu'nun Kilidi Afyon*, Afyonkarahisar: Semih Ofset.
- Yazıcı, H. ve Koca, M. K. (2008). *Genel Coğrafya*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yazıcı, H. Aliağaoğlu, A. Koca, M. K. (2003), Afyonkarahisar Şehrinde Başlıca Planlama ve Altyapı Sorunları, VII. *Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu*, Afyonkarahisar Belediyesi Yayın No:12.
- Yıldırım, Ü. ve Kılıç, F. (2006). Uzaktan Algılama Yöntemleri ile Afyonkarahisar'ın Şehirselsel Gelişiminin İzlenmesi. 4. *Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri Sempozyumu*, http://dis.fatih.edu.tr/store/docs/yildirim_afyonsehgeLEZ6zNA3W.pdf (Erişim Tarihi: 22.05.2009).
- Yılmaz, Ö. (1999). *Afyon ve Çevresinin İklim Özellikleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyonkarahisar.
- Yılmaz, Ö. (2001). "Afyonkarahisar İli Genel Coğrafya Özellikleri "Afyonkarahisar Kütüğü içinde (2--26). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

<http://www2.adybim.org/cbswebs/acbs.asp#> (Erişim Tarihi: 01.05.2009).

<http://www.afyon-bld.gov.tr/tr/Tab.aspx?TabID=36>.Afyon İli Tarihi.(Erişim Tarihi: 02.03.2009).

http://www.basari2008.osym.gov.tr/OSS_Istatistik_Genel.aspx.2008 ÖSS İl Sıralaması (Erişim Tarihi: 24.03.2009).

<http://www.egev.org/?mode=area&Id=22&event=32>.(Erişim Tarihi: 23.04.2009).

<http://www.ekutup.dpt.gov.tr/nufus/kocamant/icgoc.pdf> (Erişim Tarihi:16.04.2009).

http://www.erbaa.meb.gov.tr/argeweb/duyurular/2008sbs_7sinif_iller.pdf.2008 Sbs 7.sınıf_il başarı sıralaması_(Erişim Tarihi: 24.03.2009).

<http://www.kultur.gov.tr>_(Erişim Tarihi: 12.06.2009).

<http://ilkogretim-online.org.tr/>(Erişim Tarihi: 13.05.2009).

http://www.oges.meb.gov.tr/oks/docs/2008oksista/03_TM%20Puan%20İl%20Ortalamaları.pdf.2008_Oks TM il Sıralamaları_(Erişim Tarihi:21.03.2009).

http://www.oges.meb.gov.tr/oks/docs/2008oksista/04_MF%20Puan%20İl%20Ortalamaları.pdf.2008_Oks MF il Sıralamaları_(Erişim Tarihi:21.03.2009).

[http://www.wikipedia.org/wiki/Afyonkarahisar_\(il\)](http://www.wikipedia.org/wiki/Afyonkarahisar_(il))_(Erişim Tarihi: 26.03.2009).

